

**UCHWAŁA NR XXXII/270/17
RADY MIEJSKIEJ W RAJGRODZIE**

z dnia 28 września 2017 r.

w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 446, poz. 1579, poz. 1948, z 2017 r. poz. 730, poz. 935) uchwała się, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Rajgród w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Rajgrodu.

§ 3.

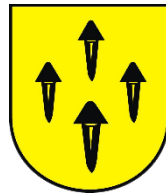
Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

mgr Mieczysław Giształowicz

Załącznik do uchwały Nr XXXII/270/17
Rady Miejskiej w Rajgrodzie
z dnia 28 września 2017 r.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Rajgród

Rajgród 2017

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Rajgród

Opracowanie:

Project Consulting
ul. Wyszyńskiego 2 lok. 28
15-888 Białystok
www.projecto.com.pl

Zespół autorów:

Norbert Brzostowski – kierownik zespołu
Agnieszka Brzostowska
Barbara Waćław

Rajgród 2017

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Metodyka prac nad dokumentem.....	5
2.1. Założenia wstępne i definicje	5
2.2. Źródła danych i metody analizy.....	8
2.3. Wyznaczenie obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji	12
3. Diagnoza sytuacji w gminie	13
3.1. Sylwetka gminy.....	13
3.2. Gospodarka i rynek pracy.....	15
3.3. Infrastruktura społeczna	18
3.4. Infrastruktura techniczna	20
3.5. Środowisko przyrodnicze i przestrzeń.....	23
4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych.....	27
4.1. Zjawiska społeczne	27
4.1.1. Bezrobocie	27
4.1.2. Ubóstwo	29
4.1.3. Alkoholizm i narkomania	31
4.1.4. Pomoc społeczna	32
4.1.5. Przestępczość	33
4.1.6. Udział w życiu społecznym i kulturalnym	37
4.1.7. Kapitał społeczny i niski poziom edukacji.....	39
4.1.8. Zjawiska społeczne ogółem	42
4.2. Zjawiska gospodarcze.....	44
4.3. Czynniki środowiskowe	47
4.4. Czynniki przestrzenno-funkcjonalne	49
4.5. Czynniki techniczne	52
5. Wyznaczenie obszarów zdegradowanych i rewitalizacji oraz zasięgi przestrzenne	55
6. Wizja obszaru	61
7. Cele rewitalizacji, kierunki działań i przedsięwzięcia rewitalizacyjne	62
7.1. Cele i kierunki działań.....	62
7.2. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	62
7.3. Uzasadnienie realizacji projektów poza obszarami rewitalizacji	75

7.4. Synergia i wzajemne powiązanie projektów rewitalizacyjnych	76
7.5. Synchronizacja efektów oddziaływania projektów rewitalizacyjnych na sytuację kryzysową...	78
8. Indykatywne ramy finansowe	80
9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności.....	83
9.1. Komplementarność przestrzenna	83
9.2. Komplementarność problemowa.....	83
9.3. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	84
9.4. Komplementarność międzyokresowa	84
9.5. Komplementarność źródeł finansowania.....	86
9.6. Kompleksowość programu rewitalizacji.....	86
9.7. Koncentracja działań rewitalizacyjnych.....	87
10. Mechanizmy włączenia interesariuszy	88
11. System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji	91
12. System monitoringu i oceny skuteczności działań	93
12.1. Monitoring.....	93
12.2. System wprowadzania modyfikacji	94
12.3. Ewaluacja.....	94
13. Zgodność z dokumentami strategicznymi	100
14. Załącznik – mapy	108

1. Wstęp

Niniejszy dokument powstał jako wynik projektu pn. „Przygotowanie lokalnego programu rewitalizacji dla Gminy Rajgród” dofinansowanego z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020, w wyniku dotacji uzyskanej przez Gminę Rajgród w ramach konkursu ogłoszonego przez Zarząd Województwa Podlaskiego i Ministra Rozwoju na działania wspierające gminy w zakresie przygotowania programów rewitalizacji na terenie Województwa Podlaskiego.

Program został opracowany w oparciu o art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446), w związku z tym do Programu, jego zawartości, procedury opracowania nie stosuje się co do zasady zapisów Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015.

W związku z tym Program opracowano zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju z 2016 roku (zwane dalej jako Wytyczne Ministra Rozwoju) oraz w szczególności zgodnie z Regulaminem konkursu i Załącznikiem 1 do Regulaminu konkursu zawierającym cechy i elementy programów rewitalizacji.

2. Metodyka prac nad dokumentem

2.1. Założenia wstępne i definicje

Lokalny Program Rewitalizacji stanowi ważny dokument strategiczny do zarządzania rozwojem gminy w zakresie wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez powiązane ze sobą działania społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Program pozwala na prowadzenie wieloletniego procesu rewitalizacji w sposób skoordynowany, zintegrowany, zgodny z potrzebami i oczekiwaniami interesariuszy.

Na potrzeby tworzenia niniejszego dokumentu przyjęto następującą definicję **programu rewitalizacji**: jest to inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Na potrzeby tworzenia niniejszego dokumentu przyjęto definicję rewitalizacji wg Ustawy o rewitalizacji: **rewitalizacja** stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Zgodnie z Wytycznymi Ministra Rozwoju **stan kryzysowy** to stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a. gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b. środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c. przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),

d. technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Obszar zdegradowany to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy.

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji wyznaczono tak, że nie jest większy niż 20% powierzchni gminy oraz nie jest zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji został podzielony na dwa podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – treść zawierająca opisową charakterystykę gminy, analizę szczegółowych danych dotyczących sytuacji społecznej oraz w zależności od uwarunkowań lokalnych sytuacji gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej w podziale na jednostki analityczne, wyróżnienie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z przedstawieniem zastosowanej metody ich wyznaczenia.

Do prowadzenia rewitalizacji zgodnie z wymaganiami Wytycznych Ministra Rozwoju wymagane są:

- a. uwzględnienie rewitalizacji jako istotnego elementu całościowej wizji rozwoju gminy,
- b. pełna diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru rewitalizacji wskazanego w programie rewitalizacji oraz analizie dotyczących go problemów; diagnoza obejmuje kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe,
- c. ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych,
- d. właściwy dobór narzędzi oraz interwencji do potrzeb i uwarunkowań danego obszaru,
- e. zsynchronizowanie działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej,
- f. koordynacja prowadzonych działań oraz monitorowanie i ewaluacja skuteczności rewitalizacji,
- g. realizacja zasady partnerstwa polegającej na włączeniu partnerów (w szczególności lokalnych społeczności, przedsiębiorców, a także innych interesariuszy procesu rewitalizacji i ekspertów) w procesy programowania i realizacji działań rewitalizacyjnych

oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

Wszystkie powyższe elementy uwzględniono przy opracowywaniu niniejszego dokumentu.

Program rewitalizacji opracowano uwzględniając co najmniej elementy wymagane jako minimalny zakres:

- a) opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy,
- b) diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych oraz skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych,
- c) zasięgi przestrzenne obszaru/obszarów rewitalizacji,
- d) wizję stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt rewitalizacji),
- e) cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk,
- f) listę planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z ich opisami zawierającymi, w odniesieniu do każdego projektu/przedsięwzięcia rewitalizacyjnego, co najmniej: nazwę i wskazanie podmiotów go realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację (miejsce przeprowadzenia danego projektu), szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji,
- g) charakterystykę pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizujących kierunki działań, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową,
- h) mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji,
- i) indykatywne ramy finansowe w odniesieniu do przedsięwzięć, o których mowa w lit. f oraz g, z indykatywnymi wielkościami środków finansowych z różnych źródeł (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2014-2020 – publiczne i prywatne środki krajowe w celu realizacji zasady dodatkowości środków UE),
- j) mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji,
- k) system realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji,

l) system monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.

2.2. Źródła danych i metody analizy

W celu wyznaczenia obszarów zdegradowanych na terenie gminy Rajgród, zaangażowani zostali mieszkańcy gminy (w tym przedsiębiorcy), organizacje pozarządowe, sołtysi, radni, jednostki organizacyjne gminy, w szczególności Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS) oraz Policja.

Na potrzeby wyznaczenia obszarów zdegradowanych, badania i analizy przeprowadzono z podziałem na poszczególne jednostki delimitacyjne. Jako jednostki delimitacyjne przyjęto co do zasady sołectwa, przy czym dokonano korekt tam gdzie było to uzasadnione, ze względów przestrzennych i funkcjonalnych. Dla każdej z jednostek delimitacyjnych określono powierzchnię, liczbę mieszkańców i zaprezentowano na stosownych mapach.

W ten sposób wyodrębniono na terenie gminy 31 jednostek delimitacyjnych.

Mapa gminy z jednostkami delimitacyjnymi

Źródło: opracowanie własne

Jednostki delimitacyjne

Lp.	Jedn. delimitacyjna	Powierzchnia [m ²]	Liczba mieszkańców [osoby]
1.	Bełda	5 486 517,00	240
2.	Bukowo	1 604 691,00	42
3.	Biebrza	4 251 452,00	399
4.	Ciszewo	15 789 672,00	113
5.	Czarna Wieś	2 497 993,00	158
6.	Danowo	2 446 300,00	48
7.	Karczewo	976 190,00	55
8.	Karwowo	2 296 624,00	50
9.	Kołaki	2 568 770,00	69
10.	Kosiły	3 158 801,00	135
11.	Kosówka	7 984 995,00	239
12.	Kozłówka	5 013 575,00	139
13.	Kuligi	8 977 650,00	136
14.	Łazarze	4 050 358,00	119
15.	Miecze	9 224 312,00	199
16.	Orzechówka	1 950 144,00	61
17.	Pieńczykowo	16 435 248,00	110
18.	Pieńczykówek	8 016 048,00	33
19.	Przestrzele	2 000 258,00	33
20.	Rybczyzna	2 054 970,00	78
21.	Rydzewo	5 151 232,00	183
22.	Skrodzkie	3 851 914,00	109
23.	Sołki	2 876 500,00	68
24.	Stoczek	2 286 962,00	137
25.	Turczyn	3 607 525,00	73
26.	Wojdy	3 272 377,00	101
27.	Woźnawieś I	8 196 000,00	178
28.	Woźnawieś II	32 694 359,00	287
29.	Wólka Mała	655 490,00	44
30.	Wólka Piotrowska	2 553 415,00	80
31.	Rajgród - miasto	35 185 273,00	1606
	Razem gmina	207 115 615,00	5 322,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Rajgródzie

Informacje dotyczące poszczególnych jednostek gromadzone były z następujących źródeł:

- w formie ankiet (przeprowadzono badania na reprezentatywnej grupie mieszkańców gminy wg jednostek delimitacyjnych z uwzględnieniem liczby mieszkańców każdej z jednostek delimitacyjnych), przeprowadzono 250 ankiet,
- dane o liczbie osób i liczbie rodzin korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Rajgrodzie, z różnych tytułów uzyskania świadczeń,
- Krajowego Rejestru Sądowego,
- Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej,
- wyników wyborów w zakresie frekwencji wyborczej z Państwowej Komisji Wyborczej.
- udostępnionych przez Komendę Powiatową Policji w Grajewie.

Uzyskane dane dotyczyły następujących sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Uzyskane, cząstkowe dane pozwoliły na określenie wielu cząstkowych wskaźników zjawisk we wszystkich branżach pod uwagę sferach. Pod uwagę brano następujące zjawiska:

- ✓ społeczne:
 - bezrobocie,
 - ubóstwo,
 - korzystanie z pomocy społecznej z innych powodów niż bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm i narkomania (według danych OPS),
 - alkoholizm, narkomania,
 - przestępczość,
 - udział w życiu społecznym,
 - kapitał społeczny i poziom edukacji;
- ✓ gospodarcze:
 - niewielka ilość przedsiębiorstw,
 - słaba kondycja ekonomiczna przedsiębiorstw,
 - liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy (według danych z CEIDG oraz wg KRS);
- ✓ środowiskowe:
 - występowanie dzikich wysypisk odpadów, nielegalne składy odpadów,
 - występowanie zagrożeń dla środowiska,
 - obszary wymagające rewitalizacji przyrodniczej (wyrobiska, wysypiska),
 - szczególnie zdegradowane obszary: obszary popegeerowskie, tereny zdegradowane rolniczo, zniszczone kompleksy obiektów, obszary przemysłowe, poprodukcyjne, powojkowe, pokolejowe, inne;
- ✓ przestrzenno-funkcjonalne:
 - niski poziom dostępu do sklepów i usług,
 - brak lub zbyt mała ilość połączeń komunikacyjnych z innymi ośrodkami,
 - brak lub niska jakość terenów publicznych (na rekreację, sport, kulturę),
 - niska jakość usług kultury,
 - niska jakość usług sportu i rekreacji,

- niska jakość usług oświaty,
- zły stan estetyczny otoczenia,
- brak lub słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych w pobliżu miejsca zamieszkania;
- ✓ techniczne:
 - zły stan zabytków innych cennych obiektów,
 - zły stan techniczny budynków mieszkalnych,
 - zły stan techniczny budynków użyteczności publicznej,
 - brak dostępu do sieci wodociągowej.

Już na etapie wyznaczania obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji uwzględniono udział mieszkańców gminy ponieważ dane z ankiet były istotnym elementem budowania cząstkowych, a zatem i zagregowanych wskaźników analizowanych zjawisk w jednostkach delimitacyjnych. Oznacza to, że mieszkańcy brali udział w decydowaniu o wyborze obszarów zdegradowanych (OZ) i obszaru rewitalizacji (OR).

Ankietowani oceniali negatywne zjawiska w obrębie czynników, w skali od 0 do 3, gdzie 0 oznacza, że zjawisko nie występuje, 1 – zjawisko występuje z małą intensywnością (mały problem), 2 – zjawisko występuje ze średnią intensywnością, 3 – zjawisko występuje z dużą intensywnością - (duży problem). Ankiety zostały przeprowadzone we wszystkich jednostkach delimitacyjnych.

W zależności od posiadanych danych z różnych źródeł, wskaźniki cząstkowe budowano w oparciu o kilka lub tylko jedno źródło danych, przy czym wskaźniki zagregowane, w tym w szczególności dla całych sfer (społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej) były każdorazowo wynikiem analizy danych z różnych źródeł. Szczegółowy sposób budowania poszczególnych wskaźników został opisany w części diagnostycznej, przy określaniu każdego ze wskaźników i analizie wyników.

Wszystkie wskaźniki cząstkowe zostały znormalizowane w zakresie od 0 do 3. Dzięki temu wszystkie wskaźniki, zarówno te budowane głównie z ankiet, czy też z innych źródeł uzyskały walor porównywalności i czytelności dla mieszkańców, co jest kolejnym istotnym elementem uspołecznienia procesu prac nad dokumentem.

Obliczenie zagregowanych wskaźników poprzedzone zostało normalizacją. W procesie normalizacji danych użyto następujących wzorów:

Normalizacja dla stymulant – wskaźniki, dla których wyższa wartość oznacza obszar zdegradowany:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_i(x_{ij})}{\max_i(x_{ij}) - \min_i(x_{ij})} * 3, \quad (i = 1, \dots, n; j = 1, \dots, m)$$

Normalizacja dla destymulant – wskaźniki, dla których niższa wartość oznacza obszar zdegradowany:

$$z_{ij} = \frac{\max_{i(x_{ij})} - x_{ij}}{\max_{i(x_{ij})} - \min_{i(x_{ij})}} * 3, \quad (i = 1, \dots, n; j = 1, \dots, m)$$

z_{ij} – wartość zestandaryzowana cechy j dla strefy i,

X_{ij} – wartość cechy j w badanej jednostce przestrzennej i,

W przypadku budowania zagregowanych wskaźników, co do zasady stosowano proporcjonalne wagi wskaźników cząstkowych.

Na podstawie zestandaryzowanych danych możliwe było obliczenie syntetycznych wskaźników w każdym z badanych obszarów. Poniżej zaprezentowano wzór na wskaźnik syntetyczny:

$$P_i = \frac{1}{m} \sum_{j=1}^m z_{ij}$$

P_i – wskaźnik syntetyczny dla i – tego obszaru,

z_{ij} – wartość zestandaryzowanej cechy j dla jednostki przestrzennej i,

m – liczba cech wchodzących w skład wskaźnika syntetycznego,

j – numer wskaźnika w i – tej jednostce przestrzennej.

W niektórych przypadkach, tam gdzie miało to uzasadnienie wagi dobrano metodą ekspercką. Szczegółowy sposób budowania poszczególnych wskaźników został opisany w części diagnostycznej, przy określaniu każdego ze wskaźników i analizie wyników.

2.3. Wyznaczenie obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji

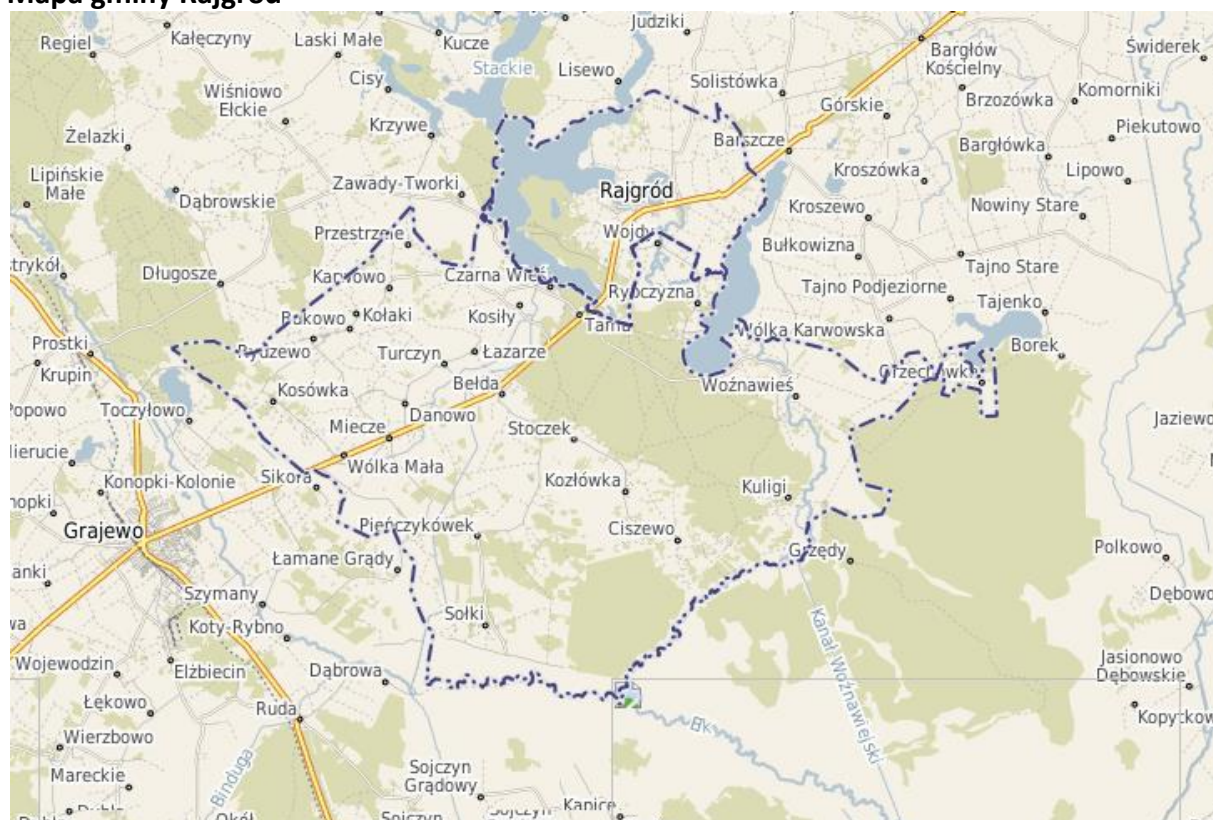
Szczegółowa analiza została zaprezentowana w diagnozie.

3. Diagnoza sytuacji w gminie

3.1. Sylwetka gminy

Gmina Rajgród położona jest w powiecie grajewskim w województwie podlaskim. Zajmuje obszar 207,16 km² i jest zamieszkiwana przez 5,4 tys. osób. Jest to obszar o charakterze rolniczym oraz z dużymi zasobami przyrodniczymi sprzyjającymi rozwojowi turystyki. Gmina Rajgród jest gminą położoną w znacznej części nad Jeziorem Rajgrodzkim i rzeką Jęgrznią. Gmina położona jest także pomiędzy dwoma miastami Grajewem i Augustowem, z którymi wiąże ją droga krajowa nr 61 o znaczeniu regionalnym.

Mapa gminy Rajgród

Źródło: <http://rajgrad.e-mapa.net/>

Pierwsze ślady osadnictwa na ziemiach rajgrodzkich pochodzą sprzed 7 tysięcy lat. Na przełomie II - I w p.n.e. na tych terenach mieszkali plemiona wywodzące się z ludów bałtyjskich. Z nich w ciągu kilku następných wieków powstały nacje Prusów, Jaćwingów, Łotyszy i Litwinów. Na ziemiach rajgrodzkich Jaćwingowie żyli od II w. Na wyspie założyli warowny gród, który jako Raj był główną siedzibą Zlińców. Jednak w latach 1278-1283 Krzyżacy podbili Jaćwingów i wówczas pojawiła się nazwa Rajgród. I chociaż Jaćwingowie nie

znali pisma i nie zostawili po sobie dokumentów, to pozostały po nich kurhany, nazwy rzek, jezior oraz grodziska.

W połowie XV wieku Rajgród otrzymał prawa miejskie. Ponownie nadała je Anna Kiszczyna w 1568 roku.

W XVI w. dobra goniądzko-rajgrodzkie stanowiły własność Radziwiłłów (1509 r.), w 1571 r. przekazane zostały królowi Zygmuntowi Augustowi, ale jeszcze w 1569 r., wraz z całym województwem podlaskim, włączono je do Korony. Od 1571 r. do trzeciego rozbioru Polski Rajgród był miastem królewskim i siedzibą powiatu. Po trzecim rozbiorze znalazł się w granicach Prus Nowoschodnich. Od 1815 roku okoliczne ziemie wchodziły w skład Królestwa Kongresowego, po 1866 - guberni łomżyńskiej. Po powstaniu styczniowym Rajgród utracił prawa miejskie, które przywrócono w 1924 r.

Gminę Rajgród na stan z końca roku 2016 zamieszkiwało 5 322 osób, co stanowi ok. 11% ludności powiatu grajewskiego. Wskaźnik gęstości zaludnienia gminy w 2016 roku wynosił ok. 26 osób/km².

Stan ludności w gminie Rajgród

Nazwa	ogółem				
	2012	2013	2014	2015	2016
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Rajgród	5 463	5 418	5 407	5 366	5 322

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

W gminie Rajgród, zgodnie z panującymi w Polsce trendami, liczba mieszkańców nieznacznie spada w ciągu ostatnich 5 lat. Zmiany liczby ludności zależą też od wielkości przyrostu naturalnego, będącego wypadkową liczby urodzeń i zgonów.

Na terenie gminy Rajgród saldo migracji jest stale ujemne i hamuje. Taki odpływ mieszkańców jest jednak charakterystyczny dla gmin wiejsko-miejskich województwa podlaskiego oraz gmin sąsiednich dla gminy Rajgród.

Migracje na pobyt stały

Nazwa	saldo migracji wewnętrznych					saldo migracji zagranicznych				
	ogółem					ogółem				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Rajgród	-40	-21	-27	-43	-22	4	2	1	0	3

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

Saldo migracji zewnętrznych w gminie Rajgród na przestrzeni lat 2012-2016 jest dodatnie, ale jego wielkość nie jest znacząca.

3.2. Gospodarka i rynek pracy

Rynek pracy

Na terenie gminy Rajgród rośnie liczba osób prowadzących działalność gospodarczą. Wg danych GUS w roku 2012 działalność prowadziło 213 osób. Ich liczba systematycznie wzrasta każdego roku jedynie z 2015 do 2016 nieznacznie spadła.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w gminie Rajgród

Nazwa	ogółem				
	2012	2013	2014	2015	2016
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
Rajgród	213	222	235	245	239

Źródło: BDL dostęp sierpień 2017 r.

Podobnie jak w całym kraju w gminie obniża się bezrobocie. Z liczby 448 osób zarejestrowanych jako bezrobotne w 2012 roku po 5 latach pozostaje 349 zarejestrowanych bezrobotnych. Jest to stały trend, w ciągu tego czasu co roku liczba ta systematycznie maleje.

Bezrobotni zarejestrowani w gminie Rajgród

Nazwa	ogółem					mężczyźni					kobiety				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
Rajgród	448	466	416	387	349	237	257	234	215	199	211	209	182	172	150

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

Bezrobocie jest zdecydowanie wyższe wśród mężczyzn niż wśród kobiet. Na 349 bezrobotnych w roku 2016 przypadało tylko 150 kobiet.

Osoby korzystające ze świadczeń rodzinnych

Nazwa	rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci				
	2012	2013	2014	2015	2016
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
Rajgród	351	325	301	283	-

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

Między innymi w związku z bezrobociem, mieszkańcy gminy korzystają z pomocy społecznej. Zasiłki rodzinne, które przyznawane są na dzieci, pobierały w 2015 roku 283 rodziny. W latach 2012-2015 systematycznie ich liczba spada.

Udzielona środowiskowa pomoc społeczna w gminie Rajgród

Nazwa	ogółem				
	2012	2013	2014	2015	2016
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Rajgród	1 222	1 178	1 174	1 132	-

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

Powyższa tabela prezentuje liczbę osób, członków gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w danym roku skorzystały z jakichkolwiek świadczeń środowiskowej pomocy społecznej. Każda osoba została ujęta tylko raz, bez względu na rodzaj i częstotliwość otrzymanych świadczeń. Zbiorowość obejmuje zarówno świadczeniobiorców, czyli osoby, na które była wystawiona decyzja przyznająca świadczenie jak również członków ich rodzin, z którymi pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym.

W roku 2015 ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 1 132 osoby. Liczba ta jest niższa w porównaniu do roku 2012 o 90 osób i w tym czasie obniżała się każdego roku.

Rolnictwo

Poziom lesistości gminy Rajgród jest zbliżony do poziomu ogólnokrajowego. Lesistość wynosi ok. 28,5%, przy czym na terenach wiejskich jest nieco wyższa - ok. 31,6% (w Polsce 29,4%, w województwie podlaskim 30,7%). W strukturze lasów dominują bory świeże i bory mieszane świeże z sosną III i IV klasy wiekowej jako gatunkiem panującym oraz lasy siedlisk bagiennych – olsy i bory mieszane bagienne z olszą i brzozą jako gatunki panujące. Lasy mieszane o różnogatunkowym składzie drzewostanu występują na niewielkich powierzchniach, głównie przy jeziorach i na obrzeżach dolin. Lasy oprócz funkcji gospodarczej (produkcja wysokiej klasy surowca drzewnego) pełnią również funkcję ochronną dla zasobów wodnych i glebowych. Ponadto są walorem krajobrazowym gminy i ostoją dla dzikiego ptactwa i zwierząt.

Aż 82,8% gospodarstw rolnych to gospodarstwa powyżej 1 ha powierzchni (dla porównania w kraju wskaźnik ten wynosi 69% a w województwie podlaskim 82%). Udział gospodarstw małych, czyli od 1 do 5 ha często nierynkowych, w gminie Rajgród jest porównywalny do innych gmin, natomiast zdecydowanie większy jest odsetek w przypadku gospodarstw największych o powierzchni powyżej 15 ha. W gminie Rajgród tego typu gospodarstwa stanowią aż 37%. Dla porównania analogiczny odsetek dla całego kraju wynosi 8,6%, natomiast dla województwa podlaskiego 21,1%.

W gminie funkcjonuje przede wszystkim gospodarstwa rolne nastawione na hodowlę bydła mlecznego, stąd uprawy to głównie rośliny paszowe – trwałe użytki zielone i kukurydza.

Turystyka

Rozwój turystyki jest uwarunkowany atrakcyjnością walorów kulturowych istniejących na danym obszarze. Na terenie miasta i gminy Rajgród znajdują się następujące obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:

- Kościół Parafialny p.w. NMP (1913 r.),
- Cmentarz rzymsko – katolicki (kaplica mur. ok. 1820 r.),
- Mogiła z okresu powstania styczniowego (ul. Warszawska),
- Kapliczka, ul. Warszawska, drewn. 2 ćw. XIX w.,
- Dworek Rydzewskich, ul. Rajgrodzik 8, mur. l.20.XX w.,
- Grodzisko zw. „Górą Zamkową”, XI – XIII w.,
- Młyn na Wojdach z 1911 r.,
- Kościół Parafialny p.w. św. Wojciecha w Rydzewie z XIX w.
- historyczny układ urbanistyczny miasta Rajgród, w tym trójkątny rynek wraz z otaczającymi go domami, kamieniczkami i uliczkami.

Obsługę ruchu turystycznego zapewniają ośrodki wypoczynkowe i kwatery agroturystyczne. Na terenie gminy Rajgród funkcjonuje ok. 8 całorocznych miejsc oferujących noclegi. Ponadto miejsca noclegowe oferowane są przez właścicieli licznych kwater agroturystycznych.

Gmina Rajgród mimo, że nie dysponuje licznymi obiektami hotelowymi, posiada relatywnie bogatą bazę noclegową, która wg zgrubnych szacunków wynosi ogółem ok. 1,5 tysiąca miejsc noclegowych, w tym ok. 300 w kwaterach agroturystycznych. Są to głównie miejsca sezonowe. Liczba turystów odwiedzających gminę, przy założeniu wykorzystania miejsc noclegowych na poziomie 30% (maj, październik), 50% (czerwiec, wrzesień), 80% (lipiec, sierpień) oraz średnim pobycie - 5 dni, wynosi ok. 900 osób. Są to tylko szacunki, ponieważ brak jest pełnych danych, a badania w tym zakresie nie były prowadzone. Szacunki nie uwzględniają także oferty całorocznej.

Spośród obiektów hotelowych i pensjonatów wyróżniają się: Pensjonat Raj i Zagroda Kuwasy. Pensjonat Raj to hotel trzygwiazdkowy, położony nad Jeziorem Rajgrodzkim, w bardzo atrakcyjnym przyrodniczo i krajobrazowo otoczeniu, oferujący szeroki wachlarz usług SPA.

Zagroda Kuwasy to pensjonat położony w wiejskim pejzażu okolic Biebrzańskiego Parku Narodowego w Woźnejwsi, oferujący tradycyjną kuchnię, podglądanie przyrody i relaks na łonie natury.

3.3. Infrastruktura społeczna

Edukacja

W gminie Rajgród funkcjonuje 5 szkół podstawowych, z czego jedna w mieście Rajgród a pozostałe cztery na terenach wiejskich:

- Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Henryka Sienkiewicza w Rajgrodzie,
- Szkoła Podstawowa w Rydzewie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Mieczach (prowadzona przez Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym "Eduktor" w Łomży),
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Bełdzie (prowadzona przez Stowarzyszenie Edukacyjne Bełda),
- Szkoła Podstawowa w Woźnejwsi z siedzibą w Karczewie (prowadzona przez Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym "Eduktor" w Łomży).

Ze szkół tych korzystało w 2016 r. łącznie 267 dzieci.

Łączna liczba uczniów szkół podstawowych w gminie Rajgród

Nazwa	uczniowie				
	2012	2013	2014	2015	2016
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Rajgród	288	280	295	296	267

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

Przeciętnie w Polsce na jeden oddział w szkołach podstawowych przypada 18 uczniów. Gmina Rajgród dość istotnie wyróżnia się pod tym względem. Charakteryzuje ją duże zróżnicowanie przestrzenne tego wskaźnika. Średnio w gminie na jeden oddział przypada 12 uczniów, ale w mieście Rajgród aż 22 (i jest to najwyższy wskaźnik wśród porównywanych gmin), natomiast na obszarach wiejskich jedynie 7 uczniów (najniższy wskaźnik).

W gminie Rajgród do momentu reformy systemu oświaty funkcjonowało oddzielnie Gimnazjum im. ks. Józefa Radwańskiego przy ulicy Stanki 2. W związku ze zmianą systemu oświaty, Gimnazjum zostało włączone do Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Rajgrodzie.

W gminie Rajgród wielkość wskaźnika: „liczba uczniów przypadających na jeden oddział w gimnazjach” jest porównywalna do innych gmin oraz danych wojewódzkich i ogólnopolskich. W gminie na jeden oddział gimnazjalny przypada 23 uczniów, a dla porównania w całej Polsce - 21, natomiast w województwie podlaskim - 22.

W gminie Rajgród opiekę dzieciom w wieku przedszkolnym oferują cztery placówki:

- Przedszkole w ramach Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Rajgrodzie,
- Małe Przedszkole w Bełdzie,

- Zespół Wychowania Przedszkolnego w Mieczach,
- Przedszkole Promyk w Karczewie.

Kultura

Na terenie gminy działa Dom Kultury z siedzibą w Rajgrodzie. Według danych z 2015 roku w gminie funkcjonuje 1 koło (klub), do którego uczęszcza 15 osób oraz 3 zespoły artystyczne (orkiestra dęta, zespół taneczny, zespół teatralny), do których uczęszcza ok. 60 osób.

W latach 2012-2016 liczba organizowanych imprez w gminie Rajgród wahała się rocznie między 13 a 38 sztuk. Liczba uczestników też jest różna i w latach 2012-2016 wahała się między 720 a 4 210 osób.

Liczba imprez oraz uczestników w gminie Rajgród

Nazwa	imprezy					uczestnicy imprez				
	ogółem					ogółem				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Rajgród	26	30	38	22	13	720	2 650	1 680	4 210	980

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

W roku 2016 odbyła się 1 impreza masowa o charakterze artystyczno - rozrywkowym, w której wzięło udział ok. 1500 osób. W gminie brakuje zdecydowanie spektakularnych imprez o zasięgu regionalnym, krajowym lub nawet międzynarodowym. Istnieje konieczność, uwzględniając potencjał gminy, do wykreowania własnych marek artystycznych i sportowo-rekreacyjnych. Konieczne są działania kulturalne skierowane zarówno do turystów, jak i mieszkańców gminy. W ciągu ostatnich 2 lat gmina zintensyfikowała działania w zakresie organizacji wydarzeń kulturalnych i integracyjnych oraz sportowo-rekreacyjnych. Nie są one wychwycone w statystyce publicznej ponieważ ich część jest organizowana przez gminę, ale bezpośrednio przez Urząd Miejski, poza działalnością Domu Kultury.

Miasto organizuje cyklicznie imprezy: Turniej piłki nożnej o Puchar Burmistrza Rajgrodu, „Sobótki” - impreza popularyzująca tradycje kulturowe, regaty „O błękitną wstęgę J. Rajgrodzkiego”, celem regat jest popularyzacja żeglarstwa wśród młodzieży, Letnie Kino Plenerowe, Letnia Nocna Liga Piłki Nożnej, Gminne Zawody Strażackie, Zawody Siłowe dla Najwytrwalszych, Integracyjne Regaty Niepełnosprawni pod Żaglami, Spotkania z Domem Kultury, Turniej Siatkówki Plażowej, Samorządowe Regaty Sejmiku Województwa Podlaskiego, liczne pikniki rodzinne i integracyjne, Rodzinne Regaty „Pożegnanie Wakacji”, Rodzinny Rajd Rowerowy, Regaty Żeglarskie OSP Województwa Podlaskiego, Rocznica Bitwy pod Grzędami, Biebrzańskie Sianokosy, i inne.

Sport i rekreacja

W gminie do roku 2016 działały 2 kluby sportowe, obecnie 1. Funkcjonują w nim 2 sekcje sportowe, w których ćwiczy w sumie ok. 24 osób. Gmina nie posiada zatrudnionego trenera,

zajęcia prowadzą dwaj instruktorzy sportowi. Dumą gminy jest klub sportowy UKS Jaćwing Rajgród, który uzyskuje osiągnięcia w dziedzinie tenisa stołowego. Gmina posiada również własną ligę piłki nożnej, w której gra 5 zespołów (Jegrznia Rajgród, Młodzi Rajgród, Woźnawieś, Biebrza, Rydzewo).

Kluby i ćwiczący

Nazwa	kluby			ćwiczący ogółem			sekcje sportowe		
	2012	2014	2016	2012	2014	2016	2012	2014	2016
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
Rajgród	2	2	1	67	86	24	9	13	2

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

Głównym miejscem do rekreacji w gminie jest Jezioro Rajgrodzkie. Wody akwenu są bardzo atrakcyjne wypoczynkowo, gdyż istnieje możliwość kąpieli i uprawiania sportów wodnych tj. żeglarstwo, kajakarstwo, licznie nad jezioro przybywają również wędkarze zainteresowani bogactwem i różnorodnością gatunków ryb występujących w Jeziorze Rajgrodzkim. Niestety istotnym problemem staje się coraz mniejsza ilość ryb w jeziorze, co zagraża atrakcyjności tego miejsca dla wędkarzy i szerzej – turystów. Jezioro staje się także coraz bardziej zanieczyszczone.

Dookoła jeziora wyznaczona jest trasa pieszo-rowerowa, jednak jest słabo oznakowana, częściowo niedostępna i przez to nie spełnia swojej roli. Możliwe są również wycieczki rekreacyjne fragmentem Szlaku Papieskiego. Okolica zachęca również do wycieczek rowerowych. Dla fanów campingów możliwe jest zatrzymanie się na polu campingowo-namiotowym lub wizyta w jednej z kwater prywatnych, agroturystycznych lub ośrodków wczasowych.

Niemalym zainteresowaniem cieszy się także bardzo atrakcyjna dla miłośników obcowania z naturą i spływów kajakowych rzeka Jegrznia, która płynie z Pojezierza Zachodniosuwalskiego przez Pojezierze Etckie do Kotliny Biebrzańskiej. Na terenie gminy Rajgród rzeka wypływa z Jeziora Rajgrodzkiego i płynie na południe do jeziora Dręstwo (Dreństwo). Trasa spływów kajakowych ciągnie się od Rajgrodu do Goniądza (66 km). Rzeka na całej długości nie jest uregulowana, biegnie przez malownicze i cenne przyrodniczo tereny Biebrzańskiego Parku Narodowego.

3.4. Infrastruktura techniczna

Sieć drogowa

Sieć drogową na obszarze gminy tworzą: droga krajowa nr 61 (Warszawa – Ostrołęka – Łomża – Grajewo – Augustów), drogi powiatowe oraz gminne. Sieć dróg wystarczająca jest do obsługi istniejącej sieci osadniczej, jednak stan wielu dróg jest niezadowolający. Największym natężeniem ruchu charakteryzuje się droga krajowa nr 61. Jest to trasa prowadząca do Augustowa, głównie obciążona ruchem tranzytowym.

System energetyczny

Gmina Rajgród nie posiada centralnego systemu ciepłowniczego. Zaopatrzenie w energię ciepłą, zarówno w zakresie potrzeb bytowych mieszkańców, jak i produkcyjnych, realizowane jest przez lokalne źródła energii. Ogrzewanie indywidualne bazuje w przeważającej ilości na drewnie i węglu, w niewielkim stopniu wykorzystywany jest gaz płynny i olej opałowy. W gminie Rajgród nie występuje sieć gazowa.

Linie energetyczne i stacje transformatorowe, które znajdują się na terenie gminy Rajgród pokrywają zapotrzebowanie mieszkańców. Rozprowadzenie energii elektrycznej do poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez w większości napowietrzny system sieci SN 15 kV. Stan techniczny sieci jest różny w zależności od odcinka. Zasilania indywidualnych odbiorców dokonuje się poprzez układ sieci SN, które na wielu odcinkach wymagają modernizacji lub remontu. Administracją linii zajmuje się PGE Dystrybucja S.A. Oddział Białystok.

W 2014 roku powstała farma wiatrowa będąca jedynym dużym odnawialnym źródłem energii na terenie gminy Rajgród. Poza tym gmina zrealizowała w 2014 i w 2015 roku projekty dofinansowane ze środków unijnych, polegające na instalacji kolektorów słonecznych, paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej oraz na budynkach mieszkalnych. Ponadto mieszkańcy indywidualnie montują panele fotowoltaiczne, kolektory słoneczne i piece na biomasę.

Gospodarka wodno-ściekowa i odpady

Mieszkańcy gminy zaopatrywani są w wodę ze źródeł podziemnych o dobrej jakości. Do sieci wodociągowej podłączonych było w 2016 r. 906 obiektów mieszkalnych, ogółem woda była dostarczana dla 3 139 osób, co stanowi ok. 58,5% mieszkańców gminy.

Długość sieci wodociągowej

Nazwa	długość czynnej sieci rozdzielczej				
	2012	2013	2014	2015	2016
	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]
Rajgród	112,5	112,5	119,6	131,8	131,8

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

Sieć wodociągowa - przyłącza i użytkownicy

Nazwa	przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania					ludność korzystająca z sieci wodociągowej			
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Rajgród	637	678	736	870	906	2 402	2 453	2 957	3 139

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

Mieszkańcy w roku 2016 zużyli ok. 196 dam³ wody z sieci wodociągowej, w tym ok. 172 dam³ na potrzeby gospodarstw domowych.

Ilość wody zużytej z gminnej sieci wodociągowej

Nazwa	eksploatacja sieci wodociągowej					eksploatacja sieci wodociągowej - gospodarstwa domowe				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	[dam ³]	[dam ³]	[dam ³]	[dam ³]	[dam ³]	[dam ³]	[dam ³]	[dam ³]	[dam ³]	[dam ³]
Powiat grajewski	1 580,1	1 557,6	1 651,4	1 701,3	1 740,8	1 389,2	1 382,7	1 469,4	1 510,4	1 549,2
Rajgród	139,0	141,0	163,0	188,0	196,0	120,0	129,0	149,0	166,0	172,0

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

Średnio mieszkaniec gminy zużył w 2016 roku 32,3 m³ wody pochodzącej z sieci wodociągowej, o ok. 10,4m³ więcej w porównaniu do 2012 roku. Więcej wody zużywają mieszkańcy miasta - ok.37,9m³, zaś mieszkańcy wsi - 29,8 m³. Zużycie wody z wodociągu stale wzrasta, co jest również związane z rozwojem sieci wodociągowej. W porównaniu do 2012 r. mieszkańcy miasta zużywali dwukrotnie więcej wody w 2016r.

Ilość wody przypadająca na mieszkańca z gminnej sieci wodociągowej

Nazwa	zużycie wody w gospodarstwach domowych w miastach na 1 mieszkańca					zużycie wody w gospodarstwach domowych na wsi na 1 mieszkańca					zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	[m ³]	[m ³]	[m ³]	[m ³]	[m ³]	[m ³]	[m ³]	[m ³]	[m ³]	[m ³]	[m ³]	[m ³]	[m ³]	[m ³]	[m ³]
Rajgród	18,7	27,5	27,2	36,9	37,9	23,4	22,0	27,7	28,1	29,8	21,9	23,7	27,5	30,7	32,3

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

Sieć kanalizacyjna w gminie miała w 2016 r. długość 12,6 km i wydłużyła się od 2012 r. o 3,5 km. Przyłączonych zostało do niej 410 budynków mieszkalnych. Z sieci kanalizacyjnej w gminie Rajgród korzysta 485 osób, (co stanowiło 27,7% mieszkańców gminy) z czego większość (1 124) to mieszkańcy miasta.

Długość sieci kanalizacyjnej i liczba przyłączy

Nazwa	długość czynnej sieci kanalizacyjnej					przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	[km]	[km]	[km]	[km]	[km]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
Rajgród	9,1	9,1	12,6	12,6	12,6	231	248	293	374	410

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

Użytkownicy sieci kanalizacyjnej

Nazwa	ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w miastach				ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Rajgród	930	941	1 012	1 124	1 296	1 306	1 376	1 485

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

W gminie systematycznie rośnie liczba mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków. W roku 2016 ścieki wytworzone przez 1 630 osób trafiło do oczyszczalni o 145 osób więcej w porównaniu do 2012 r.

Liczba mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków

Nazwa	ogółem				
	2012	2013	2014	2015	2016
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Rajgród	1 485	1 585	1 735	1 835	1 630

Źródło: BDL, sierpień 2017 r.

Gęstość sieci kanalizacyjnej na 100 km² w gminie Rajgród jest niska. Większość sieci położona jest w obszarze miejskim. Z sieci na terenie gminy korzysta co czwarty mieszkaniec. Jest to bardzo niski wynik ponieważ średnia dla województwa podlaskiego dla obszarów miejsko-wiejskich wynosi 50%. Aktualnie gmina realizuje dużą inwestycję budowy oczyszczalni ścieków, która zapewni wysoką efektywność oczyszczania oraz ochronę cennych przyrodniczo terenów.

3.5. Środowisko przyrodnicze i przestrzeń

Gmina Rajgród ma charakter rolniczo-turystyczny. Środowisko przyrodnicze gminy ubogaca: rynnowe Jezioro Rajgrodzkie o powierzchni 1514 ha, jeziora Dreństwo i Tajno, obszar leśny obejmujący blisko 30% powierzchni gminy. Teren gminy sąsiaduje bezpośrednio z Biebrzańskim Parkiem Narodowym, w szczególności kompleksem bagiennie-torfowym Czerwone Bagno. Dzięki licznym rzeczkom i kanałom Jezioro Rajgrodzkie jest włączone do szlaku wodnego przebiegającego z Olecka do Augustowa. Mocno wydłużone odnogi jeziora oraz urozmaicona linia brzegowa sprzyjają rozwojowi żeglarstwa, kajakarstwa i wędkarstwa. Na całym jeziorze obowiązuje zakaz używania łodzi z silnikami spalinowymi.

Teren gminy Rajgród jest gęsto przetkany drobnymi ciekami, rowami melioracyjnymi i kanałami i jest zasobny w wody powierzchniowe oraz gruntowe. Pod względem układu hydrograficznego zaliczany jest do zlewni rzeki Biebrzy. Głównym zbiornikiem wód powierzchniowych jest Jezioro Rajgrodzkie, którego 2/3 powierzchni znajduje się na terenie gminy Rajgród oraz jezioro Ślepe, gmina sąsiaduje z jeziorami Dreństwo, Tajno i Toczyłowskie. Rzeką przepływającą przez jezioro Rajgrodzkie jest Jegrznia. Odpływ wody z jeziora do rzeki regulowany jest sześciosektorowym jazem o szerokości 26 m i wysokości piętrzenia około 1,5 m w Rajgrodzie.

Pod względem hydrogeologicznym gmina Rajgród objęta jest przez Główny Zbiornik Wód Podziemnych „Pradolina rzeki Biebrza”. Występują tu trzy warstwy wodonośne: piętro czwartorzędowe, trzeciorzędowe i kredowe. Czwartorzędowe warstwy wodonośne mają najczęściej miąższość około 20-40 m. Przypowierzchniowy poziom wodonośny cechuje się dużą zmiennością występowania zwierciadła wody. Zwierciadło wody na wysoczyznach układa się na głębokości od kilku do kilkunastu metrów, natomiast w dolinach cieków występuje tuż pod powierzchnią, powodując podtopienia i zabagnienia. Obszar gminy jest zasobny w wody gruntowe. Warunki występowania poziomów wodonośnych związane są ściśle z budową geologiczną Kotliny Biebrzańskiej i Pojezierza Ełckiego, kształtują poziom wód od 1 m do ponad 3 m.

Zasoby wód gruntowych przydatne do celów konsumpcyjnych w pełni zaspokajają potrzeby zaopatrzenia w wodę mieszkańców miasta i gminy Rajgród. Wody podziemne służą głównie zaspokojeniu potrzeb komunalnych i przemysłu. W ostatnich latach notuje się spadek zużycia wody podziemnej, w związku ze zmniejszonym zapotrzebowaniem na cele przemysłowe (spadek produkcji) oraz oszczędną gospodarką wodą.¹

Tereny prawnie chronione, fauna i flora

Główną formą roślinności występującą na terenie gminy Rajgród są lasy. Dominują tu bory świeże i bory mieszane świeże z sosną III i IV klasy wiekowej jako gatunkiem panującym oraz lasy siedlisk bagiennych – olsy i bory mieszane bagienne z olszą i brzozą jako gatunkami panującymi. Lasy mieszane o różnogatunkowym składzie drzewostanu występują na niewielkich powierzchniach, głównie przy jeziorach i na obrzeżach dolin. Nad Biebrzą można wciąż spotkać rzadkie i ginące gatunki roślin, np.: brzozę niską, wierzbę lapońską, wierzbę borówkolistną, skalnicę torfowiskową czy gnidosza królewskiego. Dolny bieg rzeki Jegrzni i Kanał Kuwasy jest to siedliskiem bezcennych gatunków roślin bagiennych i ornitofauny.

Na obszarze gminy Rajgród zamieszkują: wydry, borsuki, lisy, jenoty, wilki, łasice, gronostaje. Na Bagnach Biebrzańskich żyje ponad 200 gatunków ptaków. Najrzadsze z nich to: orzeł bielik, orlik grubodzioby, bocian czarny, wodniczka, batalion. W korycie meandrującej Biebrzy, jej dopływach oraz starorzeczach żyje także kilkadziesiąt gatunków ryb i innych zwierząt wodnych.

W gminie Rajgród znajduje się szereg terenów chronionych:

- Biebrzański Park Narodowy,
- Rezerwat Czaplinc Bęta,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Rajgrodzkie”,
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Ostoja Biebrzańska (PLB 200006),
- Projektowany Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Dolina Biebrzy (PLH 200008),
- 3 pomniki przyrody,

¹ Opracowano na podstawie: Ekoton sp. z o. o., Aktualizacja *Programu Ochrony Środowiska na lata 2015-2018 z perspektywą na 2019-2022 dla Gminy Rajgród – aktualizacja*

— korytarz ekologiczny Dolina Biebrzy i Dolina Biebrzy-Puszcza Borecka.

Unikatowy na skalę europejską Biebrzański Park Narodowy zajmuje prawie 60 tys. ha, natomiast gmina Rajgród graniczy z Parkiem od południa i obejmuje jego niewielki obszar. Ten naturalny kompleks torfowisk posiada wyjątkowe walory krajobrazowe, które zaspokajają potrzeby nie tylko turystów, ale także fotografików i malarzy. Biebrzański Park Narodowy jest siedzibą wielu rzadkich gatunków fauny i flory. O jego wyjątkowości decyduje obecność 271 gatunków ptaków, w tym ponad 180 lęgowych. Wśród drobnych ssaków popularny jest nornik północny. Żyją tu łosie, wilki, wydry i bobry. Znajduje się tu ostoja dubelta, kropiatki, orlika grubodziobego, rybitwy białoskrzydłej i derkacza.

Innym cennym obiektem przyrodniczym jest rezerwat Czapliniec – Bełda, który zajmuje powierzchnię 11,58 ha. Powstał w latach 30 XX w. w celu ochrony kolonii lęgowej czapli siwej oraz zachowania boru sosnowo-świerkowego, zwłaszcza cennego starodrzewia datowanego na 200 lat oraz licznych torfowisk.

Na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego, wyróżnia się dodatkowo unikalny kompleks bagienny-torfowy „Czerwone Bagno”. W latach 20-tych XX wieku powstał tu rezerwat „Czerwone Bagno” powołany w celu ochrony ostoi zagrożonych wyginięciem łosi. W pobliżu istniał także rezerwat „Grzędy”, który miał służyć zachowaniu fragmentu naturalnego drzewostanu. W 1981 roku oba rezerваты zostały połączone w jeden rezerwat „Czerwone Bagno” w ramach Biebrzańskiego Parku Narodowego. Jest to obszar unikalnych w skali światowej niskich łąk, bagien i torfowisk. Siedlisko bezcennych gatunków roślin bagiennych, ornitofauny oraz największa w Polsce ostoja naturalna łosia. Występują tu także wilki, rysie, jelenie oraz sarny. Spośród ptactwa należy wymienić gniazdujące tu bieliki, orły przednie i orliki krzykliwe, sowa błotna, puchacz, żuraw, cietrzew, dzięcioł białostrzygi oraz mnóstwo innych gatunków ptaków, zwłaszcza wodnych i wodno-błotnych.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Rajgrodzkie” zajmuje powierzchnię prawie 15 tys. ha, w tym na terenie gminy Rajgród prawie 11 tys. ha; został wyznaczony Uchwałą nr XII/91/15 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 czerwca 2015 roku. Fauna obszaru to wodne ptactwo: perkozy, łabędzie, kormorany, rybitwy, kilka gatunków dzikich kaczek oraz ryby: szczupak, okoń, miętus, ukleja, sieja, sielawa, płoć, leszcz, węgorz.

Ostoją Biebrzańska, wchodzi w skład obszarów ochrony przyrody Natura 2000, obejmuje obszar od ujścia Sidry po Narew. Jest to największy kompleks torfowisk niskich w Europie Środkowej. Ostoją Biebrzańska jest najważniejszą w Polsce i Unii Europejskiej ostoją wodniczki i orlika grubodziobego. Największą liczebność w Polsce i jedną z największych w Unii Europejskiej, osiągają ponadto: błotniak stawowy, cietrzew, derkacz, dubelt, uszatka błotna, kropiatka, rybitwa czarna i rybitwa białoskrzydła (w latach o wysokim poziomie wody). Ostoją Biebrzańska to bardzo ważna ostoją ptaków drapieżnych (kania ruda, kania czarna, bielik, błotniak zbożowy, gadożer, orzeł przedni i orzełek). W ostoi udokumentowano występowanie ok. 43 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Liczebności 19 gatunków mieszczą się w kryteriach wyznaczania ostoi ptaków wprowadzonych przez BirdLife

International. Ponadto 25 gatunków zostało zamieszczonych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt (rejestr zagrożonych gatunków zwierząt na terenie Polski).

Drugim obiektem objętym programem Natura 2000 jest Dolina Biebrzy, zaliczająca się do Specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk. To szeroki, płaski obszar charakteryzujący się obniżeniem terenu i wypełniony torfem. W obszarze dominują siedliska mokradłowe.

W gminie Rajgród istnieją także pomniki przyrody. Są to trzy zabytkowe dęby szypułkowe o wysokości ponad 26 m, które liczą ponad 200 lat. Przez teren gminy Rajgród przebiegają 2 korytarze ekologiczne – Dolina Biebrzy i Dolina Biebrzy-Puszcza Borecka. Celem korytarzy ekologicznych jest zmniejszenie stopnia izolacji poszczególnych płatów siedlisk i umożliwienie migracji organizmów pomiędzy nimi. Korytarze powodują zwiększenie mieszania genów populacji z różnych siedlisk, co jest niezbędne do zachowania różnorodności genetycznej i przeciwdziałania depresji wsobnej. Pozytywnie przyczynia się do obniżenia śmiertelności, osobników wypartych z płatów dogodnych siedlisk, wskutek zachowań terytorialnych. Najważniejszym zagrożeniem dla funkcjonowania korytarzy ekologicznych jest przerywanie ich ciągłości przez infrastrukturę linową (drogi i linie kolejowe) oraz wylesianie powierzchni i rozwój obszarów zabudowanych.

Cechą charakterystyczną flory na terenie gminy jest dominacja świerka i duży udział gatunków borealnych i reliktywów glacialnych. W granicach Parku stwierdzono 90 gatunków podlegających ochronie całkowitej i 17 pod ochroną częściową, 45 gatunków tu występujących znalazło się na "Czerwonej liście roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce".²

² Opracowano na podstawie: Ekoton sp. z o. o., Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska na lata 2015-2018 z perspektywą na 2019-2022 dla Gminy Rajgród – aktualizacja.

4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

4.1. Zjawiska społeczne

4.1.1. Bezrobocie

Do wyznaczenia umownego wskaźnika bezrobocia posłużono się danymi z ankiet oraz danymi o liczbie osób i liczbie rodzin korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Rajgrodzie, z tytułu bezrobocia. Przyjęto założenie, że liczba osób korzystających z pomocy OPS z tytułu bezrobocia odzwierciedla realne problemy tego zjawiska w danej jednostce delimitacyjnej. Przyjęto także założenie iż dane z ankiet, które są oceną skali problemu bezrobocia na danym obszarze są równie istotne dla analizy tego zjawiska jak w/w dane z OPS.

Wskaźnik bezrobocia według danych OPS dla poszczególnych sołectw obliczono, jako liczbę osób korzystających z pomocy z tytułu bezrobocia, w przeliczeniu na 100 mieszkańców danego sołectwa. Wyniki znormalizowano w skali 0-3.

Wskaźnik bezrobocia według ankiet przyjęto wg średnich odpowiedzi badanych mieszkańców (w skali 0-3). Umowny wskaźnik prezentujący zjawisko bezrobocia w jednostkach delimitacyjnych ustalono jako średnią z dwóch wyżej opisanych wskaźników cząstkowych.

Na podstawie danych ankietowych oraz danych z OPS wygenerowano ogólny wskaźnik bezrobocia w poszczególnych sołectwach, jako średnią arytmetyczną obu wskaźników w skali od 0 do 3.

Przyjęto założenie, że zjawisko niekorzystne występuje na terenie danej jednostki delimitacyjnej, jeśli wartość wskaźnika końcowego po normalizacji na tym obszarze, jest wyższa niż 120% średniej dla gminy.

Obszarami o największej koncentracji problemu bezrobocia są zatem jednostki: Biebrza, Rajgród, Turczyn, Rydzewo, Danowo, Woźnawieś.

Bezrobocie według danych z ankiet i OPS

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Korzystający z pomocy OPS z tytułu bezrobocia	Wskaźnik bezrobocia wg OPS [Mk/korzystający]	Wskaźnik bezrobocia wg OPS w skali	Wskaźnik bezrobocia wg danych z ankiet w skali	Wskaźnik bezrobocia ogółem	Problem (120%)
1.	Bełda	240	11	0,0458	0,42	0,80	0,61	
2.	Bukowo	42	3	0,0714	0,65	0,50	0,58	
3.	Biebrza	399	84	0,2105	1,92	2,17	2,04	TAK
4.	Ciszewo	113	23	0,2035	1,86	0,67	1,26	
5.	Czarna Wieś	158	14	0,0886	0,81	1,86	1,33	
6.	Danowo	48	15,5	0,3229	2,95	0,00	1,47	TAK
7.	Karczewo	55	12	0,2182	1,99	0,67	1,33	
8.	Karwowo	50	0	0,0000	0,00	0,33	0,17	
9.	Kołaki	69	0	0,0000	0,00	0,00	0,00	
10.	Kosiły	135	8	0,0593	0,54	1,50	1,02	
11.	Kosówka	239	14	0,0586	0,53	1,00	0,77	
12.	Kozłówka	139	16	0,1151	1,05	1,00	1,03	
13.	Kuligi	136	13	0,0956	0,87	1,00	0,94	
14.	Łazarze	119	10	0,0840	0,77	1,00	0,88	
15.	Miecze	199	18	0,0905	0,83	1,00	0,91	
16.	Orzechówka	61	4	0,0656	0,60	0,50	0,55	
17.	Pieńczykowo	110	15	0,1364	1,24	0,50	0,87	
18.	Pieńczykówek	33	0	0,0000	0,00	0,50	0,25	
19.	Przestrzele	33	5	0,1515	1,38	1,00	1,19	
20.	Rybczyzna	78	5	0,0641	0,58	1,50	1,04	
21.	Rydzewo	183	31	0,1694	1,55	1,25	1,40	TAK
22.	Skrodzkie	109	8	0,0734	0,67	0,29	0,48	
23.	Sołki	68	9	0,1324	1,21	1,25	1,23	
24.	Stoczek	137	27	0,1971	1,80	0,25	1,02	
25.	Turczyn	73	24	0,3288	3,00	0,00	1,50	TAK
26.	Wojdy	101	18	0,1782	1,63	0,75	1,19	
27.	Woźnawieś I	178	28,5	0,1601	1,46	1,00	1,23	
28.	Woźnawieś II	287	28,5	0,0993	0,91	1,82	1,36	TAK
29.	Wólka Mała	44	9	0,2045	1,87	0,50	1,18	
30.	Wólka Piotrowska	80	5	0,0625	0,57	0,50	0,54	
31.	Rajgród - miasto	1606	128	0,0797	0,73	2,31	1,52	TAK
32.	Razem gmina	5322	586,5	0,1102	1,01	1,26	1,13	

Źródło: Opracowanie własne

4.1.2. Ubóstwo

Wskaźnik ubóstwa w poszczególnych jednostkach obliczono w sposób analogiczny do wskaźnika bezrobocia. Posłużono się danymi z ankiet oraz danymi o liczbie osób korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej, z tytułu ubóstwa.

Przyjęto założenie, że liczba osób korzystających z pomocy OPS z tytułu ubóstwa odzwierciedla realne problemy tego zjawiska w danej jednostce delimitacyjnej. Przyjęto także założenie iż dane z ankiet, które są oceną skali problemu ubóstwa na danym obszarze są równie istotne dla analizy tego zjawiska jak w/w dane z OPS.

Wskaźnik ubóstwa według danych OPS dla poszczególnych sołectw obliczono, jako liczbę osób korzystających z pomocy z tytułu ubóstwa, w przeliczeniu na 100 mieszkańców danego sołectwa. Wyniki znormalizowano w skali 0-3.

Wskaźnik ubóstwa według ankiet przyjęto wg średnich odpowiedzi badanych mieszkańców (w skali 0 -3). Umowny wskaźnik prezentujący zjawisko ubóstwa w jednostkach delimitacyjnych ustalono jako średnią z dwóch wyżej opisanych wskaźników częściowych.

Na podstawie danych ankietowych oraz danych z OPS wygenerowano ogólny wskaźnik ubóstwa w poszczególnych sołectwach, jako średnią arytmetyczną obu wskaźników w skali od 0 do 3.

Przyjęto założenie, że zjawisko niekorzystne występuje na terenie danej jednostki delimitacyjnej, jeśli wartość wskaźnika końcowego po normalizacji na tym obszarze, jest wyższa niż 120% średniej dla gminy.

Obszarami o największej koncentracji problemu bezrobocia są zatem jednostki: Bukowo, Biebrza, Czarna Wieś, Danowo, Karczewo, Karwowo, Kosiły, Kozłówka, Kuligi, Sołki, Stoczek, Turczyn, Wojdy, Woźnawieś, Wólka Mała, Rajgród.

Ubóstwo wg danych z ankiet i OPS

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Korzystający z pomocy OPS z tytułu ubóstwa	Wskaźnik ubóstwa wg OPS	Wskaźnik ubóstwa wg OPS w skali	Wskaźnik ubóstwa wg danych z ankiet w skali	Wskaźnik ubóstwa ogółem	Problem
			[Mk/korzystający]					
1.	Bełda	240	26,5	0,1104	0,27	0,40	0,33	
2.	Bukowo	42	52	1,2381	3,00	0,50	1,75	TAK
3.	Biebrza	399	53,5	0,1341	0,32	2,00	1,16	TAK
4.	Ciszewo	113	41	0,3628	0,88	0,00	0,44	
5.	Czarna Wieś	158	17	0,1076	0,26	1,57	0,92	TAK
6.	Danowo	48	32	0,6667	1,62	0,75	1,18	TAK
7.	Karczewo	55	38,5	0,7000	1,70	0,67	1,18	TAK
8.	Karwowo	50	32	0,6400	1,55	0,67	1,11	TAK
9.	Kołaki	69	21	0,3043	0,74	0,67	0,70	
10.	Kosily	135	32	0,2370	0,57	1,50	1,04	TAK
11.	Kosówka	239	33	0,1381	0,33	1,00	0,67	
12.	Kozłówka	139	43,5	0,3129	0,76	1,00	0,88	TAK
13.	Kuligi	136	52	0,3824	0,93	1,67	1,30	TAK
14.	Łazarze	119	19	0,1597	0,39	0,50	0,44	
15.	Miecze	199	50	0,2513	0,61	0,50	0,55	
16.	Orzechówka	61	18	0,2951	0,72	0,00	0,36	
17.	Pieńczykowo	110	16	0,1455	0,35	0,00	0,18	
18.	Pieńczykówek	33	0	0,0000	0,00	0,00	0,00	
19.	Przestrzele	33	9	0,2727	0,66	1,00	0,83	
20.	Rybczyzna	78	17	0,2179	0,53	0,50	0,51	
21.	Rydzewo	183	32	0,1749	0,42	1,00	0,71	
22.	Skrodzkie	109	31	0,2844	0,69	0,14	0,42	
23.	Solki	68	41	0,6029	1,46	0,50	0,98	TAK
24.	Stoczek	137	29	0,2117	0,51	1,50	1,01	TAK
25.	Turczyn	73	39	0,5342	1,29	1,00	1,15	TAK
26.	Wojdy	101	29	0,2871	0,70	1,50	1,10	TAK
27.	Woźnawies I	178	43	0,2416	0,59	0,67	0,63	
28.	Woźnawies II	287	43	0,1498	0,36	1,40	0,88	TAK
29.	Wólka Mała	44	19	0,4318	1,05	1,50	1,27	TAK
30.	Wólka Piotrowska	80	21	0,2625	0,64	1,00	0,82	
31.	Rajgród - miasto	1606	51	0,0318	0,08	1,87	0,97	TAK
32.	Razem gmina	5322	586,5	0,1102	0,27	1,14	0,71	

Źródło: Opracowanie własne

4.1.3. Alkoholizm i narkomania

Problemy alkoholizmu i narkomanii w jednostkach delimitacyjnych na terenie gminy Rajgród oceniono posługując się danymi z ankiet. Respondenci oceniali skalę zjawiska w skali od 0 do 3 punktów. Wskaźnik zagregowany stanowi średnią wartość ocen dla zjawisk: narkomania i alkoholizm.

Alkoholizm i narkomania wg danych z ankiet

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Wskaźnik alkoholizmu wg danych z ankiet	Wskaźnik narkomanii wg danych z ankiet	Wskaźnik zagregowany	Problem
1.	Bełda	0,80	0,80	0,80	
2.	Bukowo	1,25	1,00	1,13	
3.	Biebrza	2,29	0,77	1,53	TAK
4.	Ciszewo	1,00	1,00	1,00	
5.	Czarna Wieś	2,00	0,00	1,00	
6.	Danowo	1,50	0,75	1,13	
7.	Karczewo	1,33	1,00	1,17	
8.	Karwowo	1,33	1,00	1,17	
9.	Kołaki	0,00	0,00	0,00	
10.	Kosiły	1,50	1,00	1,25	
11.	Kosówka	1,50	1,00	1,25	
12.	Kozłówka	1,00	1,50	1,25	
13.	Kuligi	2,33	0,33	1,33	
14.	Łazarze	2,00	0,00	1,00	
15.	Miecze	1,50	0,75	1,13	
16.	Orzechówka	1,00	1,00	1,00	
17.	Pieńczykowo	1,00	1,00	1,00	
18.	Pieńczykówek	1,00	1,00	1,00	
19.	Przestrzele	1,50	1,00	1,25	
20.	Rybczyzna	1,50	0,00	0,75	
21.	Rydzewo	1,50	1,00	1,25	
22.	Skrodzkie	0,14	0,00	0,07	
23.	Sołki	0,25	0,00	0,13	
24.	Stoczek	2,00	1,00	1,50	TAK
25.	Turczyn	1,50	0,00	0,75	
26.	Wojdy	2,00	1,00	1,50	TAK
27.	Woźnawies I	1,00	0,00	0,50	
28.	Woźnawies II	2,00	0,75	1,38	
29.	Wólka Mała	1,25	0,75	1,00	
30.	Wólka Piotrowska	1,50	1,00	1,25	
31.	Rajgród - miasto	2,38	1,27	1,82	TAK
32.	Razem gmina	1,61	0,77	1,19	

Źródło: Opracowanie własne

Przyjęto założenie, że zjawisko niekorzystne występuje na terenie danej jednostki delimitacyjnej, jeśli wartość wskaźnika końcowego po normalizacji na tym obszarze, jest wyższa niż 120% średniej dla gminy.

Obszarami o największej koncentracji problemu są zatem jednostki: Biebrza, Stoczek, Wojdy, Rajgród.

4.1.4. Pomoc społeczna

Umowny wskaźnik pomocy społecznej obliczono na podstawie danych z OPS w Rajgrodzie. Wskaźnik problemów społecznych w poszczególnych jednostkach, wyrażony został jako liczba osób korzystających ze wsparcia OPS ze względu na problemy inne niż bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm, czy narkomania. Wśród powodów przyznania pomocy społecznej objętych wskaźnikiem pomoc społeczna, pod uwagę wzięto:

- niepełnosprawność,
- długotrwałą lub ciężką chorobę,
- bezradność opiekuńczo-wychowawczą w rodzinach wielodzietnych i niepełnych,
- potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietność,
- inne.

Pomoc społeczna według danych z OPS

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Korzystający z pomocy OPS	Wskaźnik pomocy społecznej wg OPS	Wskaźnik pomocy społecznej wg OPS w skali	Problem
1.	Belda	240	23	0,0958	0,46	
2.	Bukowo	42	1	0,0238	0,11	
3.	Biebrza	399	50	0,1253	0,60	TAK
4.	Ciszewo	113	8	0,0708	0,34	
5.	Czarna Wieś	158	9	0,0570	0,27	
6.	Danowo	48	0	0,0000	0,00	
7.	Karczewo	55	2,5	0,0455	0,22	
8.	Karwowo	50	0	0,0000	0,00	
9.	Kołaki	69	0	0,0000	0,00	
10.	Kosiły	135	0	0,0000	0,00	
11.	Kosówka	239	22	0,0921	0,44	
12.	Kozłówka	139	28	0,2014	0,97	TAK
13.	Kuligi	136	1	0,0074	0,04	
14.	Łazarze	119	2	0,0168	0,08	
15.	Miecze	199	12,5	0,0628	0,30	
16.	Orzechówka	61	2	0,0328	0,16	
17.	Pieńczykowo	110	17	0,1545	0,74	TAK
18.	Pieńczykówek	33	0	0,0000	0,00	

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Korzystający z pomocy OPS	Wskaźnik pomocy społecznej wg OPS	Wskaźnik pomocy społecznej wg OPS w skali	Problem
19.	Przestrzele	33	2	0,0606	0,29	
20.	Rybczyzna	78	2	0,0256	0,12	
21.	Rydzewo	183	24	0,1311	0,63	TAK
22.	Skrodzkie	109	0	0,0000	0,00	
23.	Sołki	68	8	0,1176	0,56	TAK
24.	Stoczek	137	16,5	0,1204	0,58	TAK
25.	Turczyn	73	8	0,1096	0,53	
26.	Wojdy	101	1,5	0,0149	0,07	
27.	Woźnawies I	178	53	0,2978	1,43	TAK
28.	Woźnawies II	287	53	0,1847	0,89	TAK
29.	Wólka Mała	44	27,5	0,6250	3,00	TAK
30.	Wólka Piotrowska	80	2	0,0250	0,12	
31.	Rajgród - miasto	1606	116,5	0,0725	0,35	
32.	Razem gmina	5322	492	0,0924	0,44	

Źródło: Opracowanie własne

Przyjęto założenie, że zjawisko niekorzystne występuje na terenie danej jednostki delimitacyjnej, jeśli wartość wskaźnika końcowego po normalizacji na tym obszarze, jest wyższa niż 120% średniej dla gminy.

Ze względu na rozkład wartości wskaźnika przyjęto iż największa koncentracja negatywnych zjawisk, skutkujących koniecznością pomocy społecznej, poza bezrobociem, ubóstwem, alkoholizmem i narkomanią, występuje w jednostkach: Biebrza, Kozłówka, Pieńczykowo, Rydzewo, Sołki, Stoczek, Woźnawies, Wólka Mała.

4.1.5. Przestępczość

Do wyznaczenia umownego wskaźnika przestępczości posłużono się danymi z ankiet oraz danymi udostępnionymi przez Komendę Powiatową Policji w Grajewie.

Respondenci oceniali w ankietach skalę intensywności występowania następujących zjawisk:

- kradzieże,
- wandalizm - niszczenie mienia,
- napady, rozboje lub pobicia,
- przemoc w rodzinie,
- przestępczość młodocianych,
- brak poczucia bezpieczeństwa w okolicy zamieszkania.

Wskaźnik przestępczości według danych ankietowych wyrażono jako średnią arytmetyczną sumy punktów uzyskanych przy ocenie powyższych wskaźników częściowych, w poszczególnych jednostkach delimitacyjnych.

W ocenie zjawiska przestępczości w poszczególnych sołectwach pod uwagę wzięto również dane Policji, zgodnie z informacją przekazaną przez Komendę Powiatową Policji w Grajewie.

Wskaźnik przestępczości według danych Policji wyrażono jako liczbę wykroczeń uciążliwych społecznie i przestępstw stwierdzonych w poszczególnych jednostkach, w przeliczeniu na 100 mieszkańców, przy czym przyjęto iż waga przestępstw wynosi 0,67, waga wykroczeń – 0,33. Wyniki znormalizowano w skali 0-3.

Na podstawie danych ankietowych oraz danych Policji wygenerowano ogólny umowny wskaźnik przestępczości w poszczególnych jednostkach, jako średnią ważoną obu wskaźników w skali od 0 do 3 (waga 0,5).

Przyjęto założenie, że zjawisko niekorzystne występuje na terenie danej jednostki delimitacyjnej, jeśli wartość wskaźnika końcowego po normalizacji na tym obszarze, jest wyższa niż średnia dla gminy (przestępczość większa niż średnia).

Ze względu na rozkład wartości wskaźnika przyjęto, iż największa koncentracja przestępczości występuje w jednostkach: Bełda, Biebrza, Karczewo, Karwowo, Kozłówka, Miecze, Rajgród.

Przestępczość wg danych z ankiet i Policji

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Dane ankietowe - wskaźniki cząstkowe						Wskaźnik przestępczości wg danych z ankiet	Wykroczenia uciążliwe społecznie wg danych Policji	Przestępstwa wg danych Policji	Wskaźnik przestępczości wg danych Policji	Wskaźnik przestępczości wg danych Policji w skali	Wskaźnik przestępczości ogółem	Problem (120%)
			kradzieże	wandalizm - niszczenie mienia	napady, rozboje lub pobicia	przemoc w rodzinie	przestępczość młodocianych	brak poczucia bezpieczeństwa w okolicy zamieszkania							
1.	Belda	240	0,60	0,40	1,60	0,40	0,75	1,20	0,83	6	0,0083	1,65	1,24	TAK	
2.	Bukowo	42	0,25	0,50	1,25	0,75	0,50	1,75	0,83		0,0000	0,00	0,42		
3.	Biebrza	399	1,25	1,69	1,13	0,85	1,15	0,94	1,17	3	0,0056	1,13	1,15	TAK	
4.	Ciszewo	113	0,67	0,00	1,67	0,33	0,00	2,00	0,78		0,0000	0,00	0,39		
5.	Czarna Wieś	158	0,20	0,57	0,17	1,25	0,20	1,00	0,56	1	0,0063	1,27	0,92		
6.	Danowo	48	0,50	0,50	1,00	0,50	0,33	1,75	0,76		0,0000	0,00	0,38		
7.	Karczewo	55	0,33	0,67	1,00	0,67	0,50	1,33	0,75	1	0,0136	2,73	1,74	TAK	
8.	Karwowo	50	0,00	0,67	1,00	1,00	1,00	1,67	0,89	1	0,0150	3,00	1,94	TAK	
9.	Kołaki	69	0,33	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,22		0,0000	0,00	0,11		
10.	Kosiły	135	0,50	2,00	0,50	1,00	0,50	1,00	0,92		0,0000	0,00	0,46		
11.	Kosówka	239	0,50	1,00	1,50	0,50	0,50	1,50	0,92	1	0,0031	0,63	0,77		
12.	Kozłówka	139	0,50	1,50	1,00	1,00	2,00	1,00	1,17	1	0,0054	1,08	1,12	TAK	
13.	Kuligi	136	1,00	1,50	0,33	2,00	0,67	0,00	0,92		0,0000	0,00	0,46		
14.	Łazarze	119	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,0000	0,00	0,00		
15.	Miecze	199	0,25	0,50	1,00	0,50	0,33	1,25	0,64	1	0,0088	1,76	1,20	TAK	
16.	Orzechówka	61	0,50	0,00	1,50	0,50	0,00	2,00	0,75		0,0000	0,00	0,38		
17.	Pieńczykowo	110	0,50	0,00	1,50	0,50	0,00	2,00	0,75		0,0000	0,00	0,38		

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Dane ankietowe - wskaźniki cząstkowe						Wskaźnik przestępczości wg danych z ankiet	Wykroczenia uciążliwe społecznie wg danych Policji	Przestępstwa wg danych Policji	Wskaźnik przestępczości wg danych Policji	Wskaźnik przestępczości wg danych Policji w skali	Wskaźnik przestępczości ogółem	Problem (120%)
			kradzieże	wandalizm - niszczenie mienia	napady, rozboje lub pobicia	przemoc w rodzinie	przestępczość młodoletnich	brak poczucia bezpieczeństwa w okolicy zamieszkania							
18.	Pieńczykówek	33	0,50	0,00	1,50	0,50	0,00	2,00	0,75			0,0000	0,00	0,38	
19.	Przestrzele	33	0,50	1,00	1,50	0,50	0,50	1,50	0,92			0,0000	0,00	0,46	
20.	Rybczyzna	78	0,50	1,50	0,50	1,00	0,50	0,50	0,75			0,0000	0,00	0,38	
21.	Rydzewo	183	0,75	1,00	1,50	0,50	0,50	1,50	0,96			0,0000	0,00	0,48	
22.	Skrodzkie	109	0,00	0,29	0,00	0,00	0,14	0,00	0,07			0,0000	0,00	0,04	
23.	Sołki	68	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00			0,0000	0,00	0,00	
24.	Stoczek	137	0,50	1,50	1,25	0,75	0,75	1,25	1,00			0,0000	0,00	0,50	
25.	Turczyn	73	0,50	0,00	0,00	0,50	0,00	0,50	0,25			0,0000	0,00	0,13	
26.	Wojdy	101	0,75	1,25	1,25	1,00	0,75	1,25	1,04			0,0000	0,00	0,52	
27.	Woźnawies I	178	0,40	0,33	0,00	0,40	0,00	0,67	0,30			0,0000	0,00	0,15	
28.	Woźnawies II	287	0,88	1,00	0,71	1,30	0,57	0,70	0,86			0,0000	0,00	0,43	
29.	Wólka Mała	44	0,50	1,25	1,00	1,00	1,33	1,25	1,06			0,0000	0,00	0,53	
30.	Wólka Piotrowska	80	0,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,25	0,88			0,0000	0,00	0,44	
31.	Rajgród - miasto	1606	1,23	1,47	0,86	1,44	1,00	0,81	1,13	23	19	0,0125	2,49	1,81	TAK
32.	Razem gmina	5322	0,66	0,92	0,87	0,82	0,62	1,02	0,82	31	29	0,0055	1,11	0,96	

Źródło: Opracowanie własne.

4.1.6. Udział w życiu społecznym i kulturalnym

Wskaźnik udziału w życiu społecznym i kulturalnym obliczono na podstawie danych ankietowych. Respondenci oceniali w ankietach intensywność negatywnych zjawisk w zakresie udziału mieszkańców poszczególnych jednostek delimitacyjnych w życiu społecznym i kulturalnym, w obrębie następujących czynników:

- niski poziom współpracy międzyludzkiej,
- niski poziom uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych,
- słaby przepływ informacji w sprawach dotyczących najbliższego otoczenia zamieszkania,
- niski poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne.

Wskaźnik udziału w życiu społecznym i kulturalnym wyrażono, jako średnią arytmetyczną sumy punktów uzyskanych przy ocenie powyższych wskaźników cząstkowych, w poszczególnych jednostkach.

Przyjęto założenie, że zjawisko niekorzystne występuje na terenie danej jednostki delimitacyjnej, jeśli wartość wskaźnika końcowego jest wyższa niż 120% średniej dla gminy.

Ze względu na rozkład wartości wskaźnika przyjęto iż największa koncentracja negatywnych zjawisk – niski udział w życiu społecznym i kulturalnym, występuje w jednostkach: Biebrza, Kosiły, Kozłówka, Kuligi, Sołki, Turczyn, Rajgród.

Udział w życiu społecznym i kulturalnym

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Dane ankietowe - wskaźniki cząstkowe				Wskaźnik udziału w życiu społecznym i kulturalnym	Problem
			niski poziom współpracy międzyludzkiej	niski poziom uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych	słaby przepływ informacji w sprawach dotyczących najbliższego otoczenia zamieszkania	niski poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne		
1.	Bełda	240	1,60	0,80	1,40	0,40	1,05	
2.	Bukowo	42	1,75	1,25	1,75	0,25	1,25	
3.	Biebrza	399	2,44	2,27	1,93	2,12	2,19	TAK
4.	Ciszewo	113	1,33	0,67	2,00	0,00	1,00	
5.	Czarna Wieś	158	1,71	1,57	1,67	1,57	1,63	
6.	Danowo	48	1,50	1,00	1,75	0,50	1,19	
7.	Karczewo	55	1,67	1,33	1,67	0,67	1,33	
8.	Karwowo	50	2,00	1,67	1,67	0,33	1,42	
9.	Kołaki	69	1,50	2,00	1,00	2,00	1,63	
10.	Kosiły	135	2,00	2,00	1,50	2,50	2,00	TAK
11.	Kosówka	239	1,50	0,50	1,50	0,50	1,00	

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Dane ankietowe - wskaźniki cząstkowe				Wskaźnik udziału w życiu społecznym i kulturalnym	Problem
			niski poziom współpracy międzyludzkiej	niski poziom uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych	słaby przepływ informacji w sprawach dotyczących najbliższego otoczenia zamieszkania	niski poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne		
12.	Kozłówka	139	2,00	1,00	2,00	3,00	2,00	TAK
13.	Kuligi	136	1,67	2,67	2,00	3,00	2,33	TAK
14.	Łazarze	119	1,00	0,00	0,00	2,00	0,75	
15.	Miecze	199	1,50	1,25	1,25	0,50	1,13	
16.	Orzechówka	61	1,50	1,00	2,00	0,00	1,13	
17.	Pieńczykowo	110	1,50	1,00	2,00	0,00	1,13	
18.	Pieńczykówek	33	1,50	1,00	2,00	0,00	1,13	
19.	Przestrzele	33	1,50	0,50	1,50	0,50	1,00	
20.	Rybczyzna	78	1,50	1,50	0,50	3,00	1,63	
21.	Rydzewo	183	1,50	0,75	1,75	0,75	1,19	
22.	Skrodzkie	109	0,00	0,00	0,86	0,00	0,21	
23.	Solki	68	3,00	2,50	0,75	3,00	2,31	TAK
24.	Stoczek	137	1,75	1,00	1,50	1,00	1,31	
25.	Turczyn	73	3,00	3,00	0,50	3,00	2,38	TAK
26.	Wojdy	101	1,75	1,25	1,50	1,25	1,44	
27.	Woźnawies I	178	1,33	1,83	0,67	1,33	1,29	
28.	Woźnawies II	287	2,00	2,20	0,78	1,91	1,72	
29.	Wólka Mała	44	1,75	1,25	1,50	0,75	1,31	
30.	Wólka Piotrowska	80	2,00	1,75	1,50	1,25	1,63	
31.	Rajgród - miasto	1606	2,29	2,19	1,78	2,17	2,11	TAK
32.	Razem gmina	5322	1,83	1,59	1,48	1,44	1,58	

Źródło: Opracowanie własne

4.1.7. Kapitał społeczny i niski poziom edukacji

Na wskaźnik kapitału społecznego i poziomu edukacji w poszczególnych jednostkach złożony się zagregowane:

- dane ankietowe,
- liczba organizacji pozarządowych (stowarzyszeń i fundacji według danych Krajowego Rejestru Sądowego),
- wielkość frekwencji wyborczej w ostatnich wyborach parlamentarnych (2015 r.) w poszczególnych sołectwach.

W badaniach ankietowych respondenci oceniali intensywność negatywnych zjawisk w zakresie kapitału społecznego i poziomu edukacji mieszkańców poszczególnych sołectw, w następującym zakresie wskaźników cząstkowych:

- nieufność międzyludzka,
- zły stan zdrowia mieszkańców,
- niski poziom wykształcenia większości mieszkańców,
- niski poziom kreatywności, pomysłowości, przedsiębiorczości,
- słaba współpraca między mieszkańcami a władzami publicznymi.

Wskaźnik kapitału społecznego i poziomu edukacji wyrażono jako średnią arytmetyczną sumy punktów uzyskanych przy ocenie powyższych wskaźników cząstkowych, w poszczególnych jednostkach.

Przeliczono liczbę organizacji pozarządowych, według danych KRS, w poszczególnych jednostkach na 100 mieszkańców. Na podstawie uzyskanych wyników dokonano normalizacji jak dla destymulanty.

Kolejnym elementem wziętym pod uwagę przy ogólnym wskaźniku kapitału społecznego i niskiego poziomu edukacji jest frekwencja wyborcza uzyskana w poszczególnych sołectwach na terenie gminy w ostatnich wyborach parlamentarnych, tj. w 2015 r. Następnie dokonano normalizacji jak dla destymulanty.

Następnie obliczono ogólny wskaźnik kapitału społecznego i niskiego poziomu edukacji w poszczególnych jednostkach, jako średnią ważoną trzech wskaźników wywodzących się z danych ankietowych (waga 0,5), liczby organizacji pozarządowych oraz frekwencji wyborczej (waga po 0,25).

Ze względu na rozkład wartości wskaźnika przyjęto iż największa koncentracja negatywnych zjawisk występuje w jednostkach: Biebrza, Ciszewo, Kuligi, Łazarze, Stoczek, Turczyn.

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Dane ankietowe - wskaźniki cząstkowe					Wskaźnik kapitału społecznego i poziomu edukacji wg danych z ankiet	Liczba organizacji pozarządowych [szt.]	Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców	Wskaźnik - organizacje pozarządowe w skali	Frekwencja wyborcza [%]	Wskaźnik - frekwencja wyborcza w skali	Wskaźnik kapitału społecznego i poziomu edukacji ogółem	Problem
			nieufność międzyludzka	zły stan zdrowia mieszkańców	niski poziom wykształcenia większości mieszkańców	niski poziom kreatywności, pomysłowości, przedsiębiorczości	słaba współpraca między mieszkańcami a władzami publicznymi								
1.	Bęlda	240	1,60	0,80	0,80	1,00	1,00	1,04	2	0,0083	1,63	25,97	3,00	1,68	
2.	Bukowo	42	2,00	0,75	0,50	1,25	0,50	1,00		0,0000	3,00	32,55	1,00	1,50	
3.	Biebrza	399	2,38	1,67	2,27	2,29	2,29	2,18	1	0,0025	2,59	32,63	0,98	1,98	TAK
4.	Ciszewo	113	2,00	1,00	0,33	1,67	0,00	1,00		0,0000	3,00	25,97	3,00	2,00	TAK
5.	Czarna Wieś	158	2,29	2,50	1,40	1,57	1,33	1,82		0,0000	3,00	35,85	0,00	1,66	
6.	Danowo	48	1,75	0,75	0,50	1,25	1,25	1,10		0,0000	3,00	32,55	1,00	1,55	
7.	Karczewo	55	2,33	1,33	1,00	1,67	0,67	1,40	1	0,0182	0,00	29,64	1,89	1,17	
8.	Karwowo	50	2,00	0,67	0,67	1,00	0,67	1,00		0,0000	3,00	32,55	1,00	1,50	
9.	Kołaki	69	1,00	1,67	2,00	1,67	1,33	1,53		0,0000	3,00	32,55	1,00	1,77	
10.	Kosiły	135	2,50	0,50	2,00	2,50	2,50	2,00	1	0,0074	1,78	32,55	1,00	1,69	
11.	Kosówka	239	2,00	0,50	0,00	1,50	1,00	1,00	1	0,0042	2,31	32,55	1,00	1,33	
12.	Kozłówka	139	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50		0,0000	3,00	25,97	3,00	1,75	
13.	Kuligi	136	1,00	1,50	1,00	3,00	2,67	1,83		0,0000	3,00	29,64	1,89	2,14	TAK
14.	Łazarze	119	0,00	2,00	2,00	0,00	0,00	0,80		0,0000	3,00	25,97	3,00	1,90	TAK
15.	Miecze	199	1,50	0,75	0,50	1,50	0,75	1,00	2	0,0101	1,34	32,55	1,00	1,09	

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY RAJGRÓD

16.	Orzechówka	61	2,00	1,00	0,50	1,50	0,00	1,00		0,0000	3,00	29,64	1,89	1,72	
17.	Pieńczykowo	110	2,00	1,00	0,50	1,50	0,00	1,00		0,0000	3,00	32,63	0,98	1,49	
18.	Pieńczykówek	33	2,00	1,00	0,50	1,50	0,00	1,00		0,0000	3,00	32,63	0,98	1,49	
19.	Przestrzele	33	2,00	0,50	0,00	1,50	1,00	1,00		0,0000	3,00	32,55	1,00	1,50	
20.	Rybczyzna	78	1,00	1,00	3,00	1,50	1,00	1,50		0,0000	3,00	35,85	0,00	1,50	
21.	Rydzewo	183	2,00	1,00	0,50	1,75	1,00	1,25	1	0,0055	2,10	32,55	1,00	1,40	
22.	Skrodzkie	109	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,20		0,0000	3,00	32,55	1,00	1,10	
23.	Sołki	68	0,75	0,00	1,75	2,50	1,50	1,30		0,0000	3,00	32,63	0,98	1,64	
24.	Stoczek	137	1,50	0,25	0,00	1,50	1,50	0,95		0,0000	3,00	25,97	3,00	1,98	TAK
25.	Turczyn	73	0,50	0,50	1,00	3,00	1,50	1,30		0,0000	3,00	25,97	3,00	2,15	TAK
26.	Wojdy	101	2,00	1,25	1,00	1,75	1,25	1,45		0,0000	3,00	35,85	0,00	1,48	
27.	Woźnawies I	178	1,17	0,80	1,50	1,00	1,33	1,16		0,0000	3,00	29,64	1,89	1,80	
28.	Woźnawies II	287	2,00	2,00	1,80	2,11	1,44	1,87	2	0,0070	1,85	29,64	1,89	1,87	
29.	Wólka Mała	44	2,00	1,25	1,25	1,25	1,25	1,40		0,0000	3,00	32,55	1,00	1,70	
30.	Wólka Piotrowska	80	2,00	1,25	1,25	1,50	1,25	1,45		0,0000	3,00	32,55	1,00	1,73	
31.	Rajgród - miasto	1606	1,97	1,79	1,96	1,96	1,70	1,88	8	0,0050	2,18	35,85	0,00	1,48	
32.	Razem gmina	5322	1,77	1,20	1,24	1,65	1,24	1,42	19	0,0036	2,41	32,57	1,00	1,56	

Źródło: Opracowanie własne

4.1.8. Zjawiska społeczne ogółem

Ocenę zjawisk społecznych ogółem wykonano wyliczając zagregowany wskaźnik występowania niekorzystnych zjawisk społecznych, jako średnią arytmetyczną wskaźników cząstkowych poszczególnych czynników, składających się na zjawiska społeczne w poszczególnych jednostkach.

Zjawiska społeczne

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Czynniki społeczne							Zjawiska społeczne ogółem	Problem (120%)	Liczba zjawisk kryzysowych
		bezrobocie	ubóstwo	pomoc społeczna	przestępczość	alkoholizm i narkomania	udział w życiu społecznym i kulturalnym	kapitał społeczny i niski poziom edukacji			
1.	Bełda	0,61	0,33	0,46	1,24	0,80	1,05	1,68	0,88		1
2.	Bukowo	0,58	1,75	0,11	0,42	1,13	1,25	1,50	0,96		1
3.	Biebrza	2,04	1,16	0,60	1,15	1,53	2,19	1,98	1,52	TAK	7
4.	Ciszewo	1,26	0,44	0,34	0,39	1,00	1,00	2,00	0,92		1
5.	Czarna Wieś	1,33	0,92	0,27	0,92	1,00	1,63	1,66	1,10		1
6.	Danowo	1,47	1,18	0,00	0,38	1,13	1,19	1,55	0,99		2
7.	Karczewo	1,33	1,18	0,22	1,74	1,17	1,33	1,17	1,16		2
8.	Karwowo	0,17	1,11	0,00	1,94	1,17	1,42	1,50	1,04		2
9.	Kołaki	0,00	0,70	0,00	0,11	0,00	1,63	1,77	0,60		0
10.	Kosiły	1,02	1,04	0,00	0,46	1,25	2,00	1,69	1,07		2
11.	Kosówka	0,77	0,67	0,44	0,77	1,25	1,00	1,33	0,89		0
12.	Kozłówka	1,03	0,88	0,97	1,12	1,25	1,25	1,75	1,18		3
13.	Kuligi	0,94	1,30	0,04	0,46	1,33	2,33	2,14	1,22		3
14.	Łazarze	0,88	0,44	0,08	0,00	1,00	0,75	1,90	0,72		1
15.	Miecze	0,91	0,55	0,30	1,20	1,13	1,13	1,09	0,90		1
16.	Orzechówka	0,55	0,36	0,16	0,38	1,00	1,13	1,72	0,76		0
17.	Pieńczykowo	0,87	0,18	0,74	0,38	1,00	1,13	1,49	0,83		1
18.	Pieńczykówek	0,25	0,00	0,00	0,38	1,00	1,13	1,49	0,61		0
19.	Przestrzele	1,19	0,83	0,29	0,46	1,25	1,00	1,50	0,93		0
20.	Rybczyzna	1,04	0,51	0,12	0,38	0,75	1,63	1,50	0,85		0
21.	Rydzewo	1,40	0,71	0,63	0,48	1,25	1,19	1,40	1,01		2
22.	Skrodzkie	0,48	0,42	0,00	0,04	0,07	0,21	1,10	0,33		0
23.	Solki	1,23	0,98	0,56	0,00	0,13	2,31	1,64	0,98		3
24.	Stoczek	1,02	1,01	0,58	0,50	1,50	1,31	1,98	1,13		4
25.	Turczyn	1,50	1,15	0,53	0,13	0,75	2,38	2,15	1,22		4

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Czynniki społeczne							Zjawiska społeczne ogółem	Problem (120%)	Liczba zjawisk kryzysowych
		bezrobocie	ubóstwo	pomoc społeczna	przestępczość	alkoholizm i narkomania	udział w życiu społecznym i kulturalnym	kapitał społeczny i niski poziom edukacji			
26.	Wojdy	1,19	1,10	0,07	0,52	1,50	1,44	1,48	1,04		2
27.	Woźnawies I	1,23	0,63	1,43	0,15	0,50	1,29	1,80	1,00		1
28.	Woźnawies II	1,36	0,88	0,89	0,43	1,38	1,72	1,87	1,22		3
29.	Wólka Mała	1,18	1,27	3,00	0,53	1,00	1,31	1,70	1,43	TAK	2
30.	Wólka Piotrowska	0,54	0,82	0,12	0,44	1,25	1,63	1,73	0,93		0
31.	Rajgród - miasto	1,52	0,97	0,35	1,81	1,82	2,11	1,48	1,44	TAK	5
32.	Razem gmina	1,13	0,71	0,44	0,96	1,19	1,57	1,56	1,08		

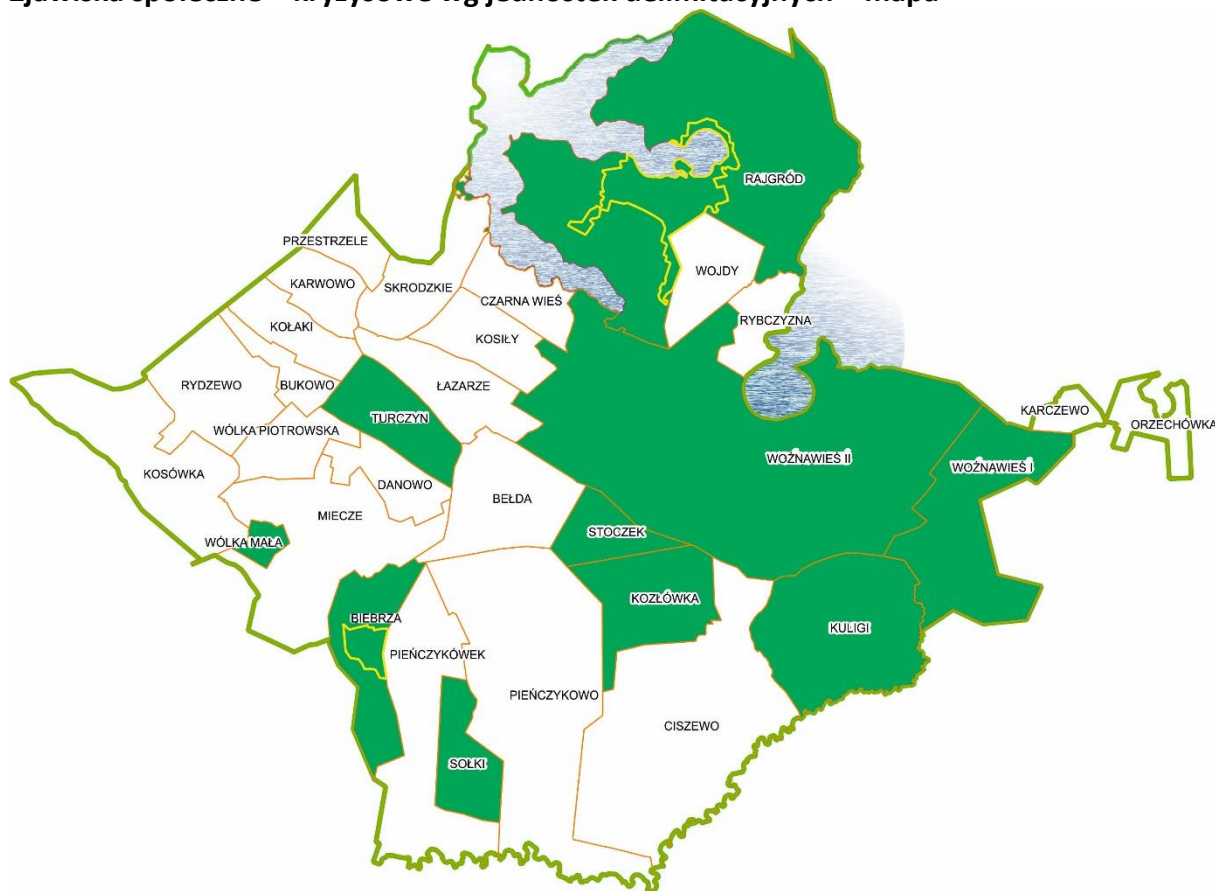
Źródło: Opracowanie własne

Średni zagregowany wskaźnik występowania niekorzystnych zjawisk społecznych dla terenu całej gminy wyniósł 1,08. W ocenie zagregowanej zjawisk społecznych przyjęto, że największe nasilenie zjawisk negatywnych występuje na tych obszarach, na których zdiagnozowano:

- co najmniej 3 cząstkowe czynniki problemowe (zjawiska społeczne), o najwyższym nasileniu,
- średnia znormalizowanych wskaźników cząstkowych jest wyższa niż 120% średniej dla gminy.

Uzyskane wyniki wskazują, że niekorzystne zjawiska społeczne z największą intensywnością koncentrują się w następujących sołectwach: Biebrza, Kozłówka, Kuligi, Sołki, Stoczek, Turczyn, Woźnawies II, Wólka Mała, Rajgród – miasto. W przypadku Woźnejwsi przyjęto obydwie sołectwa jako obszar zdegradowany (wieś jest podzielona wg numerów, nie jest uzasadnione rozpatrywanie jednej wsi jako obszaru zdegradowanego lub nie, problemy bowiem w małej miejscowości przenikają się bardzo silnie).

Zjawiska społeczne – kryzysowe wg jednostek delimitacyjnych – mapa

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Zjawiska gospodarcze

Ocenę występowania negatywnych zjawisk w zakresie czynników gospodarczych przeprowadzono na podstawie wyników badań ankietowych oraz danych z Krajowego Rejestru Sądowego i Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej.

Badania ankietowe obejmowały w tym zakresie czynniki: „niewielka liczbę przedsiębiorstw” oraz „słaba kondycja ekonomiczna przedsiębiorstw” w poszczególnych jednostkach delimitacyjnych.

Wskaźnik gospodarczy według danych z ankiet obliczono jako średnią arytmetyczną sumy punktów uzyskanych w poszczególnych jednostkach dla dwóch powyższych czynników.

Dane o liczbie podmiotów gospodarczych uzyskane z KRS i CEIDG w poszczególnych jednostkach zsumowano i przeliczono na 100 mieszkańców. Na podstawie uzyskanych wyników dokonano normalizacji jak dla destymulanty.

Zjawiska gospodarcze

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Dane ankietowe - wskaźniki cząstkowe		Wskaźnik gospodarczy wg danych z ankiet	Liczba przedsiębiorstw wg KRS	Liczba podmiotów gospodarczych wg CEIDG	Liczba podmiotów gospodarczych łącznie na 100 mieszkańców	Liczba podmiotów gospodarczych łącznie na 100 mieszkańców w skali	Wskaźnik gospodarczy ogółem	Problem (120%)
			niewielka ilość przedsiębiorstw	słaba kondycja ekonomiczna przedsiębiorstw							
1.	Belda	240	0,80	1,00	0,90	0	16	0,0667	0,00	0,45	
2.	Bukowo	42	0,75	0,50	0,63	0	1	0,0238	1,93	1,28	
3.	Biebrza	399	2,89	2,56	2,72	0	19	0,0476	0,86	1,79	TAK
4.	Ciszewo	113	0,33	0,00	0,17	0	2	0,0177	2,20	1,19	
5.	Czarna Wieś	158	1,57	1,17	1,37	1	9	0,0633	0,15	0,76	
6.	Danowo	48	0,75	0,67	0,71	0	2	0,0417	1,13	0,92	
7.	Karczewo	55	1,33	0,67	1,00	0	1	0,0182	2,18	1,59	
8.	Karwowo	50	1,00	0,67	0,83	0	0	0,0000	3,00	1,92	TAK
9.	Kołaki	69	1,33	1,50	1,42	0	4	0,0580	0,39	0,90	
10.	Kosily	135	2,50	3,00	2,75	0	3	0,0222	2,00	2,38	TAK
11.	Kosówka	239	0,50	1,00	0,75	0	10	0,0418	1,12	0,93	
12.	Kozłówka	139	2,50	1,00	1,75	0	3	0,0216	2,03	1,89	TAK
13.	Kuligi	136	2,33	2,00	2,17	0	4	0,0294	1,68	1,92	TAK
14.	Łazarze	119	0,00	0,00	0,00	0	2	0,0168	2,24	1,12	
15.	Miecze	199	0,50	0,50	0,50	1	10	0,0553	0,51	0,51	
16.	Orzechówka	61	0,50	0,00	0,25	0	1	0,0164	2,26	1,26	
17.	Pieńczykowo	110	0,50	0,00	0,25	0	2	0,0182	2,18	1,22	
18.	Pieńczykówek	33	0,50	0,00	0,25	0	0	0,0000	3,00	1,63	
19.	Przestrzele	33	0,50	1,00	0,75	0	0	0,0000	3,00	1,88	TAK
20.	Rybczyzna	78	2,50	3,00	2,75	0	1	0,0128	2,42	2,59	TAK
21.	Rydzewo	183	0,75	1,00	0,88	0	4	0,0219	2,02	1,45	
22.	Skrodzkie	109	0,14	0,00	0,07	0	1	0,0092	2,59	1,33	
23.	Sołki	68	2,00	1,67	1,83	0	3	0,0441	1,01	1,42	
24.	Stoczek	137	1,00	1,50	1,25	0	3	0,0219	2,01	1,63	
25.	Turczyn	73	1,50	3,00	2,25	0	0	0,0000	3,00	2,63	TAK
26.	Wojdy	101	1,50	1,50	1,50	0	2	0,0198	2,11	1,80	TAK
27.	Woźnawies I	178	1,20	1,00	1,10	0	1	0,0056	2,75	1,92	TAK
28.	Woźnawies II	287	1,50	1,57	1,54	1	7	0,0279	1,75	1,64	
29.	Wólka Mała	44	1,75	1,50	1,63	0	0	0,0000	3,00	2,31	TAK
30.	Wólka Piotrowska	80	1,75	1,50	1,63	0	0	0,0000	3,00	2,31	TAK
31.	Rajgród - miasto	1606	2,88	2,64	2,76	6	70	0,0473	0,87	1,81	TAK
32.	Razem gmina	5322	1,66	1,51	1,59	9	181	0,0357	1,39	1,49	

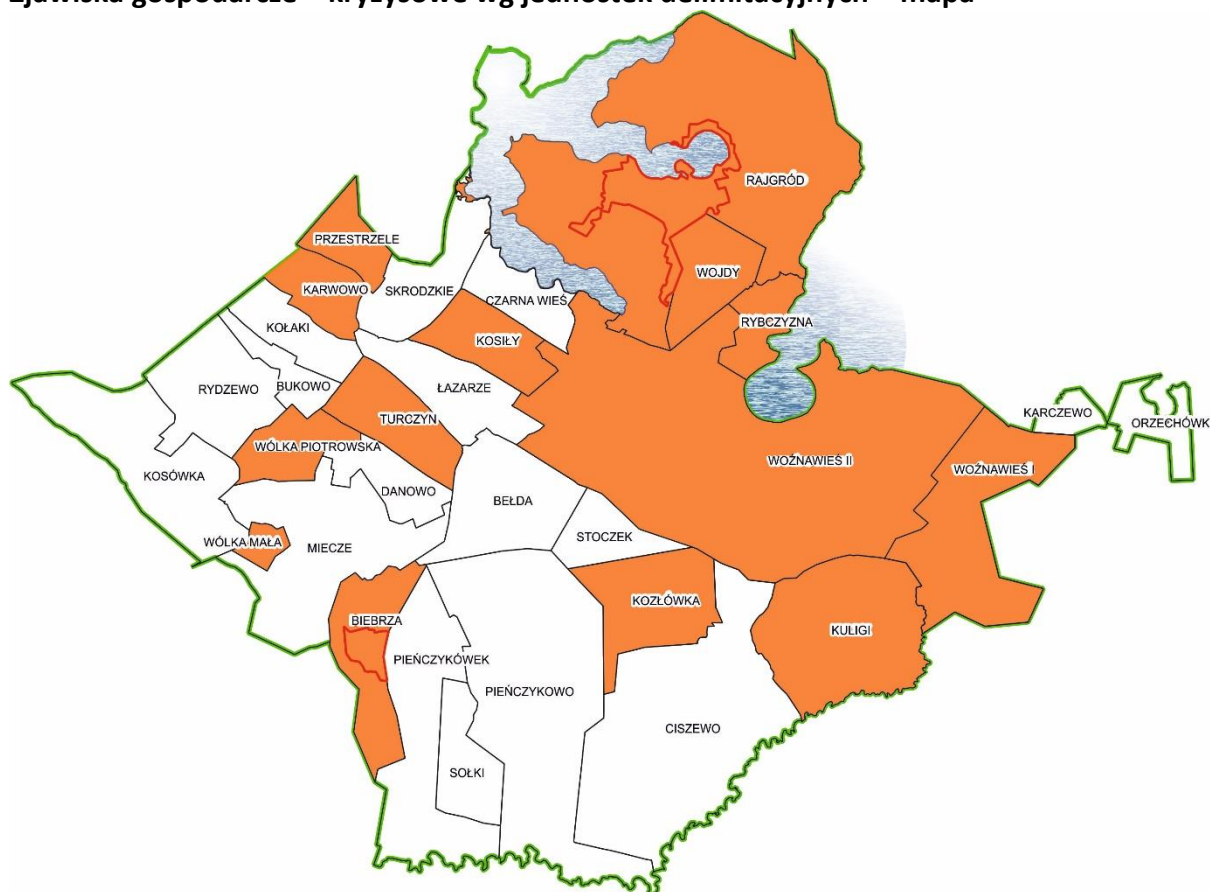
Źródło: Opracowanie własne.

Następnie obliczono średnią ważoną (waga po 0,5) wskaźnika gospodarczego według danych z ankiet oraz zeskalowanych danych z KRS i CEIDG, otrzymując w ten sposób wskaźnik gospodarczy ogółem, wyrażający intensywność negatywnych zjawisk gospodarczych w poszczególnych jednostkach.

W ocenie zagregowanej zjawisk gospodarczych przyjęto, że największe nasilenie zjawisk negatywnych występuje na tych obszarach, na których średnia znormalizowanych wskaźników częściowych jest wyższa niż 120% średniej dla gminy.

Uzyskane wyniki wskazują, że niekorzystne zjawiska gospodarcze z największą intensywnością koncentrują się w następujących sołectwach: Biebrza, Karwowo, Kosioły, Kozłówka, Kuligi, Przestrzele, Rybczyzna, Turczyn, Wojdy, Woźnawieś I, Wólka Mała, Wólka Piotrowska, Rajgród – miasto. W przypadku Woźnejwsi przyjęto obydwa sołectwa jako obszar zdegradowany (wieś jest podzielona wg numerów, nie jest uzasadnione rozpatrywanie jednej wsi jako obszaru zdegradowanego lub nie, problemy bowiem w małej miejscowości przenikają się bardzo silnie).

Zjawiska gospodarcze – kryzysowe wg jednostek delimitacyjnych – mapa

Źródło: Opracowanie własne

4.3. Czynniki środowiskowe

Przy ocenie występowania negatywnych zjawisk w zakresie środowiska przyrodniczego posłużono się danymi ankietowymi.

W badaniach ankietowych ocenie intensywności negatywnych zjawisk poddano 4 czynniki:

- występowanie dzikich wysypisk odpadów, nielegalne składy odpadów,
- występowanie zagrożeń dla środowiska,
- obszary wymagające rewitalizacji przyrodniczej (wyrębiska, wysypiska),
- szczególnie zdegradowane obszary: obszary popegeerowskie, tereny zdegradowane rolniczo, zniszczone kompleksy obiektów, obszary poprzemysłowe, poprodukcyjne, powojkowe, pokolejowe, inne.

Wskaźnik środowiskowy według danych z ankiet obliczono, jako średnią arytmetyczną sumy punktów uzyskanych w poszczególnych jednostkach dla czterech powyższych czynników.

Zjawiska środowiskowe

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Czynniki środowiskowe				Czynniki środowiskowe średnia	Problem
			występowanie dzikich wysypisk odpadów, nielegalne składy odpadów	występowanie zagrożeń dla środowiska	obszary wymagające rewitalizacji przyrodniczej (wyrębiska, wysypiska)	szczególnie zdegradowane obszary		
1.	Bełda	240	0,80	0,50	1,20	1,00	0,88	
2.	Bukowo	42	1,00	0,33	1,25	0,50	0,77	
3.	Biebrza	399	1,44	1,00	1,14	1,87	1,36	TAK
4.	Ciszewo	113	1,00	0,67	1,00	0,67	0,83	
5.	Czarna Wieś	158	1,00	0,80	0,67	1,00	0,87	
6.	Danowo	48	0,75	0,50	1,33	0,50	0,77	
7.	Karczewo	55	0,67	1,00	1,33	0,67	0,92	
8.	Karwowo	50	1,00	0,00	1,33	0,33	0,67	
9.	Kołaki	69	1,00	0,67	0,00	0,00	0,42	
10.	Kosily	135	2,00	1,00	2,00	1,00	1,50	TAK
11.	Kosówka	239	1,00	1,00	1,50	1,00	1,13	
12.	Kozłówka	139	1,00	1,50	1,00	0,50	1,00	
13.	Kuligi	136	1,33	2,00	1,00	0,67	1,25	TAK
14.	Łazarze	119	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
15.	Miecze	199	1,00	0,33	1,00	0,50	0,71	
16.	Orzechówka	61	1,00	0,50	1,00	0,50	0,75	

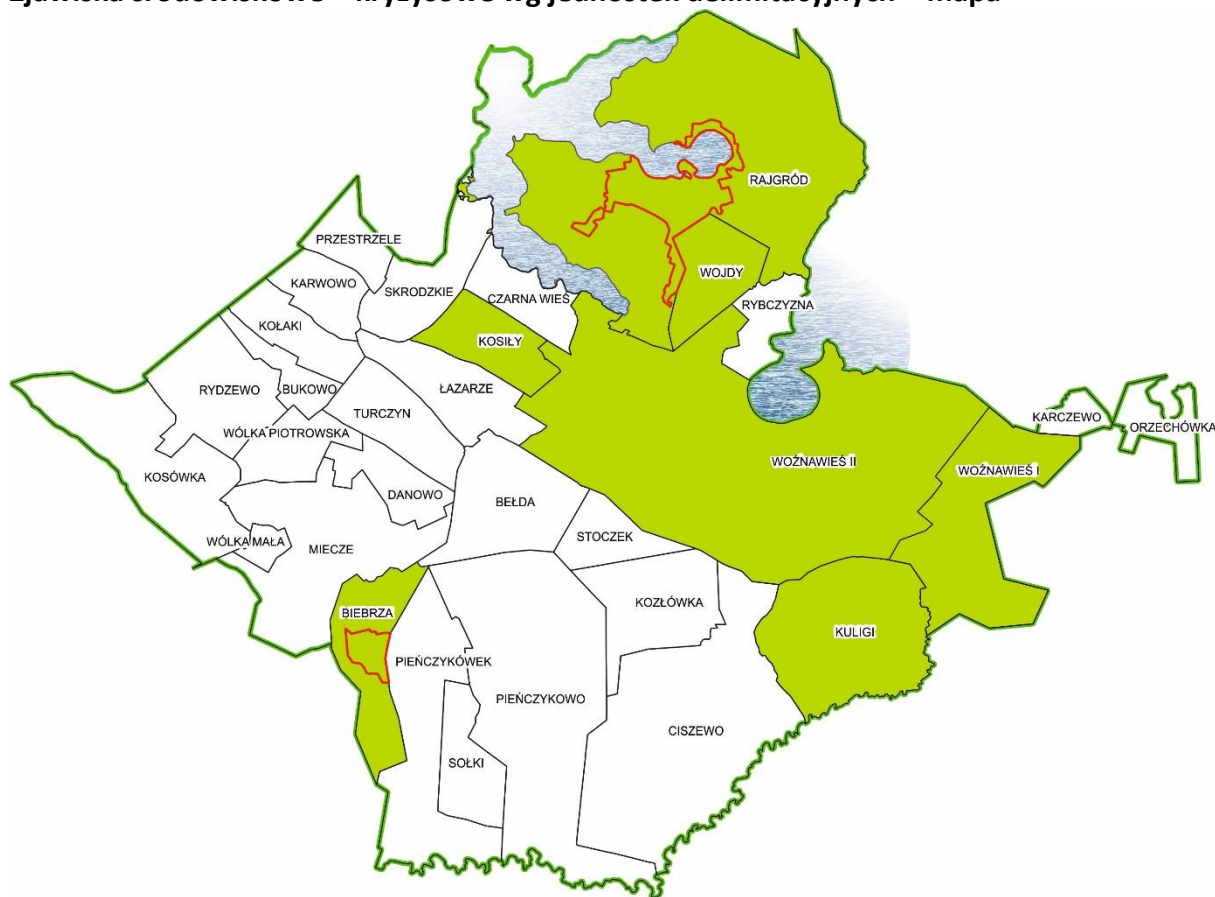
Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Czynniki środowiskowe				Czynniki środowiskowe średnia	Problem
			występowanie dzikich wysypisk odpadów, nielegalne składy odpadów	występowanie zagrożeń dla środowiska	obszary wymagające rewitalizacji przyrodniczej (wyrębiska, wysypiska)	szczególnie zdegradowane obszary		
17.	Pieńczykowo	110	1,00	0,50	1,00	0,50	0,75	
18.	Pieńczykówek	33	1,00	0,50	1,00	0,00	0,63	
19.	Przestrzele	33	1,00	1,00	1,50	1,00	1,13	
20.	Rybczyzna	78	1,00	0,50	2,00	0,00	0,88	
21.	Rydzewo	183	1,00	1,00	1,25	1,00	1,06	
22.	Skrodkie	109	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
23.	Sołki	68	1,00	1,00	0,67	1,00	0,92	
24.	Stoczek	137	1,00	1,00	1,50	1,00	1,13	
25.	Turczyn	73	0,00	1,00	0,00	0,00	0,25	
26.	Wojdy	101	1,25	1,33	1,50	1,25	1,33	TAK
27.	Woźnawies I	178	1,00	0,75	0,75	0,50	0,75	
28.	Woźnawies II	287	1,75	1,43	1,13	0,63	1,23	TAK
29.	Wólka Mała	44	1,25	1,00	1,50	1,00	1,19	
30.	Wólka Piotrowska	80	1,25	0,67	1,50	0,75	1,04	
31.	Rajgród - miasto	1606	1,41	1,43	1,48	1,35	1,42	TAK
32.	Razem gmina	5322	1,11	0,92	1,15	0,88	1,02	

Źródło: Opracowanie własne.

W ocenie zagregowanej zjawisk dotyczących środowiska przyjęto, że największe nasilenie zjawisk negatywnych występuje na tych obszarach, na których średnia znormalizowanych wskaźników cząstkowych jest wyższa niż 120% średniej dla gminy.

Uzyskane wyniki wskazują, że niekorzystne zjawiska z największą intensywnością koncentrują się w następujących jednostkach: Biebrza, Kosiły, Kuligi, Wojdy, Woźnawies II, Rajgród – miasto. W przypadku Woźnejwsi przyjęto obydwie sołectwa jako obszar zdegradowany (wieś jest podzielona wg numerów, nie jest uzasadnione rozpatrywanie jednej wsi jako obszaru zdegradowanego lub nie, problemy bowiem w małej miejscowości przenikają się bardzo silnie).

Zjawiska środowiskowe – kryzysowe wg jednostek delimitacyjnych – mapa

Źródło: Opracowanie własne

4.4. Czynniki przestrzenno-funkcjonalne

Stan kryzysowy wywołany koncentracją negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych może przejawiać się w szczególności niewystarczającym wyposażeniem w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złym stanem technicznym, brakiem dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowaniem rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskim poziomem obsługi komunikacyjnej, niedoborem lub niską jakością terenów publicznych.

Przy ocenie występowania negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych posłużono się danymi ankietowymi. W badaniach ankietowych ocenie intensywności negatywnych zjawisk poddano 8 czynników:

- niski poziom dostępu do sklepów i usług,
- brak lub zbyt mała ilość połączeń komunikacyjnych z innymi ośrodkami,
- brak lub niska jakość terenów publicznych (na rekreację, sport, kulturę),
- niska jakość usług kultury,
- niska jakość usług sportu i rekreacji,

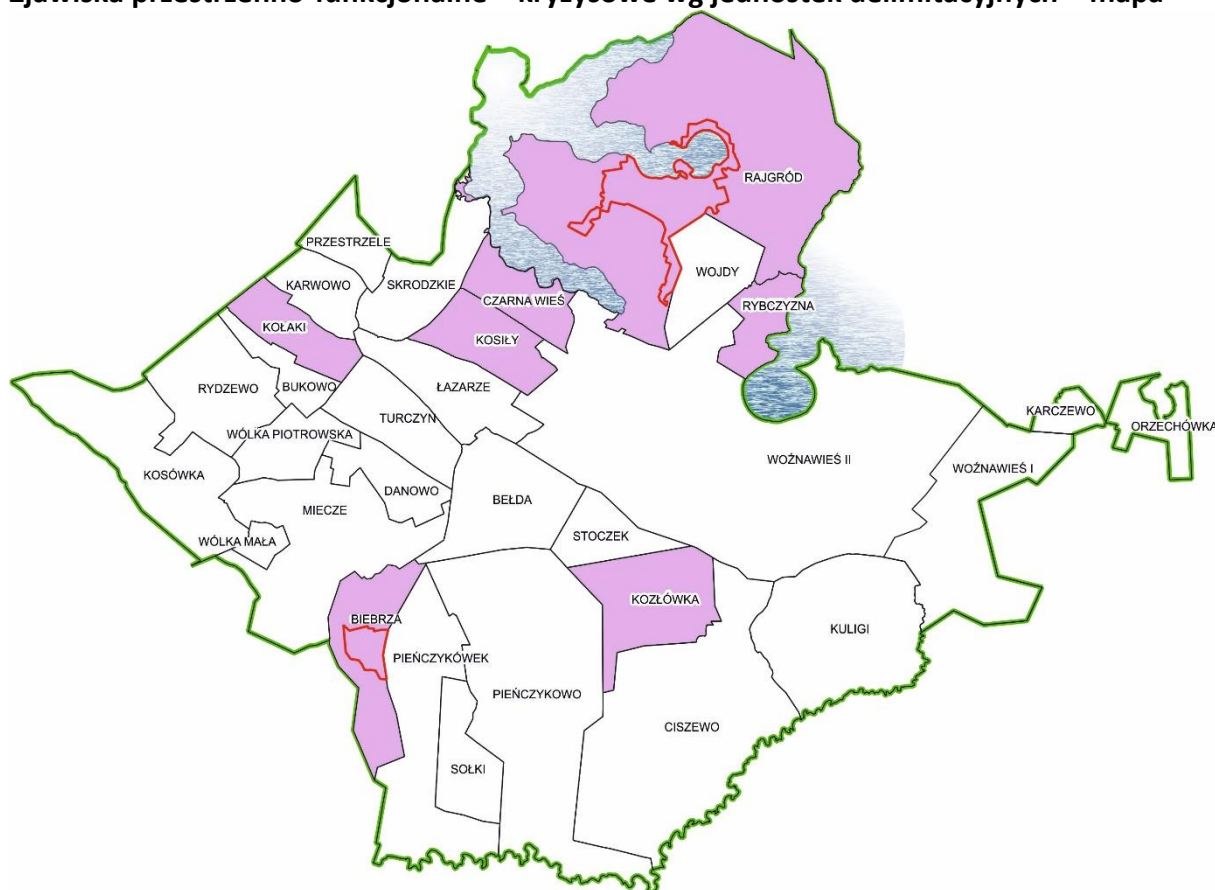
- niska jakość usług oświaty,
- zły stan estetyczny otoczenia,
- brak lub słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych w pobliżu miejsca zamieszkania.

Wskaźnik obrazujący intensywność negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych obliczono, jako średnią arytmetyczną sumy punktów uzyskanych w poszczególnych jednostkach dla ośmiu powyższych czynników.

W ocenie zagregowanej zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych przyjęto, że największe nasilenie zjawisk negatywnych występuje na tych obszarach, na których średnia znormalizowanych wskaźników częściowych jest wyższa niż 120% średniej dla gminy.

Uzyskane wyniki wskazują, że niekorzystne zjawiska z największą intensywnością koncentrują się w następujących jednostkach: Biebrza, Czarna Wieś, Kołaki, Kosiły, Kozłówka, Rybczyzna, Rajgród – miasto.

Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne – kryzysowe wg jednostek delimitacyjnych – mapa

Źródło: Opracowanie własne

Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Czynniki przestrzenno-funkcjonalne									Czynniki przestrzenno-funkcjonalne średnia	Problem
			niski poziom dostępu do sklepów i usług	brak lub zbyt mała ilość połączeń komunikacyjnych z innymi ośrodkami	brak lub niska jakość terenów publicznych (na rekreację, sport, kulturę)	niska jakość usług kultury	niska jakość usług sportu i rekreacji	niska jakość usług oświaty	zły stan estetyczny otoczenia	brak lub słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych w pobliżu miejsca zamieszkania			
1.	Bełda	240	1,00	1,20	1,20	0,60	1,00	1,00	0,60	1,00	0,95		
2.	Bukowo	42	1,50	1,75	1,75	0,75	0,75	0,75	0,50	1,25	1,13		
3.	Biebrza	399	1,29	2,60	2,53	2,71	2,87	2,42	1,13	2,46	2,25	TAK	
4.	Ciszewo	113	0,67	2,00	1,33	0,33	0,67	0,33	0,67	1,00	0,88		
5.	Czarna Wieś	158	1,00	2,00	2,00	1,67	2,50	2,00	1,33	2,20	1,84	TAK	
6.	Danowo	48	1,50	1,50	1,50	0,75	1,00	0,50	1,00	1,50	1,16		
7.	Karczewo	55	1,00	2,33	1,67	0,67	0,67	0,67	0,67	1,33	1,13		
8.	Karwowo	50	2,00	1,67	2,00	1,00	0,67	1,00	0,33	1,33	1,25		
9.	Kołaki	69	1,00	2,25	3,00	3,00	3,00	1,75	1,50	3,00	2,31	TAK	
10.	Kosily	135	2,50	3,00	2,50	2,50	2,50	1,50	1,50	2,50	2,31	TAK	
11.	Kosówka	239	1,00	1,50	1,50	0,50	1,50	0,50	1,00	1,50	1,13		
12.	Kozłówka	139	2,50	1,50	3,00	2,00	3,00	1,50	2,50	2,50	2,31	TAK	
13.	Kuligi	136	1,50	2,67	1,00	2,00	2,33	2,33	0,67	1,33	1,73		
14.	Łazarze	119	0,00	1,00	0,00	1,00	0,00	1,00	0,00	1,00	0,50		
15.	Miecze	199	1,00	1,75	1,25	0,75	1,00	0,75	0,50	1,00	1,00		
16.	Orzechówka	61	1,00	2,00	1,50	0,50	0,50	0,50	0,50	1,00	0,94		
17.	Pieńczykowo	110	1,00	2,00	1,50	0,50	0,50	0,50	0,50	1,00	0,94		
18.	Pieńczykówek	33	1,00	2,00	1,50	1,00	1,00	0,50	1,00	1,50	1,19		
19.	Przestrzele	33	1,00	1,50	1,50	0,50	1,50	0,50	1,00	1,50	1,13		
20.	Rybczyzna	78	2,50	1,00	2,50	1,50	2,00	3,00	1,00	1,50	1,88	TAK	
21.	Rydzewo	183	0,75	1,75	1,50	0,75	1,50	0,75	1,00	1,50	1,19		
22.	Skrodzkie	109	0,00	0,00	1,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,18		
23.	Sołki	68	2,00	2,00	2,00	0,75	1,50	1,75	1,50	2,25	1,72		
24.	Stoczek	137	1,25	1,50	1,75	1,00	1,75	1,00	1,00	1,75	1,38		
25.	Turczyn	73	2,00	1,50	1,00	1,50	2,00	2,00	0,50	1,50	1,50		
26.	Wojdy	101	1,25	1,75	1,75	1,25	1,75	1,25	1,00	1,75	1,47		
27.	Woźnawies I	178	1,20	1,83	2,00	0,80	1,40	1,00	0,83	1,60	1,33		
28.	Woźnawies II	287	1,10	2,30	1,89	2,11	2,11	2,13	1,00	1,89	1,82		
29.	Wólka Mała	44	1,75	1,75	2,00	1,00	1,00	1,50	0,75	1,75	1,44		
30.	Wólka Piotrowska	80	1,75	1,75	2,00	1,50	1,25	1,00	0,75	1,75	1,47		
31.	Rajgród - miasto	1606	1,48	1,96	2,03	2,17	1,90	2,13	1,35	1,91	1,87	TAK	
32.	Razem gmina	5322	1,29	1,84	1,86	1,44	1,63	1,41	0,97	1,67	1,51		

Źródło: Opracowanie własne.

4.5. Czynniki techniczne

Ostatnią grupą rozpatrywanych zjawisk, są zjawiska techniczne. W ich obrębie pod uwagę brano degradację stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, dysfunkcje rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Ocenę intensywności występowania negatywnych zjawisk technicznych oparto na danych ankietowych. Badaniem objęto 5 zjawisk:

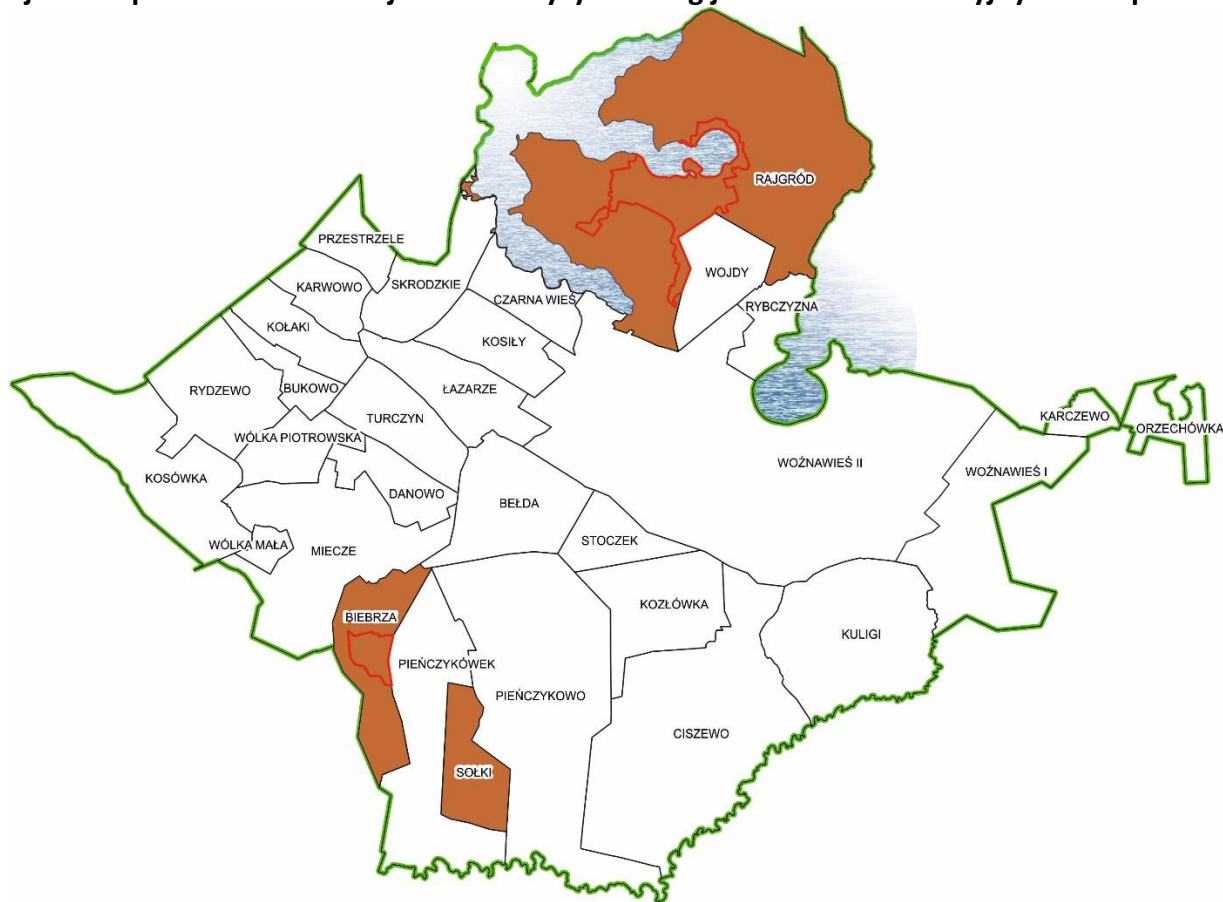
- zły stan zabytków i innych cennych obiektów,
- zły stan techniczny budynków mieszkalnych,
- zły stan techniczny budynków użyteczności publicznej,
- brak dostępu do sieci wodociągowej,
- zła gospodarka ściekami.

Wskaźnik obrazujący intensywność negatywnych zjawisk technicznych obliczono jako średnią arytmetyczną sumy punktów uzyskanych w poszczególnych jednostkach dla pięciu powyższych zjawisk.

W ocenie zagregowanej zjawisk technicznych przyjęto, że największe nasilenie zjawisk negatywnych występuje na tych obszarach, na których średnia znormalizowanych wskaźników częściowych jest wyższa niż 120% średniej dla gminy.

Uzyskane wyniki wskazują, że niekorzystne zjawiska techniczne z największą intensywnością koncentrują się w następujących jednostkach: Biebrza, Sołki, Rajgród – miasto.

Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne – kryzysowe wg jednostek delimitacyjnych – mapa

Źródło: Opracowanie własne

Zjawiska techniczne

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Czynniki techniczne					Czynniki techniczne średnia	Problem
			zły stan zabytków i innych cennych obiektów	zły stan techniczny budynków mieszkalnych	zły stan techniczny budynków użyteczności publicznej	brak dostępu do sieci wodociągowej	zła gospodarka ściekami		
1.	Belda	240	0,60	0,80	1,00	0,80	1,20	0,88	
2.	Bukowo	42	0,75	0,50	0,67	0,75	1,75	0,88	
3.	Biebrza	399	1,78	1,53	1,80	0,93	1,33	1,47	TAK
4.	Ciszewo	113	0,33	0,67	0,33	1,33	1,33	0,80	
5.	Czarna Wieś	158	0,00	0,80	0,00	0,17	0,60	0,31	
6.	Danowo	48	0,67	1,00	1,00	1,25	1,50	1,08	
7.	Karczewo	55	1,00	1,00	0,67	1,33	1,67	1,13	

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY RAJGRÓD

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkań ców	Czynniki techniczne					Czynniki techniczne średnia	Problem
			zły stan zabytków i innych cennych obiektów	zły stan techniczny budynków mieszkalnych	zły stan techniczny budynków użyteczności publicznej	brak dostępu do sieci wodociągowej	zła gospodarka ściekami		
8.	Karwowo	50	1,00	0,33	1,00	0,33	2,00	0,93	
9.	Kołaki	69	1,00	1,00	1,67	0,75	1,00	1,08	
10.	Kosiły	135	1,00	1,00	1,00	0,50	1,00	0,90	
11.	Kosówka	239	0,50	1,00	0,00	1,00	1,00	0,70	
12.	Kozłówka	139	0,50	1,00	1,00	0,00	2,00	0,90	
13.	Kuligi	136	0,33	1,00	0,50	2,00	1,00	0,97	
14.	Łazarze	119	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,20	
15.	Miecze	199	0,75	0,50	0,33	0,75	1,25	0,72	
16.	Orzechówka	61	0,50	0,50	0,50	1,00	1,50	0,80	
17.	Pieńczykowo	110	0,50	0,50	0,50	1,00	1,50	0,80	
18.	Pieńczykówek	33	0,00	1,50	0,50	1,00	1,00	0,80	
19.	Przestrzele	33	0,50	1,00	0,00	1,50	1,50	0,90	
20.	Rybczyzna	78	1,00	1,50	1,00	0,50	1,50	1,10	
21.	Rydzewo	183	0,50	1,00	0,33	1,50	1,25	0,92	
22.	Skrodzkie	109	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
23.	Solki	68	0,75	1,50	0,75	2,75	2,00	1,55	TAK
24.	Stoczek	137	0,75	1,00	0,50	1,25	1,50	1,00	
25.	Turczyn	73	0,00	0,50	0,50	1,00	0,00	0,40	
26.	Wojdy	101	0,75	1,25	0,67	1,25	1,25	1,03	
27.	Woźnawies I	178	1,00	0,80	0,75	0,67	0,83	0,81	
28.	Woźnawies II	287	1,14	0,80	0,56	0,64	0,78	0,78	
29.	Wólka Mała	44	1,00	1,00	1,00	0,75	1,50	1,05	
30.	Wólka Piotrowska	80	1,25	1,00	1,00	0,75	1,25	1,05	
31.	Rajgród - miasto	1606	1,32	1,67	1,11	1,20	1,31	1,32	TAK
32.	Razem gmina	5322	0,84	1,04	0,79	0,95	1,22	0,97	

Źródło: Opracowanie własne.

5. Wyznaczenie obszarów zdegradowanych i rewitalizacji oraz zasięgi przestrzenne

Zgodnie z Wytycznymi Ministra Rozwoju **stan kryzysowy** to stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z innych sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej. Natomiast **obszar zdegradowany** to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy.

W ocenie zagregowanej zjawisk negatywnych przyjęto, że obszary zdegradowane to obszary:

- charakteryzujące się występowaniem negatywnych zjawisk społecznych określonych na podstawie jednej z metod: a) co najmniej 3 cząstkowe czynniki problemowe (zjawiska społeczne) występują o najwyższym nasileniu lub b) średnia znormalizowanych wskaźników cząstkowych jest wyższa niż 120% średniej dla gminy,
- oraz co najmniej negatywnymi zjawiskami w jednej z dodatkowych sfer wyznaczonych na podstawie wartości zagregowanego wskaźnika dla sfery, który jest wyższy niż 120% średniej dla gminy.

W ten sposób wyznaczono obszary zdegradowane w jednostkach delimitacyjnych: Biebrza, Kozłówka, Kuligi, Sołki, Stoczek, Turczyn, Woźnawies I i Woźnawies II, Wólka Mała i Rajgród.

Szczególne nasilenie negatywnych zjawisk społecznych oraz zjawisk w innych sferach występuje w jednostkach delimitacyjnych: Biebrza i Rajgród. Są to dwie jednostki delimitacyjne, w których występują zjawiska kryzysowe we wszystkich analizowanych sferach.

Dodatkowo wyliczono zagregowany wskaźnik negatywnych zjawisk jako średnia ze wskaźników końcowych dla wszystkich sfer (ZAG). Wskaźnik ten jest najwyższy dla Biebrzy – 1,68 i wysoki dla Rajgrodu – 1,57. Wskaźnik ten jest także wysoki dla jednostek: Kozłówka, Kuligi, Wólka Mała, które są ujęte jako obszary zdegradowane oraz dla jednostek: Kosioły i Rybczyzna, które nie są nawet ujęte jako OZ. Podobnie, kilka jednostek delimitacyjnych charakteryzuje się występowaniem zjawisk kryzysowych w jednej lub kilku sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej (Kosioły, Rybczyzna, Wojdy, Wólka Piotrowska, Przestrzele, Karwowo, Kołaki, Czarna Wieś), ale nie występują tam nasilone problemy społeczne liczone wg przyjętej metodologii.

W związku z tym jako rekomendowane do objęcia obszarem rewitalizacji są jednostki: Rajgród i Biebrza.

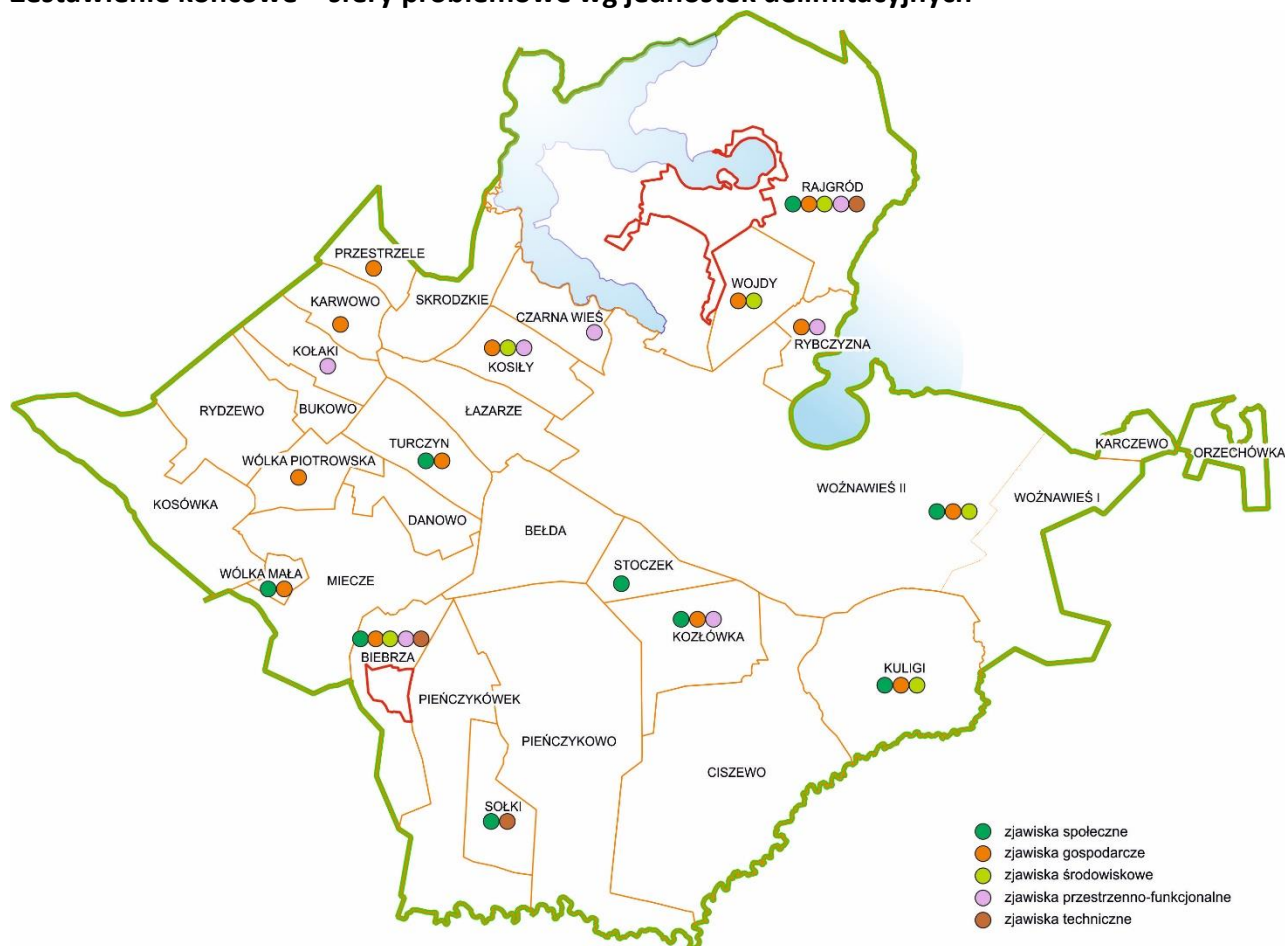
Zestawienie końcowe zagregowanych wskaźników dla poszczególnych sfer

Lp.	Jednostka delimitacyjna	OZ	OR	Intensywność występowania negatywnych zjawisk					Średnia punktów (ZAG)
				Społeczne	Gospodarcze	Przestrzenno-funkcjonalne	Techniczne	Środowiskowe	
1.	Bełda			0,88	0,45	0,95	0,88	0,88	0,81
2.	Bukowo			0,96	1,28	1,13	0,88	0,77	1,00
3.	Biebrza	OZ	OR	1,52	1,79	2,25	1,47	1,36	1,68
4.	Ciszewo			0,92	1,19	0,88	0,80	0,83	0,92
5.	Czarna Wieś			1,10	0,76	1,84	0,31	0,87	0,98
6.	Danowo			0,99	0,92	1,16	1,08	0,77	0,98
7.	Karczewo			1,16	1,59	1,13	1,13	0,92	1,19
8.	Karwowo			1,04	1,92	1,25	0,93	0,67	1,16
9.	Kołaki			0,60	0,90	2,31	1,08	0,42	1,06
10.	Kosiły			1,07	2,38	2,31	0,90	1,50	1,63
11.	Kosówka			0,89	0,93	1,13	0,70	1,13	0,95
12.	Kozłówka	OZ		1,18	1,89	2,13	0,90	1,00	1,42
13.	Kuligi	OZ		1,22	1,92	1,73	0,97	1,25	1,42
14.	Łazarze			0,72	1,12	0,50	0,20	0,00	0,51
15.	Miecze			0,90	0,51	1,00	0,72	0,71	0,77
16.	Orzechówka			0,76	1,26	0,94	0,80	0,75	0,90
17.	Pieńczykowo			0,83	1,22	0,94	0,80	0,75	0,91
18.	Pieńczykówek			0,61	1,63	1,19	0,80	0,63	0,97
19.	Przestrzele			0,93	1,88	1,13	0,90	1,13	1,19
20.	Rybczynna			0,85	2,59	1,88	1,10	0,88	1,46
21.	Rydzewo			1,01	1,45	1,19	0,92	1,06	1,12
22.	Skrodzkie			0,33	1,33	0,18	0,00	0,00	0,37
23.	Sołki	OZ		0,98	1,42	1,72	1,55	0,92	1,32
24.	Stoczek	OZ		1,13	1,63	1,38	1,00	1,13	1,25
25.	Turczyn	OZ		1,22	2,63	1,50	0,40	0,25	1,20
26.	Wojdy			1,04	1,80	1,47	1,03	1,33	1,34
27.	Woźnawies I	OZ		1,00	1,92	1,33	0,81	0,75	1,16
28.	Woźnawies II	OZ		1,22	1,64	1,82	0,78	1,23	1,34
29.	Wólka Mała	OZ		1,43	2,31	1,44	1,05	1,19	1,48
30.	Wólka Piotrowska			0,93	2,31	1,47	1,05	1,04	1,36
31.	Rajgród - miasto	OZ	OR	1,44	1,81	1,87	1,32	1,42	1,57
32.	Razem gmina			1,08	1,49	1,51	0,97	1,02	1,21

Źródło: Opracowanie własne.

Poniżej zaprezentowano w postaci graficznej jednostki delimitacyjne wraz z liczbą sfer w których zidentyfikowano zjawiska kryzysowe.

Zestawienie końcowe – sfery problemowe wg jednostek delimitacyjnych

Źródło: Opracowanie własne.

Jednostki delimitacyjne rekomendowane do objęcia obszarem rewitalizacji: Biebrza i Rajgród zajmują 39,43 km², co stanowi ok. 19,04% powierzchni gminy oraz są zamieszkałe przez 2005 osób, co stanowi 37,67% mieszkańców gminy. Oznacza to, że rekomendowane obszary muszą zostać skorygowane do wymaganych co najmniej 30% powierzchni gminy.

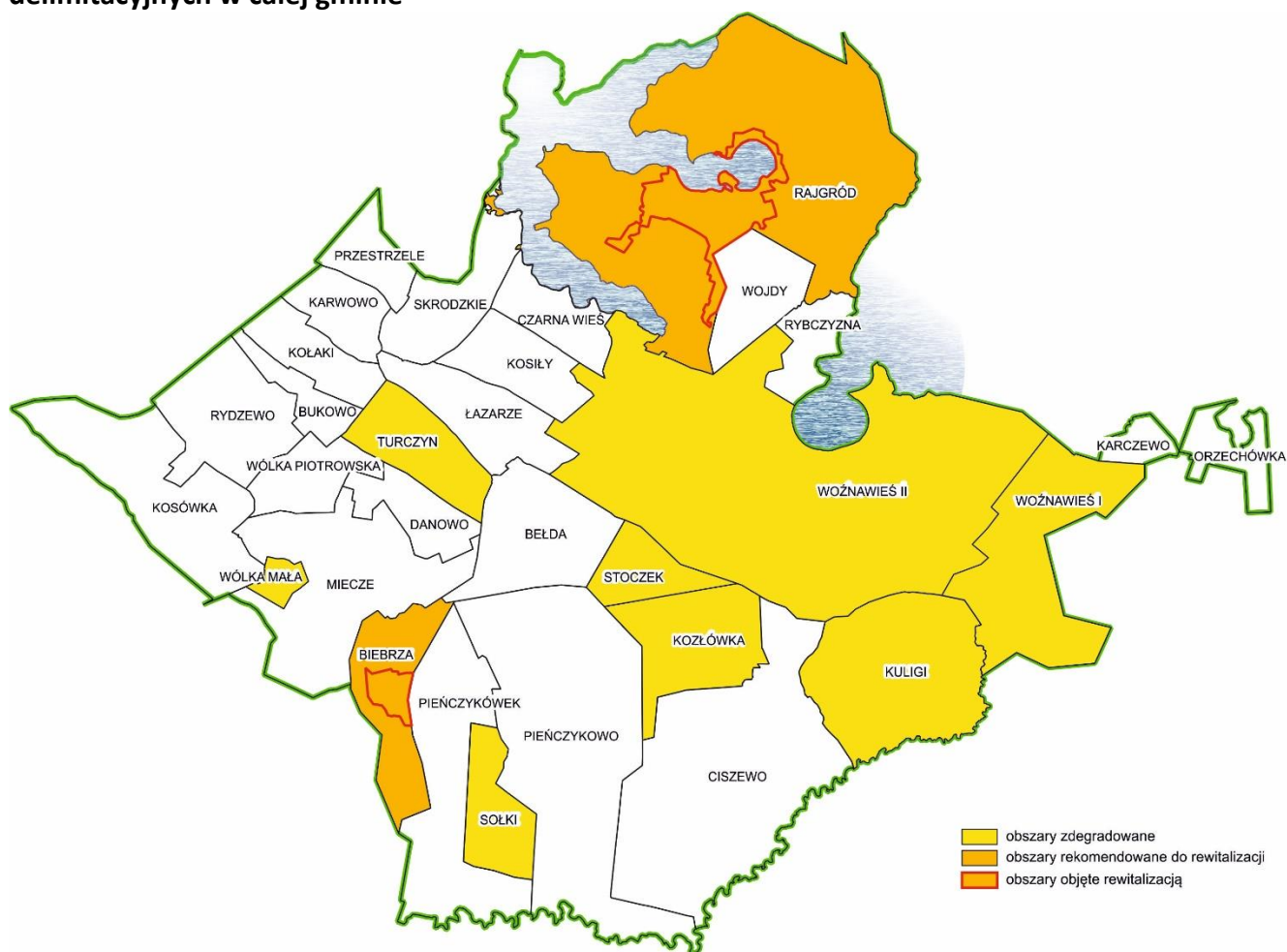
W związku z tym, że część sołectwa Biebrza nie jest zamieszkała (teren wiejski, w dużej mierze pola), obszar zredukowano do terenu zamieszkałego (399 mieszkańców i 0,66 km²).

W przypadku Rajgródu obszar rewitalizacji wyznaczono uwzględniając potencjał turystyczny i gospodarczy terenu do wychodzenia ze stanu zdegradowanego i likwidacji lub ograniczenia zjawisk negatywnych oraz liczbę i skalę problemów środowiskowych, technicznych, przestrzenno-funkcjonalnych i gospodarczych, które skupiają się w otoczeniu Jeziora Rajgrodzkiego oraz na ujętych obszarach.

Teren objęty obszarem rewitalizacji w Rajgrodzie zajmuje 3,11 km² i jest zamieszkały przez 1195 osób.

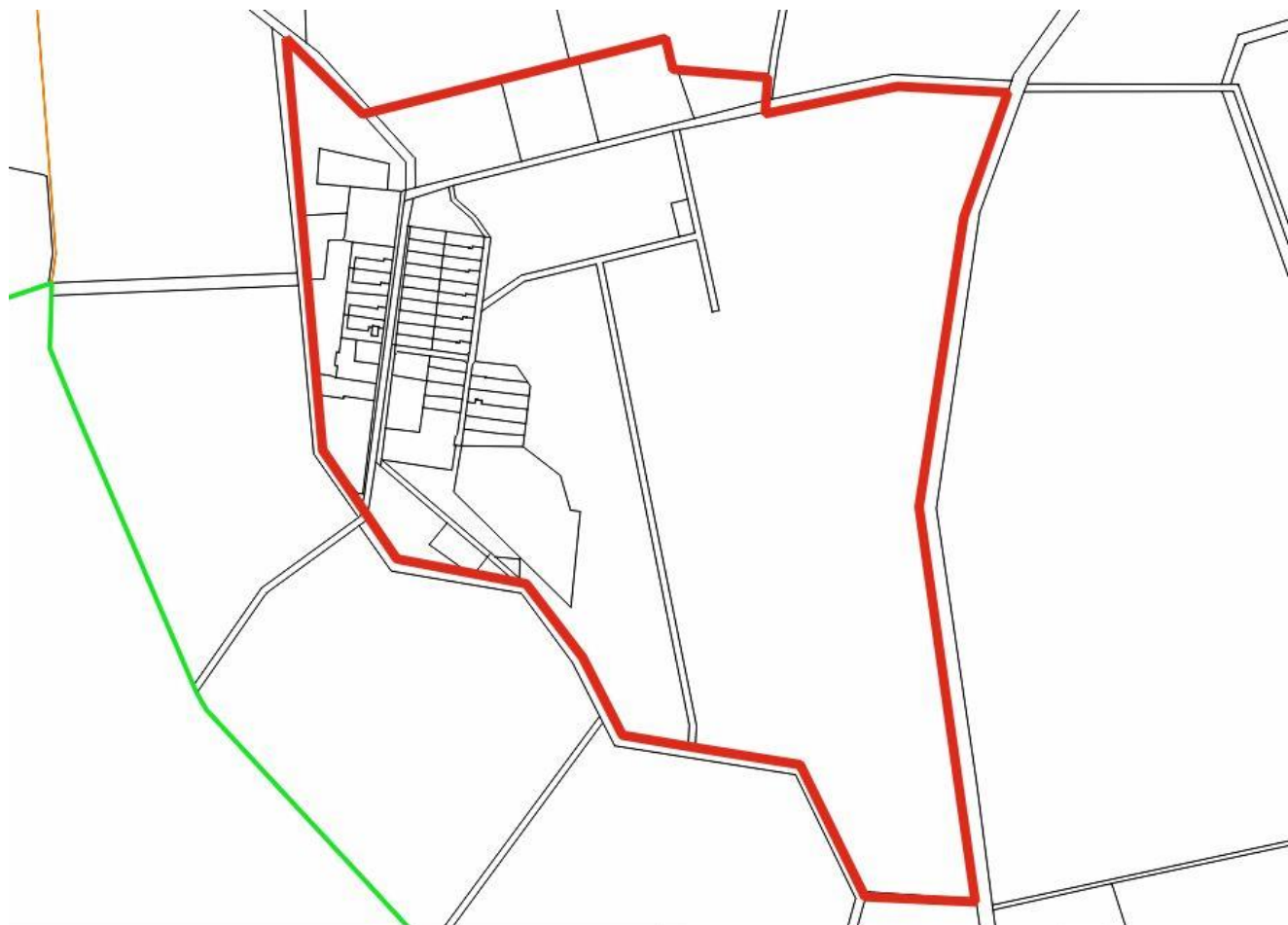
Razem obszary rewitalizacji w gminie zajmują 3,77 km², co stanowi 1,82% powierzchni gminy i zamieszkuje je 1594 mieszkańców, co stanowi 29,95% mieszkańców gminy.

Zestawienie końcowe – obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji na tle jednostek delimitacyjnych w całej gminie

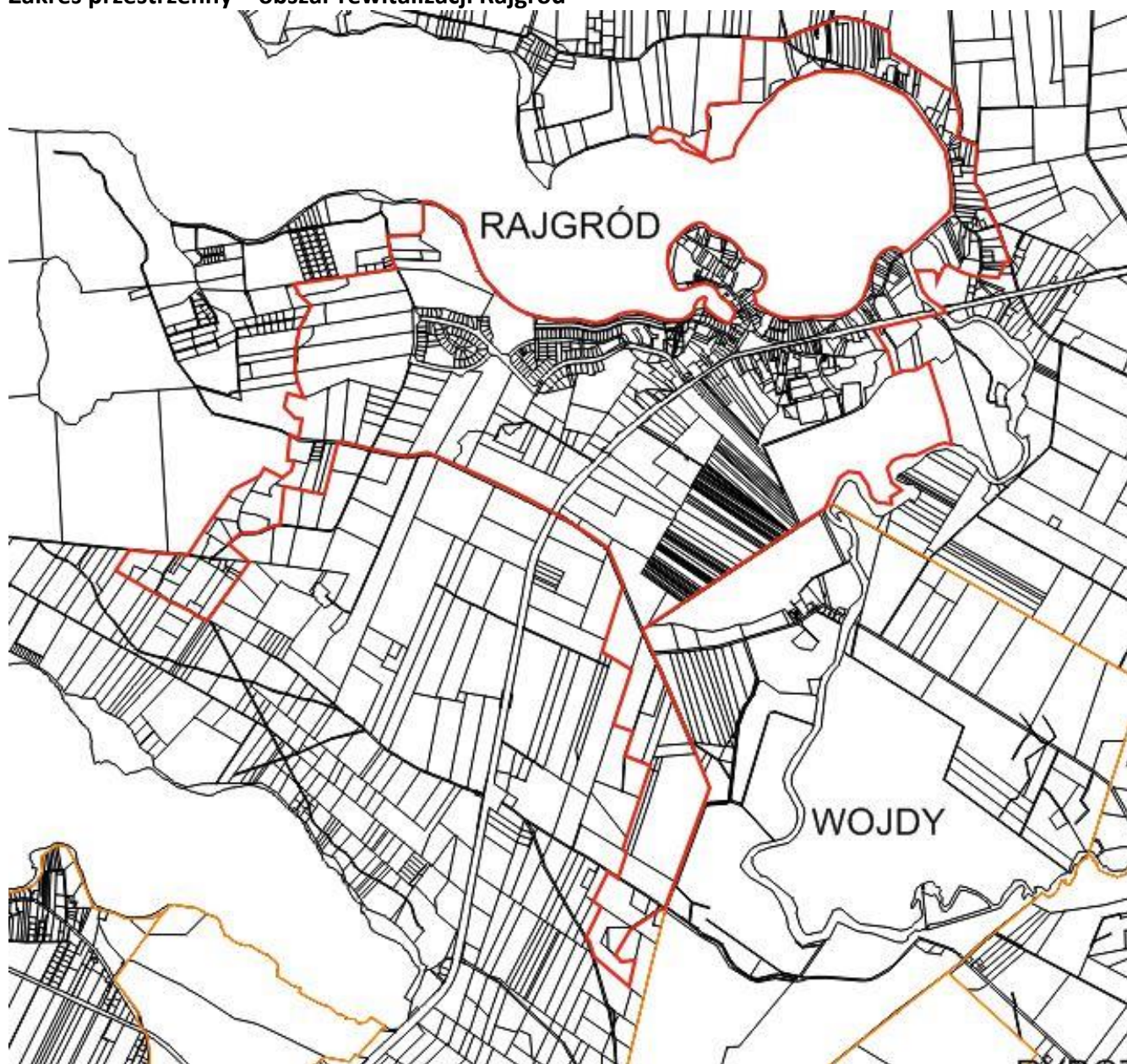
Źródło: Opracowanie własne.

Zakres przestrzenny – obszar rewitalizacji Biebrza

Źródło: Opracowanie własne.

Zakres przestrzenny – obszar rewitalizacji Rajgród

Źródło: Opracowanie własne.

Mapy stanowią załącznik do dokumentu.

6. Wizja obszaru

W wyniku rewitalizacji, na obszarze rewitalizacji powinny zajść określone zmiany, które powinny doprowadzić do wyprowadzenia obszaru ze stanów kryzysowych. Ważne jest zatem ustalenie stanu po realizacji wszystkich przedsięwzięć rewitalizacyjnych, stanu docelowego, pożądanego przez wielu interesariuszy. Ten planowany stan docelowy po przeprowadzeniu wsparcia określany jest jako wizja obszaru rewitalizacji.

Program Rewitalizacji określa główne kierunki, którymi gmina jako wspólnota mieszkańców powinna podążać w perspektywie najbliższych lat, aby wyeliminować lub ograniczyć niekorzystne zjawiska zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji.

Określono wizję, czyli pożądaną stan obszaru rewitalizacji na koniec okresu realizacji programu (2022 rok).

Formułując wizję przyjęto zasadę, że powinna być ona łatwa do zapamiętania, tak aby każdy uczestnik życia społecznego w gminie, wiedział dokąd zmierza rozwój społeczno-gospodarczy obszaru.

Wizja stanowi opis stanu obszaru oczekiwanego w przyszłości. Jest to obraz, wyobrażenie tego obszaru za kilka lat przy optymistycznym założeniu wystąpienia korzystnych uwarunkowań zewnętrznych. Wizja rozwoju jest wynikiem wykorzystania endogenicznych zasobów gminy i obszaru rewitalizacji.

WIZJA

**OBSZARY REWITALIZACJI TO MIEJSCA
ZAPEWNIAJĄCE WYSOKĄ JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCOM,
ATRAKCYJNE DLA TURYSTÓW I PRZEDSIĘBIORCÓW,
Z AKTYWNYMI MIESZKAŃCAMI
OTWARTYMI NA WSPÓŁPRACĘ I NOWE INICJATYWY SPOŁECZNE**

7. Cele rewitalizacji, kierunki działań i przedsięwzięcia rewitalizacyjne

7.1. Cele i kierunki działań

Odpowiedzią na zidentyfikowane problemy i zjawiska kryzysowe oraz koniecznymi do osiągnięcia pożądanego stanu obszaru (wizji) są kompleksowe i zróżnicowane działania ujęte w planowane do realizacji cele. Mają one służyć eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, o których mowa w poprzednich rozdziałach. Wyznaczone cele odpowiadają wcześniej sformułowanej wizji.

Cele i kierunki działań

1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej

Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru

Kierunek 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności

2. Podniesienie jakości życia mieszkańców

Kierunek 2.1. Wzrost dostępu do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i infrastruktury kultury

Kierunek 2.2. Wzrost jakości usług oświaty i edukacji

Kierunek 2.3. Poprawa dostępności do usług komunalnych i ochrona środowiska

Kierunek 2.4. Wzrost integracji i aktywizacji społecznej

7.2. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY RAJGRÓD

Lp.	Cel/ nazwa projektu	Opis	P/ U*	Podmiot realizujący	Miejsce realizacji	Okres realizacji	Szacunkowy koszt [tys. zł]	Poziom dotacji	Źródło dotacji	Gmina [tys. zł]	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu w kontekście kierunku działań i/lub celu
Cel 1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej												
Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru												
1	Rozbudowa infrastruktury turystycznej	Projekt obejmuje modernizację, przebudowę i budowę: sieci szlaków rowerowych, pieszych, edukacyjnych, stworzenie sieci szlaków wodnych, plaż, pomostów, m.in. budowa ścieżki rowerowej nad Jeziorem Rajgrodzkim, budowa ścieżki rowerowej Tama-Belda-Toczyłowo.	P	Gmina Rajgród	OR, obszar poza OR	2017-2022	2000	80,00%	PROW, RPO WP, EWT, NFOŚ	400	Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [km], Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2], Liczba sztuk wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [szt.]	Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę [osoby], Stopa bezrobocia [%], Liczba korzystających z OPS z tytułu bezrobocia [osoby]
2	Zagospodarowanie zabytkowego układu miasta Rajgród	Projekt polega zagospodarowaniu zabytkowego historycznego układu przestrzennego miasta Rajgród, budowa kładki widokowej	P	Gmina Rajgród	R	2017-2022	1000	80,00%	PROW, RPO WP, EWT, PO IŚ	200	Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2], Liczba sztuk wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [szt.]	Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę [osoby], Stopa bezrobocia [%], Liczba korzystających z OPS z tytułu bezrobocia [osoby]
3	Renowacja obiektów lokalnego dziedzictwa kulturowego	Projekt obejmuje: remont, konserwację, zabezpieczenie, renowację małych obiektów dziedzictwa kulturowego: pomniki, kapliczki, krzyże, inne.	U	Gmina Rajgród	OR, obszar poza OR, cała gmina	2017-2022	500	80,00%	PROW, RPO WP, EWT, PO IŚ	100	Liczba sztuk obiektów poddanych renowacji [szt.]	Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę [osoby], Stopa bezrobocia [%], Liczba korzystających z OPS z tytułu bezrobocia [osoby]

Kierunek 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności

4	Przedsiębiorczy Rajgród	<p>Projekt obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wspieranie doradztwa dla lokalnych przedsiębiorców i pomocy w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, - promocja rozwoju agroturystyki i rolnictwa oraz przetwórstwa ekologicznego, - promocja rozwoju bazy gastronomicznej, noclegowej, wypożyczalni sprzętu i innych usług okołoturystycznych, - prezentacje i szkolenia dotyczące wykorzystania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w rozwoju przedsiębiorczości, - opracowanie systemu zachęt dla lokalnych przedsiębiorców do zatrudniania osób niepełnosprawnych, - realizacja projektów dotacyjnych (z EFS) związanych z przekazaniem środków na założenie własnej działalności gospodarczej. 	P	Gmina Rajgród, ODR, NGO	OR	2017-2022	500	70,00%	RPO WP, EWT, POWER, PO PW, prywatne/NGO	150	Liczba osób objętych wsparciem [osoby]; Liczba osób, które znalazły zatrudnienie [osoby]; Liczba osób, które uruchomiły działalność gospodarczą [osoby]	Liczba podmiotów gospodarczych na 100 Mk, Stopa bezrobocia [%], Liczba korzystających z OPS z tytułu bezrobocia [osoby]
5	Kreatywni potencjałem gminy	<p>Projekt obejmuje warsztaty i szkolenia aktywizujące dla grup defaworyzowanych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezentacje i szkolenia dotyczące wykorzystania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w rozwoju przedsiębiorczości, - kreowanie rajgrodzkich produktów regionalnych i lokalnych (produktów kulinarnych, rzemieślniczych), - kreowanie koncepcji produktów turystycznych, w tym wydłużających sezon turystyczny. 	P	Gmina Rajgród, NGO, Dom Kultury w Rajgrodzie	OR	2017-2022	100	70,00%	RPO WP, EWT, POWER, PO PW, prywatne/NGO	30	Liczba osób objętych wsparciem [osoby]; Liczba osób, które znalazły zatrudnienie [osoby]	Liczba podmiotów gospodarczych [sz/ 100 Mk], Stopa bezrobocia [%], Liczba korzystających z OPS z tytułu bezrobocia [osoby]

2. Podniesienie jakości życia mieszkańców

Kierunek 2.1. Wzrost dostępu do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i infrastruktury kultury

6	Remont, budowa i wyposażenie świetlic wiejskich, placów rekreacyjnych, placów zabaw, siłowni terenowych	Projekt obejmuje: - remont i budowę placów zabaw oraz miejsc rekreacji, w tym siłowni terenowych, dla dzieci i osób dorosłych, w tym starszych, - remont, wyposażenie i zagospodarowanie terenów wokół świetlic wiejskich, - budowa świetlic wiejskich.	U	Gmina Rajgród	OR, obszar poza OR, cała gmina	2017-2022	1000	80,00%	PROW, RPO WP, EWT, NGO, NFOŚ, prywatne	200	Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2], Liczba sztuk wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [szt.]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
7	Budowa kompleksu obiektów sportowych przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Rajgrodzie, ul. Stanki	Projekt dotyczy budowy kompleksu obiektów sportowych przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Rajgrodzie, ul. Stanki	P	Gmina Rajgród	R	2017-2022	1500	30,00%	PROW, EWT	1050	Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
8	Remont budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Rajgrodzie, ul. Szkolna	Projekt polega na adaptacji budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego ul. Szkolna w Rajgrodzie na centrum kulturalne lub turystyczne lub rekreacyjno-sportowe wraz z budową parkingów.	P	Gmina Rajgród	R	2017-2022	1000	50,00%	PROW, POWER, EWT	500	Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]

Kierunek 2.2. Wzrost jakości usług oświaty i edukacji

9	Podniesienie jakości infrastruktury oświatowej	Projekt obejmuje: remont, budowa, zagospodarowanie terenu i wyposażenie szkół w gminie.	P	Gmina Rajgród	OR, obszar poza OR	2017-2022	450	70,00%	RPO WP, POWER/NGO	135	Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
10	Oferta edukacyjna dla osób będących poza formalnym systemem edukacji	Projekt obejmuje stworzenie oferty edukacyjnej dla osób będących poza formalnym systemem edukacji: - kształcenie ustawiczne, m.in. organizacja kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje i umiejętności, - organizacja kursów hobbystycznych: kursy językowe, z zakresu obsługi komputera, kursy segregacji śmieci, szkolenia z zakresu żywienia, inne, - promocja elastycznych form pracy, tj. telepracy, pracy zdalnej, pracy czasowej oraz samozatrudnienia, szkolenia i warsztaty z diagnozowania umiejętności życiowych i zawodowych, pobudzania kreatywności.	P	Gmina Rajgród, NGO	OR	2017-2022	200	50,00%	RPO WP, POWER/NGO	100	Liczba uczestników [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
11	Rozszerzenie oferty szkolnej	Projekt obejmuje: - wzbogacenie oferty i dostępności zajęć pozalekcyjnych (m.in. realizacja programów wyrównujących szanse rozwojowe dzieci i młodzieży), - utworzenie klas sportowych, wzbogacenie szkół w nowe koła zainteresowań, inne, - programy opieki edukacyjnej nad dziećmi z dysfunkcyjnych rodzin.	P	Gmina Rajgród	OR, obszar poza OR	2017-2022	200	50,00%	RPO WP, POWER/NGO	100	Liczba uczestników [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]

Kierunek 2.3. Poprawa dostępności do usług komunalnych i ochrona środowiska

12	Budowa/przebudowa bloku komunalnego w Rajgradzie/powstanie mieszkań komunalnych i socjalnych	Projekt obejmuje budowę nowego lub przebudowę, rozbudowę i kompletny remont istniejącego bloku komunalnego w Rajgradzie	P	Gmina Rajgród	R	2017-2022	2000	50,00%	RPO WP, POWER	1000	Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
13	Nadanie nowych funkcji zdegradowanym i nieużytkowanym obiektom	Projekt polega na zagospodarowaniu opuszczonych, niewykorzystanych, zapomnianych, budynków i obiektów, w tym rekultywacja składowiska odpadów „Wojdy” w Rajgradzie oraz utworzenie strefy ekonomicznej lub małego parku biznesowego dla małych przedsiębiorców w Biebrzy w oparciu o istniejące zdegradowane objekty.	P	Gmina Rajgród	OR, obszar poza OR	2017-2022	1000	80,00%	PROW, RPO WP, EWT, NGO, NFOŚ, prywatne	200	Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [km], Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2], Liczba sztuk wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [szt.]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
14	Poprawa komunikacji na obszarach rewitalizacji	Projekt polega na poprawie układu i stanu dróg i szlaków komunikacyjnych	U	Gmina Rajgród	OR, obszar poza OR	2017-2022	5000	50,00%	PRGiPID, PROW	2500	Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [km]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
15	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie dostępu do wody pitnej dobrej jakości oraz umożliwienie odbioru ścieków komunalnych	Projekt polega na budowie, rozbudowie i modernizacji infrastruktury wodociągowej i oczyszczania ścieków, w tym na obszarze miejscowości Biebrza.	P	Gmina Rajgród	OR, obszar poza OR	2017-2022	5000	50,00%	RPO WP, PROW	2500	Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [km]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]

16	Zmniejszenie emisji CO2 i zanieczyszczeń pyłowych	Projekt obejmuje wymianę starych pieców opalanych węglem na kotły emitujące mniejszą ilość spalin i mniej energochłonne, montaż kolektorów słonecznych, paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła, termomodernizacja budynków, modernizacja oświetlenia ulicznego, itp.	P	Gmina Rajgród	OR, obszar poza OR	2017-2022	5000	50,00%	RPO WP, PROW, prywatne	2500	Liczba sztuk wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [szt.]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
Kierunek 2.4. Wzrost integracji i aktywizacji społecznej												
17	Rozwój oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych	Projekt obejmuje: - organizację imprez i zawodów w nowych dyscyplinach sportowych oraz promocję wybranych wydarzeń na skalę ponadregionalną (np.: imprez żeglarskich, nordic walking, fitness, unihokej, piłka ręczna, szachy, koszykówka, turnieje tańca, paintball, triathlon, rajdy rowerowe, biegi na orientację, organizacja zawodów między wsiami). - kontynuację organizowanych dotychczas imprez sportowych, - rozwój oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych oraz programów edukacyjno-profilaktycznych, stanowiących alternatywę dla zachowań ryzykownych, - utworzenie drużyn: wodnej i młodzieżowej OSP.	P	Gmina Rajgród, NGO, Dom Kultury w Rajgrodzie	OR	2017-2022	1000	80,00%	RPO WP, EWT, POWER, POW, prywatne/NGO	200	Liczba uczestników zajęć [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
18	Rozwój opieki medycznej i opiekuńczej	Projekt obejmuje: wspieranie programów profilaktyki skier. na choroby cywiliz. i specyficzne problemy zdrowotne; rozwój usług opieki med. dla osób starszych; wsparcie usług opiekuńczych dla osób nie sam. oraz usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami	P	Gmina Rajgród	OR	2017-2022	1000	80,00%	RPO WP, EWT, POWER, POW, prywatne/NGO	200	Liczba uczestników [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]

19	Aktywni kulturą	<p>Projekt obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój oferty zajęć kulturalnych w celu integracji międzypokoleniowej (spotkania, warsztaty, konkursy wspierające udział osób w różnym wieku we wspólnych projektach), - kontynuację organizacji wielotematycznych pikników dotyczących przemocy, dyskryminacji, inne, - aktywizację dzieci i młodzieży oraz dorosłych, w tym osób starszych za pomocą realizacji działań aktywizujących opartych o lokalne dziedzictwo kulturowe: warsztaty rękodzieła ludowego, lokalne kulinaria, warsztaty literackie, aktorskie, blogerskie, fotograficzne i inne o tematyce lokalnej, - szkolenia/warsztaty integracyjne, w oparciu o kulturę lokalną i budowanie lokalnej tożsamości oraz więzi społecznych, które zapewnią reprezentantom grup defaworyzowanych wyższe poczucie wartości i poprawę kondycji psychicznej, motywację do działania i chęć poprawy własnej sytuacji ekonomicznej, - promocję wybranych wydarzeń na skalę ponadregionalną (np.: spotkań teatralnych, organizacja kina letniego „pod chmurką”, częstsza organizacja dyskotek). 	P	Gmina Rajgród, NGO, Dom Kultury w Rajgrodzie	OR	2017-2022	1000	80,00%	RPO WP, EWT, POWER, POW, prywatne/NGO	200	Liczba uczestników zajęć [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
----	-----------------	---	---	--	----	-----------	------	--------	---------------------------------------	-----	----------------------------------	---

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY RAJGRÓD

20	System skomunikowania gminy	Projekt obejmuje organizację systemu skomunikowania gminy w celu wzrostu liczby uczestników imprez rekreacyjno-sportowych i kulturalnych oraz poprawy opieki medycznej. Projekt polega na zapewnieniu mieszkańcom, zwłaszcza starszym i niepełnosprawnym dojazdu na organizowane wydarzenia rekreacyjno-sportowe i kulturalne oraz dowóz osób starszych do lekarzy specjalistów lub organizację mobilnego poradnictwa lekarskiego.	P	Gmina Rajgród	OR, obszar poza OR	2017-2022	1000	50,00%	RPO WP, EWT, POWER, PO PW, prywatne/ NGO	500	Liczba uczestników [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
21	Realizacja programu „Korzenie dziedzictwa”	Program polega na zbudowaniu relacji pomiędzy ludźmi pochodzącymi z gminy, a mieszkającymi aktualnie poza granicami gminy lub za granicą. Celem jest promocja gminy, pozyskanie ponownie mieszkańców, pozyskiwanie nowych mieszkańców i inwestorów. Projekt obejmuje: - opracowanie koncepcji pozyskiwania nowych mieszkańców, - stworzenie gminnego banku danych o gruntach i nieruchomościach możliwych do pozyskania w celach biznesowych i mieszkaniowych, - opracowanie materiałów promocyjnych dotyczących lokalnego potencjału biznesowego i korzyści wynikające z zamieszkania na terenie gminy, - organizacja corocznych spotkań (zjazdów osób pochodzących z gminy, a rozsianych po całym świecie),	U	Gmina Rajgród, NGO, Dom Kultury w Rajgrodzie	OR	2017-2022	100	80,00%	RPO WP, POWER, EWT/ NGO	20	Liczba uczestników zajęć [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]

		- opracowanie systemu komunikacji „diaspory rajgrodzkiej” – np. forum internetowe.										
22	Instytucjonalizacja współpracy i integracji w gminie	Projekt obejmuje: - powołanie Społecznej Rady Seniorów, - powołanie Rady Rozwoju i Współpracy, - wspieranie działalności Młodzieżowej Rady Miejskiej.	U	Gmina Rajgród	OR	2017-2022	10	50,00%	POWER, EWT/ NGO	5	Liczba instytucji [szt]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]

* Przedsięwzięcia rewitalizacyjne P - podstawowe, U – uzupełniające, R – OR Rajgród, B – OR Biebrza, OR – obydwie obszary.

Powiązania przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze zjawiskami kryzysowymi na obszarach rewitalizacji: Rajgród (R) , Biebrza (B) prezentuje tabela poniżej. W tabeli umieszczono wyniki diagnozy dla każdego z obszarów rewitalizacji (R i B) wg zjawisk kryzysowych. Zaciemnione pola oznaczają, że zgodnie z diagnozą i delimitacją na danym obszarze występuje określone zjawisko kryzysowe (wartość powyżej średniej dla gminy). W przypadku zjawisk gospodarczych i środowiskowych zaprezentowano tylko wskaźniki zagregowane. Widać wyraźnie, że obydwie obszary rewitalizacji charakteryzują się podobnymi zjawiskami kryzysowymi. Dlatego też zaproponowano wizję, cele i kierunki działań identyczne dla obydwu obszarów. Cele i kierunki działań są identyczne dla dwóch obszarów także dlatego, że w wyniku tego problemu, zjawiska kryzysowe są bardzo podobne na obydwu obszarach i podobne są sposoby działania na ich ograniczenie lub eliminację.

Należy też zwrócić uwagę, iż część projektów zaplanowanych na obszarze rewitalizacji Rajgród (R), wpływa na obszar rewitalizacji Biebrza (B), ze względu na bliskie położenie obydwu obszarów oraz rodzaj zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych.

Tabela pokazuje w jaki sposób poszczególne projekty rewitalizacyjne (w tabeli wg numerów) wpływają na zjawiska kryzysowe. Oznaczenie „OR” w tabeli oznacza, że dany projekt wpływa na obydwie obszary rewitalizacji (R i B), oznaczenie „R” i „B” oznacza wpływ projektu tylko na jeden z obszarów. Większość projektów wpływa korzystnie na obydwie obszary rewitalizacji. Kolorem czerwonym oznaczono projekty podstawowe.

W związku z tym, że projekty rewitalizacyjne mogą wpływać na obszary objęte ochroną zastrzega się, że podczas planowania i realizacji poszczególnych inwestycji będą respektowane przepisy szczególne określone w aktualnych aktach prawnych dotyczące obszarowych form ochrony przyrody dot. poszczególnych obszarów objętych ochroną na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U.2016.2134 ze zm.).

Zapewniona będzie także ochrona gatunkowa ptaków nietoperzy podczas prac związanych z termomodernizacją budynków zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody.

Powiązania przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze zjawiskami kryzysowymi na obszarach rewitalizacji

Rodzaj projektu	OR	Czynniki społeczne							Zjawiska społeczne RAZEM	Zjawiska gospodarcze RAZEM	Zjawiska środowiskowe RAZEM	Czynniki przestrzenno-funkcjonalne								Czynniki przestrzenno-funkcjonalne RAZEM	Czynniki techniczne					Czynniki techniczne RAZEM	
		bezrobocie	ubóstwo	pomoc społeczna	przestępczość	alkoholizm i narkomania	udział w życiu społecznym i kulturalnym	kapitał społeczny i niski poziom edukacji				niski poziom dostępu do sklepów i usług	brak lub zbyt mała ilość połączeń komunikacyjnych z innymi ośrodkami	brak lub niska jakość terenów publicznych (na rekreację, sport, kulturę)	niska jakość usług kultury	niska jakość usług sportu i rekreacji	niska jakość usług oświaty	zły stan estetyczny otoczenia	brak lub słaba aktywność ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych w pobliżu miejsca zamieszkania		zły stan zabytków i innych cennych obiektów	zły stan techniczny budynków mieszkalnych	zły stan techniczny budynków użyteczności publicznej	brak lub niska jakość infrastruktury wodociągowej	brak lub niska jakość infrastruktury ściekowej		
	B	2,04	1,16	0,6	1,15	1,53	2,19	1,98	1,52	1,79	1,36	1,29	2,6	2,53	2,71	2,87	2,42	1,13	2,46	2,25	1,78	1,53	1,8	0,93	1,33	1,47	
	R	1,52	0,97	0,35	1,81	1,82	2,11	1,48	1,44	1,81	1,42	1,48	1,96	2,03	2,17	1,9	2,13	1,35	1,91	1,87	1,32	1,67	1,11	1,2	1,31	1,32	
P	1	OR	OR				OR		OR	OR	OR	OR		OR		OR		R	OR	OR							
P	2	OR	OR				OR		OR	OR	OR	OR		OR		OR		R	OR	OR	R		R				R
U	3	OR	OR				OR		OR	OR	OR	OR			OR	OR		OR	OR	OR	OR						OR
P	4	OR	OR	OR	OR	OR	OR	OR	OR	OR					OR					OR							
P	5	OR	OR	OR	OR	OR	OR	OR	OR	OR					OR					OR							
U	6						OR	OR	OR					OR	OR	OR	OR	OR	OR	OR			OR				OR
P	7						OR	OR	OR					OR	OR	OR	OR	OR	OR	OR			OR				OR
P	8						OR	OR	OR					OR	OR	OR	OR	OR	OR	OR			OR				OR

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY RAJGRÓD

P	9						OR	OR	OR								OR	OR			OR				OR				OR
P	10	OR	OR	OR	OR	OR	OR	OR	OR	OR	OR							OR				OR							
P	11						OR	OR	OR									OR				OR							
P	12		OR	OR					OR																	R			R
P	13	OR	OR						OR	OR	OR							OR				OR				OR			OR
U	14											OR	OR					OR				OR							
P	15		OR						OR		OR																OR	OR	OR
P	16		OR						OR		OR																OR	OR	OR
P	17						OR		OR	OR				OR		OR					OR	OR							
P	18		OR	OR		OR			OR																				
P	19						OR		OR					OR	OR						OR	OR							
P	20												OR	OR							OR	OR							
U	21						OR	OR	OR	OR					OR						OR	OR							
U	22							OR	OR	OR	OR																		

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne P - podstawowe, U – uzupełniające, R – OR Rajgród, B – OR Biebrza, OR – obydwie obszary. Kolor czerwony – projekty podstawowe.

7.3. Uzasadnienie realizacji projektów poza obszarami rewitalizacji

Tabele powyżej zawierają listę przedsięwzięć podstawowych (P) oraz uzupełniających (U). W przypadku jednej i drugiej kategorii zastosowano taki sam sposób prezentacji i opisu. Scharakteryzowano każdy projekt, wskazano miejsce realizacji, okres, źródła finansowania i wskaźniki.

Powyższa lista zawiera 22 przedsięwzięcia, w tym 17 podstawowych i 5 uzupełniających. Spośród planowanych przedsięwzięć część będzie realizowana zarówno na obszarze rewitalizacji, jak i poza nim. Wymaga to wyjaśnienia i uzasadnienia.

Projekt 1 - **Rozbudowa infrastruktury turystycznej** dotyczy wspierania rozwoju gospodarczego poprzez budowę infrastruktury turystycznej. Liniowa infrastruktura turystyczna, jak np. ścieżki, szlaki rowerowe, itp... planowana poza OR jest ściśle związana z obszarem rewitalizacji w szczególności okolicami Jeziora Rajgrodzkiego. Z infrastruktury korzystają mieszkańcy OR i turyści wspierając w ten sposób rozwój gospodarczy OR. Brak ciągłości takich inwestycji (np. brak ścieżki poza OR) obniża atrakcyjność całej infrastruktury budowanej także na OR. Dlatego też zdecydowano o realizacji w/w projektów także poza OR, ponieważ wpływają na realizację celów na obszarze rewitalizacji.

Projekt 3 - **Renowacja obiektów lokalnego dziedzictwa kulturowego** dotyczy małych obiektów kulturowych, które wymagają inwentaryzacji i opisu oraz konserwacji. Obiekty te są rozrzucone po całej gminie. Dziedzictwo kulturalne OR jest elementem dziedzictwa całej gminy i regionu, podobnie jak obiekty dziedzictwa zlokalizowane poza OR tworzą dziedzictwo całej gminy w tym także OR. W związku z tym, realizacja projektu wpływa na realizację celów programu na obszarze OR.

Projekt 6 - **Remont, budowa i wyposażenie świetlic wiejskich, placów rekreacyjnych, placów zabaw, siłowni terenowych** i Projekt 9 - **Podniesienie jakości infrastruktury oświatowej**, projekt 11 - **Rozszerzenie oferty szkolnej**, które dotyczą budynków szkolnych, oferty szkolnej oraz placów i świetlic w gminie. Ich realizacja także poza OR ma istotne znaczenie dla ograniczenia lub eliminacji zjawiska przenoszenia problemów i zjawisk kryzysowych na inne obszary. W przypadku bowiem niskiej jakości infrastruktury oświaty raz sportu, rekreacji i kultury poza OR, część mieszkańców tych obszarów w sposób naturalny będzie posyłać dzieci do innych szkół, korzystać z innej (lepszey) infrastruktury poza gminą lub na OR. Doprowadzi to do zmniejszenia zainteresowania szkołami, świetlicami poza OR, w konsekwencji do spadku jakości w tych obiektach, co spowoduje, że część uboższych mieszkańców utraci dostęp do usług społecznych dobrej jakości w miejscu zamieszkania. W związku z tym, realizacja projektu wpływa na realizację celów programu na obszarze OR.

Projekt 15 - **Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie dostępu do wody pitnej dobrej jakości oraz umożliwienie odbioru ścieków komunalnych**, projekt 13 - **Nadanie nowych funkcji zdegradowanym i nieużytkowanym obiektom** i projekt 16 - **Zmniejszenie emisji CO₂ i zanieczyszczeń pyłowych** dotyczą budowy infrastruktury ochrony środowiska i poprawy estetyki otoczenia. Jezioro Rajgrodzkie i jego okolice są centrum życia turystycznego gminy i są objęte OR. Jezioro, ale także rzeki w gminie są odbiorcą końcowym ewentualnych wycieków z nieszczelnych szamb. Stan powietrza atmosferycznego na obszarze rewitalizacji zależy też od emisji na całym obszarze gminy. Gmina posiada także nieużytkowane obiekty, zdegradowane poza OR, potencjał różnych lokalizacji będzie wykorzystany dla celów OR. Dlatego też zdecydowano o realizacji w/w projektów także poza OR, ponieważ wpływają na realizację celów na obszarze rewitalizacji.

Projekt 14 - **Poprawa komunikacji na obszarach rewitalizacji** oraz projekt 20 **System skomunikowania gminy** dotyczą poprawy skomunikowania OR z innymi obszarami gminy. Aktualnie nie może być w pełni wykorzystany potencjał OR Rajgród, ponieważ wielu mieszkańców gminy ma utrudniony dostęp do wydarzeń kulturalnych, imprez organizowanych na OR. Niska frekwencja na takich imprezach stanowi ograniczenie dla ich promocji i podnoszenia atrakcyjności obszaru rewitalizacji. W związku z tym, realizacja projektu wpływa na realizację celów programu na obszarze OR.

7.4. Synergia i wzajemne powiązanie projektów rewitalizacyjnych

Poniżej zaprezentowano synergię i wzajemne powiązanie projektów rewitalizacyjnych. Tabela wskazuje na liczne powiązania pomiędzy projektami rewitalizacyjnymi.

Powiązania mają charakter synergiczny – tzn. wskazują że projekty które oznaczono w macierzy polem zaciemnionym są projektami bezpośrednio lub pośrednio powiązanymi i wpływają na siebie wzajemnie. W szczególności oznaczono tutaj projekty o charakterze infrastrukturalnym – tzw. projekty „twarde” (T), które będą finansowane głównie z EFRR oraz projekty nieinfrastrukturalne – tzw. „miękkie” (M), które będą finansowane głównie z EFS.

Synergia i wzajemne powiązanie projektów

																						Charakter projektu		
																						rodzaj projektu		
																						nr projektu		
T	T	T	M	M	T	T	T	T	M	M	T	T	T	T	T	M	M	M	M	M	M			
P	P	U	P	P	U	P	P	P	P	P	P	P	U	P	P	P	P	P	P	U	U			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22			
X																						1	P	T
	X																					2	P	T
		X																				3	U	T
			X																			4	P	M
				X																		5	P	M
					X																	6	U	T
						X																7	P	T
							X															8	P	T
								X														9	P	T
									X													10	P	M
										X												11	P	M
											X											12	P	T
												X										13	P	T
													X									14	U	T
														X								15	P	T
															X							16	P	T
																X						17	P	M
																	X					18	P	M
																		X				19	P	M
																			X			20	P	M
																				X		21	U	M
																					X	22	U	M

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne P - podstawowe, U – uzupełniające, T – projekty twarde (infrastrukturalne), M – projekty miękkie (nieinfrastrukturalne). Kolor czerwony – projekty podstawowe.

7.5. Synchronizacja efektów oddziaływania projektów rewitalizacyjnych na sytuację kryzysową

Poniżej zaprezentowano rekomendowane okresy realizacji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych i ich wpływ na sytuację kryzysową w każdej z pięciu sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Projekty co do zasady będą realizowane w latach 2017-2022.

Synchronizacja efektów oddziaływania projektów rewitalizacyjnych na sytuację kryzysową

Rodzaj projektu	OR	Zjawiska społeczne	Zjawiska gospodarcze	Zjawiska środowiskowe	Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne	Zjawiska techniczne
T	1	2019-2022	2019-2022	2019-2022	2017-2018	
T	2	2019-2022	2019-2022	2019-2022	2017-2018	2017-2018
T	3	2019-2022	2019-2022	2019-2022	2017-2018	2017-2018
M	4	2017-2022	2017-2022		2017-2022	
M	5	2017-2022	2017-2022		2017-2022	
T	6	2019-2022			2017-2018	2017-2018
T	7	2019-2022			2017-2018	2017-2018
T	8	2019-2022			2017-2018	2017-2018
T	9	2019-2022			2017-2018	2017-2018
M	10	2017-2022	2017-2022		2017-2022	
M	11	2017-2022			2017-2022	
T	12	2019-2022				2017-2022
T	13	2019-2022	2019-2022	2017-2022	2017-2022	2017-2022
T	14				2017-2022	
T	15	2019-2022		2017-2022		2017-2022
T	16	2019-2022		2017-2022		2017-2022
M	17	2017-2022	2017-2022		2017-2022	
M	18	2017-2022				
M	19	2017-2022			2017-2022	
M	20				2017-2022	
M	21	2017-2022	2017-2022		2017-2022	
M	22	2017-2022	2017-2022	2017-2022		

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne: T – projekty twarde (infrastrukturalne), M – projekty miękkie (nieinfrastrukturalne).

Moment przygotowania programu rewitalizacji i okres planowania funduszy europejskich sprawia, że realnie pozostają 3 lata na wykonanie poszczególnych projektów infrastrukturalnych („twardych”), tak aby uzyskać stosowne efekty „miękkie” (2018 – 2020). Sytuacje kryzysowe w sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej zostaną ograniczone w pierwszych latach realizacji programu dzięki projektom twardym. Wpływ na zjawiska społeczne i gospodarcze projektów twardych możliwy będzie dopiero po ich realizacji – najczęściej od 2019 roku. Większość projektów miękkich jest możliwa do realizacji od 2017 roku, przy czym są to możliwości ograniczone ponieważ część projektów miękkich będzie w pełni możliwa dopiero po realizacji projektów twardych, ponieważ projekty miękkie będą wykorzystywać powstałą infrastrukturę.

8. Indykatywne ramy finansowe

Źródłem finansowania działań zaplanowanych w Programie będą przede wszystkim środki publiczne pochodzące od instytucji różnych szczebli: rządowego, wojewódzkiego i lokalnego. Osiągnięcie zaplanowanych zamierzeń będzie wymagać także środków prywatnych poprzez wkład do projektów współfinansowanych ze środków publicznych.

Do potencjalnych źródeł finansowania działań zawartych w Programie należą:

- środki własne gminy,
- środki prywatne mieszkańców gminy,
- środki prywatne inwestorów,
- środki pozyskane od sponsorów,
- środki budżetu państwa,
- środki budżetu województwa na realizację programów sektorowych,
- środki funduszy celowych,
- środki z budżetu UE: EFRR, EFS, FS, EFRROW i programów operacyjnych: RPO WP, EWT, PRGiPID, PROW, PO IŚ, PO WER, PO IR,
- środki z NFOŚiGW, WFOŚiGW,
- środki z Lokalnej Grupy Działania,
- europejskie programy wspólnotowe,
- inne środki zagraniczne,
- i inne.

Plan finansowy obejmuje propozycję źródeł finansowania wybraną na podstawie oceny dostępności i możliwości wykorzystania tych źródeł oraz charakteru projektów składających się na Program. Na kolejność realizacji wskazanych przedsięwzięć będą mieć wpływ terminy aplikowania i rozstrzygnięć konkursów w ramach programów operacyjnych i innych konkursów, czy też możliwości pozyskania inwestorów prywatnych.

Szczegółowy plan finansowy w zakresie zadań inwestycyjnych przedstawione zostało w poniższym zestawieniu.

Całkowity koszt realizacji Programu w latach 2017 – 2022 wynosi 30 560 tys. zł, z czego zaplanowano 17 770 tys. zł pozyskać ze źródeł poza gminnych i 12 790 tys. zł z budżetu gminy.

Szczegółowy plan finansowy

Lp.	Cel/ nazwa projektu	P/ U	Podmiot realizujący	Okres realizacji	Szacunkowy koszt [tys. zł]	Poziom dotacji	Sposób finansowania	Gmina [tys. zł]
Cel 1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej								
Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru								
1	Rozbudowa infrastruktury turystycznej	P	Gmina Rajgród	2017-2022	2000	80,00%	PROW, RPO WP, EWT, NFOŚ	400
2	Zagospodarowanie zabytkowego układu miasta Rajgród	P	Gmina Rajgród	2017-2022	1000	80,00%	PROW, RPO WP, EWT, PO IŚ	200
3	Renowacja obiektów lokalnego dziedzictwa kulturowego	U	Gmina Rajgród	2017-2022	500	80,00%	PROW, RPO WP, EWT, PO IŚ	100
Kierunek 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności								
4	Przedsiębiorczy Rajgród	P	Gmina Rajgród, ODR, NGO	2017-2022	500	70,00%	RPO WP, EWT, POWER, PO PW, prywatne/ NGO	150
5	Kreatywni potencjałem gminy	P	Gmina Rajgród, NGO, Dom Kultury w Rajgrodzie	2017-2022	100	70,00%	RPO WP, EWT, POWER, PO PW, prywatne/ NGO	30
2. Podniesienie jakości życia mieszkańców								
Kierunek 2.1. Wzrost dostępu do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i infrastruktury kultury								
6	Remont, budowa i wyposażenie świetlic wiejskich, placów rekreacyjnych, placów zabaw, siłowni terenowych	U	Gmina Rajgród	2017-2022	1000	80,00%	PROW, RPO WP, EWT, NGO, NFOŚ, prywatne	200
7	Budowa kompleksu obiektów sportowych przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Rajgrodzie, ul. Stanki	P	Gmina Rajgród	2017-2022	1500	30,00%	PROW, EWT	1050
8	Remont budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego ul. Szkolna w Rajgrodzie	P	Gmina Rajgród	2017-2022	1000	50,00%	PROW, POWER, EWT	500
Kierunek 2.2. Wzrost jakości usług oświaty i edukacji								
9	Podniesienie jakości infrastruktury oświatowej	P	Gmina Rajgród	2017-2022	450	70,00%	RPO WP, POWER/ NGO	135
10	Oferta edukacyjna dla osób będących poza formalnym systemem edukacji	P	Gmina Rajgród, NGO	2017-2022	200	50,00%	RPO WP, POWER/ NGO	100

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY RAJGRÓD

11	Rozszerzenie oferty szkolnej	P	Gmina Rajgród	2017-2022	200	50,00%	RPO WP, POWER/ NGO	100
Kierunek 2.3. Poprawa dostępności do usług komunalnych i ochrona środowiska								
12	Budowa/przebudowa bloku komunalnego w Rajgrodzie/powstanie mieszkań komunalnych i socjalnych	P	Gmina Rajgród	2017-2022	2000	50,00%	RPO WP, POWER	1000
13	Nadanie nowych funkcji zdegradowanym i nieużytkowanym obiektom	P	Gmina Rajgród	2017-2022	1000	80,00%	PROW, RPO WP, EWT, NGO, NFOŚ, prywatne	200
14	Poprawa komunikacji na obszarach rewitalizacji	U	Gmina Rajgród	2017-2022	5000	50,00%	PRGiPID, PROW	2500
15	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie dostępu do wody pitnej dobrej jakości oraz umożliwienie odbioru ścieków komunalnych	P	Gmina Rajgród	2017-2022	5000	50,00%	RPO WP, PROW	2500
16	Zmniejszenie emisji CO2 i zanieczyszczeń pyłowych	P	Gmina Rajgród	2017-2022	5000	50,00%	RPO WP, PROW, prywatne	2500
Kierunek 2.4. Wzrost integracji i aktywizacji społecznej								
17	Rozwój oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych	P	Gmina Rajgród, NGO, Dom Kultury w Rajgrodzie	2017-2022	1000	80,00%	RPO WP, EWT, POWER, PO PW, prywatne/ NGO	200
18	Rozwój opieki medycznej i opiekuńczej	P	Gmina Rajgród	2017-2022	1000	80,00%	RPO WP, EWT, POWER, PO PW, prywatne/ NGO	200
19	Aktywni kulturą	P	Gmina Rajgród, NGO, Dom Kultury w Rajgrodzie	2017-2022	1000	80,00%	RPO WP, EWT, POWER, PO PW, prywatne/ NGO	200
20	System skomunikowania gminy	P	Gmina Rajgród	2017-2022	1000	50,00%	RPO WP, EWT, POWER, PO PW, prywatne/ NGO	500
21	Realizacja programu „Korzenie dziedzictwa”	U	Gmina Rajgród, NGO, Dom Kultury w Rajgrodzie	2017-2022	100	80,00%	RPO WP, POWER, EWT/ NGO	20
22	Instytucjonalizacja współpracy i integracji w gminie	U	Gmina Rajgród	2017-2022	10	50,00%	POWER, EWT/ NGO	5
RAZEM					30560	58,15%	17770	12790

9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności

9.1. Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna oznacza konieczność wzięcia pod uwagę podczas tworzenia i realizacji programu rewitalizacji wzajemnych powiązań pomiędzy projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi zarówno realizowanych na obszarze rewitalizacji, jak i znajdujących się poza nim, ale oddziałujących na obszar rewitalizacji.

W analizowanym Programie ujęto projekty realizowane na obszarze rewitalizacji, jak i znajdujących się poza nim, ale oddziałujących na obszar rewitalizacji. Projekty dopełniają się przestrzennie, zaproponowano bowiem zarówno projekty horyzontalne, jak i punktowe, ale oddziałujące na cały obszar rewitalizacji, jak i projekty punktowe ale rozproszone po całym obszarze rewitalizacji i poza nim. Zapewnia to, iż projekty dopełniają się przestrzennie i nie dojdzie do przenoszenia problemów na inne obszary, a dodatkowo osiągnięty zostanie efekt synergii.

W programie wskazano także sposoby na uniknięcie ewentualnego przenoszenia problemów na inne obszary.

Szczegółowo opisano powyższe zagadnienia w rozdz. 7.

9.2. Komplementarność problemowa

Komplementarność problemowa oznacza konieczność realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że program rewitalizacji będzie oddziałował na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym, środowiskowym).

Analiza wyników delimitacji i zjawisk niepożądanych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji oraz skala i rodzaj kierunków działań i przedsięwzięć rewitalizujących ujętych w rozdz. 7 wskazują na to, że zaplanowane projekty zostały zaplanowane we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym, środowiskowym). W rozdziale zaprezentowano wpływ poszczególnych przedsięwzięć na zjawiska kryzysowe we wszystkich sferach.

W rozdziale 6 określono pożądany stan (wizję) do którego doprowadzić obszar ma realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Urzeczywistnieniem wizji są cele, określono dwa cele programu i dobrano adekwatne do nich wskaźniki realizacji programu. Szczegółowo opisano zagadnienie w rozdz. 12.3

9.3. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznacza konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. W tym celu niezbędne jest osadzenie systemu zarządzania programem rewitalizacji w przyjętym przez daną gminę systemie zarządzania w ogóle.

W rozdziale 11 opisano system wdrażania programu, wskazano osadzenie procesu rewitalizacji w systemie zarządzania gminą, w rozdziale 12 scharakteryzowano system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu oraz system monitorowania i oceny skuteczności działań.

9.4. Komplementarność międzyokresowa

W poprzedniej perspektywie finansowej, w RPOWP 2007-2013 oraz w ramach innych programów brak było działań skierowanych bezpośrednio na działania rewitalizacyjne. Mimo to projekty rewitalizacyjne były realizowane przez Gminę Rajgród, ponieważ definicja projektów rewitalizacyjnych pozwala uznać za takie szereg inwestycji o charakterze infrastrukturalnym i „miękkim” realizowane w oparciu o dokumenty strategiczne gminy, które zapewniają iż mamy do czynienia z procesem wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki.

Lista przykładowych projektów

1. „Zagospodarowanie plaży nad Jeziorem Rajgrodzkim w miejscowości Rajgród” - NR 00035-6930-UM1030061/13

Inwestycja dofinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego PROW na lata 2007-2013. Zakres: oczyszczenie plaży, placu zabaw i boiska; wyrównanie boiska do siatkówki plażowej; wykonanie placu zabaw dla dzieci, chodnika, ścieżki, schodów terenowych z bali drewnianych.

Projekt dotyczył budowy i modernizacji infrastruktury społecznej służącej realizacji działań rekreacyjnych, kulturalnych i integracyjnych dla lokalnej społeczności.

Termin wykonania: 30 maja 2014 r.

Komplementarność: geograficzna, sektorowa, problemowa, terytorialna, zewnętrzna.

2. Budowa pomostu na Jeziorze Rajgrodzkim, umowa o dofinansowanie nr 0003-6173-SW1000106/13

Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” w ramach środka 4.1 Rozwój obszarów zależnych od rybactwa z wyłączeniem realizacji operacji polegających na funkcjonowaniu lokalnej grupy rybackiej (LGR) oraz nabywaniu umiejętności i aktywizacji lokalnych społeczności.

Przedmiotem projektu była budowa pomostu drewnianego o charakterze rekreacyjnym. Projekt dotyczył budowy i modernizacji infrastruktury społecznej służącej realizacji działań rekreacyjnych, kulturalnych i integracyjnych dla lokalnej społeczności.

Komplementarność: geograficzna, sektorowa, problemowa, terytorialna, zewnętrzna.

3. Renowacja zabytkowego parku miejskiego w Rajgrodzie UMOWA NR 00046-6930-UM1030049/10

PROW na lata 2007-2013, działanie 4.1/413 wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania Odnowa i rozwój wsi, oś 4 Leader.

Komplementarność: geograficzna, sektorowa, problemowa, terytorialna, zewnętrzna.

4. Budowa placu zabaw i siłowni plenerowej w Rajgrodzie

Zadanie dofinansowanie przez Ministerstwo Sportu i Turystyki na podstawie umowy nr 2016/0083/4053/SubA/DIS/T z dnia 12.08.2016 r.

Odbiór inwestycji to koniec października 2016 r.

Przedmiotem projektu była budowa placu zabaw i siłowni plenerowej wraz z licznymi urządzeniami do ćwiczeń, w celu realizacji działań rekreacyjnych, kulturalnych i integracyjnych dla lokalnej społeczności, w tym dzieci i młodzieży.

Komplementarność: geograficzna, sektorowa, problemowa, terytorialna, zewnętrzna.

5. Budowa ciągu pieszo-jezdnego wraz z infrastrukturą w Rajgrodzie Umowa nr 00027-6922-UM1000102/09

PROW na lata 2007-2013, działanie 313, 322, 323 „Odnowa i rozwój wsi”:
Komplementarność: geograficzna, sektorowa, problemowa, terytorialna, zewnętrzna.

9.5. Komplementarność źródeł finansowania

Komplementarność źródeł finansowania, w kontekście polityki spójności 2014-2020, oznacza, że projekty rewitalizacyjne, wynikające z programu rewitalizacji opierają się na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania.

W rozdziale 8. Indykatywne ramy finansowe wskazano liczne źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych (środki programów operacyjnych, środki polityk i instrumentów krajowych, prywatne i publiczne źródła finansowania) w celu realizacji zasady dodatkowości środków UE.

Jednocześnie wskazuje się, że zgodnie z prawem nie jest możliwe podwójne finansowanie projektów i gmina nie zamierza planować takich działań. Nie istnieje ryzyko podwójnego dofinansowania.

W rozdziale 7 zaprezentowano synergię i powiązania wzajemne pomiędzy projektami ze wskazaniem relacji pomiędzy projektami infrastrukturalnymi („twardymi”) finansowanymi głównie z EFRR oraz projektami nieinfrastrukturalnymi („miękkimi”) finansowanymi głównie z EFS.

9.6. Kompleksowość programu rewitalizacji

Kompleksowość programu rewitalizacji dotyczy kilku zagadnień:

- uwzględnienia projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków EFRR, EFS, FS oraz innych publicznych lub prywatnych,
- uwzględnienia aspektu gospodarczego lub przestrzenno-funkcjonalnego lub technicznego lub środowiskowego związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem,
- powiązania i synerгии projektów rewitalizacyjnych oraz synchronizacji efektów ich oddziaływania na sytuację kryzysową.

Uwzględniono projekty rewitalizacyjne współfinansowane ze środków EFRR, EFS, FS oraz innych publicznych lub prywatnych, zaprezentowano je dosyć szczegółowo w rozdziale 8, ze wskazaniem nawet stosownych programów operacyjnych.

W rozdziale 7 zaprezentowano synergię i powiązania wzajemne pomiędzy projektami ze wskazaniem relacji pomiędzy projektami infrastrukturalnymi („twardymi”) finansowanymi głównie z EFRR oraz projektami nieinfrastrukturalnymi („miękkimi”) finansowanymi głównie z EFS.

W programie uwzględniono wszystkie sfery i aspekty, opisano w rozdziale 7 powiązania projektów rewitalizacyjnych i ich wpływ na poszczególne zjawiska kryzysowe we wszystkich

sferach. Wskazano także wpływ projektów na zjawiska kryzysowe w różnych okresach realizacji programu, zapewniając w ten sposób synchronizację działań.

9.7. Koncentracja działań rewitalizacyjnych

Razem obszary rewitalizacji w gminie zajmują 3,77 km², co stanowi 1,82% powierzchni gminy i zamieszkuje je 1594 mieszkańców, co stanowi 29,95% mieszkańców gminy.

Program rewitalizacji wskazuje zasięgi przestrzenne obszarów rewitalizacji tj. określa w oparciu o diagnozę i identyfikację potrzeb rewitalizacyjnych, terytoria najbardziej wymagających wsparcia. Program został opracowany w oparciu o art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446), w związku z tym nie ma obowiązku stosowania map 1:5000 w celu prezentacji zasięgów przestrzennych obszarów rewitalizacji (OR) i obszarów zdegradowanych (OZ). Obszary OZ i OR zaprezentowano na mapach, umożliwiającą identyfikację terenów na poziomie podziału geodezyjnego.

Program rewitalizacji dotyczy terenów o istotnym znaczeniu dla rozwoju gminy, obejmujących część zdiagnozowanego obszaru zdegradowanego i dotkniętych szczególną koncentracją problemów i negatywnych zjawisk kryzysowych. Tereny objęte rewitalizacją są terenami o kluczowych walorach przyrodniczych, historycznych i gospodarczych umożliwiającą wyprowadzenie tych obszarów ze stanów kryzysowych. Efekt programu rewitalizacji będzie miał także wpływ na całą gminę, ponieważ życie społeczno-gospodarcze gminy koncentruje się w miejscowości gminnej – Rajgród.

W programie rewitalizacji wskazano projekty rewitalizacyjne poza obszarem rewitalizacji i uzasadniono potrzebę ich realizacji (rozdz. 7).

10. Mechanizmy włączenia interesariuszy

W trakcie procesu włączania (współdecydowania) mieszkańców i innych interesariuszy w prace nad opracowywaniem Programu Rewitalizacji wykorzystano różnorodne formy partycypacji społecznej, których zastosowanie spełniło wymóg skuteczności i adekwatności w kontekście aktywnego uczestnictwa jak najszerzej liczby odbiorców. Z grona licznych narzędzi i technik partycypacyjnych wykorzystano: badania ankietowe, składanie wniosków (fiszki projektowe), formularze, otwarte spotkania, konsultacje, pikniki rodzinne, inne. Proces włączania posiada trzy etapy.

ETAP I

Kampania informacyjna dotycząca rewitalizacji, zaproszenie do udziału w konsultacjach, badaniach i spotkaniach. Informacje umieszczono i dystrybuowano następującymi kanałami informacyjnymi:

- strona internetowa gminy,
- strona internetowa Biuletynu Informacji Publicznej,
- tablica ogłoszeń zlokalizowana w Urzędzie Miejskim (sposób zwyczajowo przyjęty).

Pierwszy etap obejmował:

- badania ankietowe mieszkańców gminy dotyczące diagnozy zjawisk kryzysowych,
- badania ankietowe mieszkańców dotyczące składania propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (fiszki projektowe),
- 2 pikniki rodzinne, na których realizowano spotkania dot. rewitalizacji i przeprowadzano badania ankietowe oraz zbierano propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- zbieranie wypełnionych formularzy i ankiet drogą korespondencyjną,
- organizację spotkania otwartego z interesariuszami.

Ankietowani oceniali negatywne zjawiska w obrębie czynników, w skali od 0 do 3, gdzie 0 oznacza, że zjawisko nie występuje, 1 – zjawisko występuje z małą intensywnością (mały problem), 2 – zjawisko występuje ze średnią intensywnością, 3 – zjawisko występuje z dużą intensywnością - (duży problem). Ankiety zostały przeprowadzone we wszystkich jednostkach delimitacyjnych. Delimitacja obszarów i wybór OZ i OR został dokonany w dużej mierze na podstawie ankiet mieszkańców (patrz diagnoza i metodologia), ok. 1/3 projektów rewitalizacyjnych zostało wprowadzonych na podstawie fiszek projektowych. Oznacza to, że mieszkańcy gminy, w tym przedsiębiorcy, NGOsy brali udział w decydowaniu o wyborze OZ, OR i projektów rewitalizacyjnych, współdecydując na etapie diagnozy i programowania procesu rewitalizacji.

W diagnozie wszystkie wskaźniki cząstkowe zostały znormalizowane w zakresie od 0 do 3. Dzięki temu wszystkie wskaźniki, zarówno te budowane głównie z ankiet, czy też z innych

źródeł uzyskały walor porównywalności i czytelności dla mieszkańców, co jest kolejnym istotnym elementem uspołecznienia procesu prac nad dokumentem.

W ramach prac nad dokumentem powołano Zespół Projektowy ds. Rewitalizacji. W skład Zespołu weszli reprezentanci Urzędu Miejskiego.

ETAP II

Po opracowaniu projektu Programu został on udostępniony wraz ze Strategiczną Prognozą Oddziaływania na Środowisko. Interesariusze mieli możliwość zgłaszania uwag, korekt i opinii. Zostały zaprezentowane formy konsultacji oraz wzory formularzy zgłaszania uwag.

Grupy interesariuszy zostały powiadomione o możliwości zgłaszania uwag do projektu dokumentu. Informacja wraz z formularzem zgłaszania uwag była udostępniona na stronie internetowej gminy oraz Biuletynie Informacji Publicznej.

Niezwłocznie po zakończeniu konsultacji społecznych sporządzono Raport podsumowujący z konsultacji społecznych. Szczegóły dotyczące tego etapu znajdują się w odrębnym dokumencie – Raporcie z konsultacji.

Etap zakończył się podjęciem Uchwały Rady Miejskiej w sprawie przyjęcia Programu Rewitalizacji.

ETAP III

Najważniejszym etapem jest wdrażanie Programu. Udział interesariuszy w procesie tworzenia Programu nie kończy się wraz z przyjęciem dokumentu uchwałą Rady Miejskiej. Ważne jest, aby na etapie realizacji Programu zapewnić interesariuszom aktywny udział w konsultacjach projektów i ocenę stopnia wdrażania Programu .

W związku z tym, uwzględniając sposób monitorowania i ewaluacji Programu rewitalizacji, po upływie 2 lat od przyjęcia Programu zaleca się ogłoszenie konsultacji społecznych w formie zbierania wypełnionych formularzy dotyczących realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w Programie. Informacja o tym będzie umieszczona i dystrybuowana następującymi kanałami informacyjnymi:

- strona internetowa gminy,
- strona internetowa Biuletynu Informacji Publicznej,
- tablica ogłoszeń zlokalizowana w Urzędzie Miejskim (sposób zwyczajowo przyjęty).

Formularze będą udostępnione w postaci elektronicznej i w formie drukowanej.

Stała współpraca z interesariuszami pozwoli systematycznie monitorować sytuację społeczno-gospodarczą, tak aby w razie potrzeby możliwa była aktualizacja zapisów Programu.

Na etapie ewaluacji Programu zaleca się przeprowadzenie co najmniej badań ankietowych w formie zbliżonej do badań wykonanych na etapie przygotowania Programu:

- badania ankietowe mieszkańców gminy dotyczące diagnozy zjawisk kryzysowych,
- badania ankietowe mieszkańców dotyczące satysfakcji ze zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- zbieranie wypełnionych formularzy drogą korespondencyjną,
- organizacja spotkania otwartego z interesariuszami.

Badania przeprowadzone na etapie ewaluacji metodami analogicznymi do etapu diagnostycznego pozwolą osiągnąć porównywalność wyników i faktyczną ocenę realizacji Programu.

11. System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji

System wdrażania Programu Rewitalizacji jest kluczowym elementem procesu rewitalizacji, powinien być oparty na zasadzie partycypacji oraz partnerstwa interesariuszy całego procesu.

Proces wdrażania ma na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru wskazanego do rewitalizacji, za pomocą odpowiedniego sterowania różnych działań.

Dla powodzenia wdrożenia programu rewitalizacji należy przyjąć tzw. zasadę partnerstwa, czyli współpracę poszczególnych aktorów rozwoju (instytucji samorządowych, organizacji społecznych, przedstawicieli mieszkańców, przedsiębiorców) oraz zasadę partycypacji społecznej, czyli prowadzenie dialogu społecznego pomiędzy różnymi podmiotami na terenie gminy, w zakresie wdrażania programu rewitalizacji.

Operatorem rewitalizacji, głównym inicjatorem całego procesu i koordynatorem działań jest Gmina Rajgród. Podmiotem odpowiedzialnym za proces realizacji zapisów dokumentu jest Urząd Miejski w Rajgrodzie. Nadzór z ramienia samorządu prowadzi będzie Burmistrz.

Burmistrz Rajgrodu

Burmistrz ma za zadanie bieżący nadzór nad realizacją Programu Rewitalizacji oraz inicjowanie ewentualnych korekt Programu. Ponadto istotnym zadaniem Burmistrza będzie zapewnienie środków na realizację poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (środki finansowe wewnętrzne, zewnętrzne). W razie konieczności Burmistrz będzie podejmował decyzje o inicjowaniu naniesienia zmian/aktualizacji Programu Rewitalizacji.

Urząd Miejski

Organem przyjmującym Program Rewitalizacji w formie uchwały, nadzorującym jego realizację oraz osiągnięte efekty jest Rada Miejska. Realizacja założeń programu leży w gestii władz samorządowych.

Urząd Miejski koordynuje przygotowanie i opiniowanie projektów uchwał Rady Miejskiej i zarządzeń. Realizacja projektów zostanie powierzona poszczególnym jednostkom organizacyjnym samorządu według ich kompetencji. W szczególności w realizację Programu zostaną zaangażowane Dom Kultury w Rajgrodzie i Ośrodek Pomocy Społecznej. Istotne znaczenie będzie miał także udział odpowiednich komórek w Urzędzie Miejskim, w szczególności Referat Inwestycji i Rozwoju.

Urząd Miejski dysponuje odpowiednim personelem do wykonania swoich zadań oraz jest w stanie dotrzeć do partnerów procesu rewitalizacji i posiada realne możliwości wpłynięcia na sytuację oraz prawo głosu na obszarach zdegradowanych. Wszystkie koszty zarządzania, które pojawią się w trakcie wdrażania Programu Rewitalizacji pokryte zostaną z budżetu Gminy Rajgród.

Zespół Projektowy ds. Rewitalizacji

W ramach prac nad dokumentem oraz w celu monitorowania i ewaluacji Programu zostanie powołany Zespół Projektowy ds. Rewitalizacji. Zespół projektowy odpowiedzialny za przygotowanie i wdrażanie Programu Rewitalizacji będzie składał się z następujących osób:

Burmistrz - Ireneusz Gliniecki – odpowiedzialny za nadzór nad tworzeniem Programu Rewitalizacji oraz podejmowanie kluczowych decyzji w tym zakresie;

Zastępca Burmistrza - Piotr Milewski – odpowiedzialny za nadzór nad procesem tworzenia Programu, w szczególności nad prawidłowością przeprowadzenia konsultacji społecznych;

Skarbnik Gminy - Jadwiga Stryjecka – odpowiedzialna za nadzór finansowy związany z ujęciem inwestycji w WPF gminy;

Kierownik Referatu Inwestycji i Rozwoju - Anna Bukowska – współpraca przy tworzeniu dokumentu, decydowanie o zakresie projektów własnych, które zostaną umieszczone w Programie; na etapie wdrażania będzie odpowiedzialna za czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesów inwestycyjnych, nad wnioskowaniem o środki zewnętrzne, za nadzór nad pracownikami na stanowiskach ds. inwestycji i projektów unijnych, planowania przestrzennego, mienia i nieruchomości, będzie także prowadziła procedury związane z zamówieniami publicznymi;

Specjalista ds. inwestycji i projektów unijnych - Anna Drapczuk - współpraca przy tworzeniu dokumentu, wnioskowanie o środki zewnętrzne, na etapie wdrażania Programu - nadzór nad realizacją poszczególnych inwestycji rewitalizacyjnych zgodnie z zasadami obowiązującymi w ramach funduszy unijnych;

Specjalista ds. planowania przestrzennego i budownictwa - Beata Kotarska - współpraca przy tworzeniu dokumentu, wnioskowaniu o środki zewnętrzne, na etapie wdrażania Programu – nadzór nad prawidłową realizacją inwestycji, w szczególności w zakresie zgodności z przepisami prawnymi.

12. System monitoringu i oceny skuteczności działań

12.1. Monitoring

Proces realizacji Programu będzie monitorowany i oceniany przez Zespół Projektowy ds. Rewitalizacji oraz wszystkich interesariuszy.

Monitorowanie ma na celu:

- stworzenie systemu aktualizowania wiedzy o sytuacji gminy,
- ocenę stopnia realizacji działań założonych w Programie,
- weryfikację zgodności osiągniętych celów z założeniami,
- systematyczne monitorowanie zewnętrznych źródeł wsparcia dla realizacji programów i projektów,
- korygowanie działań, w sytuacji gdy nie przynoszą one zamierzonych efektów lub w sytuacji wystąpienia zmian uniemożliwiających lub utrudniających ich realizację,
- wcześniejszą diagnozę trudności mogących mieć wpływ na realizację inwestycji, zwłaszcza terminowości ich zakończenia.

Podstawowy monitoring realizacji Programu będzie odbywał się na poziomie operacyjnym, każdego roku, poprzez opis stanu realizacji zaplanowanych przedsięwzięć dla każdego z kierunków działań i celów, z podaniem informacji: co wykonano, w jaki sposób uwzględniono przy realizacji każdego z zadań opinię interesariuszy, jakie są/były problemy realizacyjne.

Wymiernym elementem monitoringu będzie sprawdzanie wskaźników produktu realizacji zadań rewitalizacyjnych zgodnie z zapisami Programu.

Roczny raport monitoringowy powinien powstać do końca marca każdego roku.

W każdym roku Burmistrz w postaci zarządzenia powoła Zespół Monitoringowy w skład którego wejdzie Zespół Projektowy ds. Rewitalizacji oraz reprezentanci interesariuszy: organizacji pozarządowych, biznesu, lokalni liderzy społeczni.

Po upływie 2 lat od przyjęcia Programu zaleca się ogłoszenie konsultacji społecznych w formie zbierania wypełnionych formularzy dotyczących realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w Programie. Informacja o tym będzie umieszczona i dystrybuowana następującymi kanałami informacyjnymi:

- strona internetowa gminy,
- strona internetowa Biuletynu Informacji Publicznej,
- tablica ogłoszeń zlokalizowana w Urzędzie Miejskim (sposób zwyczajowo przyjęty).

Formularze będą udostępnione w postaci elektronicznej i w formie drukowanej.

Stała współpraca z interesariuszami pozwoli systematycznie monitorować sytuację społeczno-gospodarczą, tak aby w razie potrzeby możliwa była aktualizacja zapisów Programu.

12.2. System wprowadzania modyfikacji

Jeśli na etapie monitoringu zostaną ujawnione potrzeby modyfikacji Programu, zostaną na wniosek Burmistrza, interesariuszy, radnych, wprowadzane pod obrady Rady Miejskiej. Dotyczy to niedużych zmian, np. zmiany pojedynczych przedsięwzięć, ich zakresu, itp. Ocena tego czy zmiany są istotne czy też nie pozostaje w gestii Burmistrza.

W przypadku istotnych zmian, np. modyfikacji kilku projektów jednocześnie, zmiany celów lub kierunków działań, Burmistrz zarządzi przystąpienie do zmian w Programie rewitalizacji, co zostanie opublikowane na stronie internetowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej. Wówczas konieczne będą szerokie konsultacje, takie jak przy opracowywaniu Programu.

12.3. Ewaluacja

Ewaluacja dotyczy realizacji programu rewitalizacji oraz jego wpływu na wszelkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego.

Ewaluacja ma dwa wymiary:

- porównania i oceny realizacji celów głównych Programu wg wybranych wskaźników rezultatu,
- porównania i oceny realizacji wizji obszaru wg badań i różnych źródeł danych oraz zagregowanych wskaźników zjawisk negatywnych analogicznie jak w przypadku analizy delimitacyjnej.

Ewaluacja będzie wykonana do końca czerwca 2023 roku. Burmistrz w postaci zarządzenia powoła Zespół Ewaluacyjny w skład którego wejdzie Zespół Projektowy ds. Rewitalizacji oraz reprezentanci interesariuszy: organizacji pozarządowych, biznesu, lokalni liderzy społeczni.

Na etapie ewaluacji Programu zaleca się przeprowadzenie co najmniej badań ankietowych w formie zbliżonej do badań wykonanych na etapie przygotowania Programu:

- badania ankietowe mieszkańców gminy dotyczące diagnozy zjawisk kryzysowych,
- badania ankietowe mieszkańców dotyczące satysfakcji ze zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- zbieranie wypełnionych formularzy drogą korespondencyjną,
- organizacja spotkania otwartego z interesariuszami.

Badania przeprowadzone na etapie ewaluacji metodami analogicznymi do etapu diagnostycznego pozwolą osiągnąć porównywalność wyników i faktyczną ocenę realizacji Programu.

Zaleca się przeprowadzenie analizy danych z badań oraz z innych źródeł wg takiego samego modelu analizy jak na etapie przygotowania Programu przy wyznaczaniu zjawisk kryzysowych na potrzeby delimitacji obszarów.

Ocena zjawisk na etapie wyznaczania obszaru rewitalizacji pozwoliła na określenie wskaźników zagregowanych wg tabeli poniżej, w różnych sferach, wg jednostek delimitacyjnych. W celu oceny realizacji Programu nie wystarczy bowiem ocenić tylko zjawiska na obszarze rewitalizacji, ale konieczne jest także odniesienie do wszystkich jednostek delimitacyjnych. Wynika to z tego, że istnieje konieczność sprawdzenia czy ogólna sytuacja w gminie nie ulega pogorszeniu/ poprawie, ma to bowiem kluczowe znaczenie dla oceny działań na obszarze rewitalizacji. Takie podejście umożliwi także ocenę tego, czy nie doszło do przenoszenia problemów i zjawisk niepożądanych na inne obszary.

Porównanie i ocena realizacji celów głównych Programu wg wybranych wskaźników rezultatu przyjętych dla każdego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego wskazuje na kilka podstawowych wskaźników, których źródłami jest statystyka publiczna, i które stanowią dobre mierniki realizacji Programu.

Cel 1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej:

- Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę [osoby],
- Stopa bezrobocia [%],
- Liczba korzystających z OPS z tytułu bezrobocia [osoby]
- Liczba podmiotów gospodarczych na 100 Mk

Cel 2. Podniesienie jakości życia mieszkańców

- Liczba mieszkańców [osoby],
- Liczba korzystających z OPS [osoby]

1. Obliczenie poziomu realizacji każdego ze wskaźników:

$$Wx = (W_{2016} - W_n) / W_n * 100\%$$

gdzie Wx – dowolny wskaźnik, Wn – wartość wskaźnika w roku badania, W₂₀₁₆ - wartość wskaźnika w roku bazowym (2016).

2. Porównanie każdego z indywidualnych wskaźników ze średnimi ich wartościami dla gminy.

Zestawienie końcowe zagregowanych wskaźników dla poszczególnych sfer

Lp.	Jednostka delimitacyjna	OZ	OR	Intensywność występowania negatywnych zjawisk					Średnia punktów (ZAG)
				Społeczne	Gospodarcze	Przestrzenno-funkcjonalne	Techniczne	Środowiskowe	
1.	Bełda			0,88	0,45	0,95	0,88	0,88	0,81
2.	Bukowo			0,96	1,28	1,13	0,88	0,77	1,00
3.	Biebrza	OZ	OR	1,52	1,79	2,25	1,47	1,36	1,68
4.	Ciszewo			0,92	1,19	0,88	0,80	0,83	0,92
5.	Czarna Wieś			1,10	0,76	1,84	0,31	0,87	0,98
6.	Danowo			0,99	0,92	1,16	1,08	0,77	0,98
7.	Karczewo			1,16	1,59	1,13	1,13	0,92	1,19
8.	Karwowo			1,04	1,92	1,25	0,93	0,67	1,16
9.	Kołaki			0,60	0,90	2,31	1,08	0,42	1,06
10.	Kosiły			1,07	2,38	2,31	0,90	1,50	1,63
11.	Kosówka			0,89	0,93	1,13	0,70	1,13	0,95
12.	Kozłówka	OZ		1,18	1,89	2,13	0,90	1,00	1,42
13.	Kuligi	OZ		1,22	1,92	1,73	0,97	1,25	1,42
14.	Łazarze			0,72	1,12	0,50	0,20	0,00	0,51
15.	Miecze			0,90	0,51	1,00	0,72	0,71	0,77
16.	Orzechówka			0,76	1,26	0,94	0,80	0,75	0,90
17.	Pieńczykowo			0,83	1,22	0,94	0,80	0,75	0,91
18.	Pieńczykówek			0,61	1,63	1,19	0,80	0,63	0,97
19.	Przestrzele			0,93	1,88	1,13	0,90	1,13	1,19
20.	Rybczynna			0,85	2,59	1,88	1,10	0,88	1,46
21.	Rydzewo			1,01	1,45	1,19	0,92	1,06	1,12
22.	Skrodzkie			0,33	1,33	0,18	0,00	0,00	0,37
23.	Sołki	OZ		0,98	1,42	1,72	1,55	0,92	1,32
24.	Stoczek	OZ		1,13	1,63	1,38	1,00	1,13	1,25
25.	Turczyn	OZ		1,22	2,63	1,50	0,40	0,25	1,20
26.	Wojdy			1,04	1,80	1,47	1,03	1,33	1,34
27.	Woźnawies I	OZ		1,00	1,92	1,33	0,81	0,75	1,16
28.	Woźnawies II	OZ		1,22	1,64	1,82	0,78	1,23	1,34
29.	Wólka Mała	OZ		1,43	2,31	1,44	1,05	1,19	1,48
30.	Wólka Piotrowska			0,93	2,31	1,47	1,05	1,04	1,36
31.	Rajgród - miasto	OZ	OR	1,44	1,81	1,87	1,32	1,42	1,57
32.	Razem gmina			1,08	1,49	1,51	0,97	1,02	1,21

Źródło: Opracowanie własne.

Dynamika zmian wskaźnika na tle innych jednostek delimitacyjnych oraz całej gminy będzie świadczyć o sukcesie w procesie realizacji Programu.

Do oceny wybrano wskaźniki ogólnie dostępne w statystyce publicznej, zastosowano też model ewaluacji poprzez porównanie tych wskaźników z innymi jednostkami i całą gminą.

Dzięki temu w ocenie realizacji celów Programu istotnie wyeliminowano wpływ czynników niezależnych od samej gminy, a wynikających głównie ze zjawisk ogólnokrajowych lub międzynarodowych, w tym polityki krajowej. Dostępność wskaźników w statystyce publicznej sprawia, że ewaluacja nie będzie czasochłonna i łatwa w realizacji, a wnioski nieskomplikowane komunikacyjnie dla mieszkańców gminy.

Wskaźniki na potrzeby monitoringu i ewaluacji wg projektów i celów

Lp.	Cel/ nazwa projektu	Wskaźnik produktu (do monitoringu)	Wskaźnik rezultatu (do ewaluacji)
Cel 1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej			
Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru			
1	Rozbudowa infrastruktury turystycznej	Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [km], Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m ²], Liczba sztuk wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [szt.]	Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę [osoby], Stopa bezrobocia [%], Liczba korzystających z OPS z tytułu bezrobocia [osoby]
2	Zagospodarowanie zabytkowego układu miasta Rajgród	Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m ²], Liczba sztuk wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [szt.]	Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę [osoby], Stopa bezrobocia [%], Liczba korzystających z OPS z tytułu bezrobocia [osoby]
3	Renowacja obiektów lokalnego dziedzictwa kulturowego	Liczba sztuk obiektów poddanych renowacji [szt.]	Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę [osoby], Stopa bezrobocia [%], Liczba korzystających z OPS z tytułu bezrobocia [osoby]
Kierunek 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności			
4	Przedsiębiorczy Rajgród	Liczba osób objętych wsparciem [osoby]; Liczba osób, które znalazły zatrudnienie [osoby], Liczba osób, które uruchomiły działalność gospodarczą [osoby]	Liczba podmiotów gospodarczych na 100 Mk, Stopa bezrobocia [%], Liczba korzystających z OPS z tytułu bezrobocia [osoby]
5	Kreatywni potencjałem gminy	Liczba osób objętych wsparciem [osoby]; Liczba osób, które znalazły zatrudnienie [osoby]	Liczba podmiotów gospodarczych [sz/ 100 Mk], Stopa bezrobocia [%], Liczba korzystających z OPS z tytułu bezrobocia [osoby]
2. Podniesienie jakości życia mieszkańców			

Kierunek 2.1. Wzrost dostępu do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i infrastruktury kultury			
6	Remont, budowa i wyposażenie świetlic wiejskich, placów rekreacyjnych, placów zabaw, siłowni terenowych	Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2], Liczba sztuk wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [szt.]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
7	Budowa kompleksu obiektów sportowych przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Rajgrodzie, ul. Stanki	Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
8	Remont budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego ul. Szkolna w Rajgrodzie	Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
Kierunek 2.2. Wzrost jakości usług oświaty i edukacji			
9	Podniesienie jakości infrastruktury oświatowej	Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
10	Oferta edukacyjna dla osób będących poza formalnym systemem edukacji	Liczba uczestników [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
11	Rozszerzenie oferty szkolnej	Liczba uczestników [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
Kierunek 2.3. Poprawa dostępności do usług komunalnych i ochrona środowiska			
12	Budowa/przebudowa bloku komunalnego w Rajgrodzie/powstanie mieszkań komunalnych i socjalnych	Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
13	Nadanie nowych funkcji zdegradowanym i nieużytkowanym obiektom	Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [km], Powierzchnia wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [m2], Liczba sztuk wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [szt.]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
14	Poprawa komunikacji na obszarach rewitalizacji	Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [km]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
15	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie dostępu do wody pitnej dobrej jakości oraz umożliwienie odbioru ścieków komunalnych	Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [km]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
16	Zmniejszenie emisji CO2 i zanieczyszczeń pyłowych	Liczba sztuk wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury [szt.]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
Kierunek 2.4. Wzrost integracji i aktywizacji społecznej			

17	Rozwój oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych	Liczba uczestników zajęć [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
18	Rozwój opieki medycznej i opiekuńczej	Liczba uczestników [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
19	Aktywni kulturą	Liczba uczestników zajęć [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
20	System skomunikowania gminy	Liczba uczestników [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
21	Realizacja programu „Korzenie dziedzictwa”	Liczba uczestników zajęć [osoby]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]
22	Instytucjonalizacja współpracy i integracji w gminie	Liczba instytucji [szt]	Liczba mieszkańców [osoby], Liczba korzystających z OPS [osoby]

13. Zgodność z dokumentami strategicznymi

Gminny Program Rewitalizacji odnosząc się w swych założeniach do określonych problemów społecznych mieszkańców na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, realizuje założenia innych dokumentów strategicznych i planistycznych na szczeblu lokalnym (stanowiące istotny element całościowej wizji rozwoju gminy), a także założenia dokumentów realizujących działania w przedmiotowym obszarze na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym.

Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020 zakłada fundamentalny cel reform, jakim jest przyspieszenie wzrostu gospodarczego i zwiększenie zatrudnienia w Unii Europejskiej. Program wpisuje się w Priorytet III. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Ponadto wpływa na osiągnięcie 3 z 5 celów głównych:

- Cel 1 Osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20–64 lata.
- Cel 4 Podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez dążenie do zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz poprzez zwiększenie do co najmniej 40% osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne.
- Cel 5 Wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego co najmniej 20 mln obywateli.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”- jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusz rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju. Celem głównym przedstawionym w dokumencie jest poprawa jakości życia Polaków. Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele strategii:

- Obszar Konkurencyjności i innowacyjności gospodarki: Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna: Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki.
- Kapitał Ludzki: Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”.

- Obszar Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski: Rozwój regionalny: Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest elementem zarządzania rozwojem kraju. Wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe. Program Rewitalizacji Gminy zgodny jest z zapisami Strategii Rozwoju Kraju 2020 w następujących obszarach strategicznych:

- 1) **Obszar strategiczny: Sprawne i efektywne państwo:**
 - ✓ Cel 3 Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, kierunek interwencji: rozwój kapitału społecznego. Obszar strategiczny: Konkurencyjna gospodarka,
 - ✓ Cel 4 Rozwój kapitału ludzkiego, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego.
- 2) **Obszar strategiczny: Spójność społeczna i terytorialna:**
 1. Cel 1 Integracja społeczna, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), przyjęta przez rząd w grudniu 2011 r., jest najważniejszym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Program wpisuje się w następujące cele:

Cel strategiczny: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

Kierunek działań polityki przestrzennej: Wspomaganie spójności w specyficznych obszarach problemowych. Działanie: Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, przyjęta przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 roku, jest dokumentem określającym cele i

sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu.

Dokument wpisuje się w następujące cele Krajowej Strategii:

Cel główny: Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.

Cel 2 Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 określa zasady, obszary i kierunki interwencji polityki rozwoju regionu w horyzoncie czasowym. Planowanie strategiczne jest niezbędnym narzędziem w zarządzaniu rozwojem każdego regionu. Działania wpisane w Program są zgodne z następującymi kierunkami i celami zapisanymi w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego:

- I. Wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności gospodarki
 - Cel operacyjny 1.1: Rozwój przedsiębiorczości;
 - Cel operacyjny 1.3. Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu;
 - Cel operacyjny 1.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych;
- II. Wzrost jakości życia mieszkańców
 - Cel operacyjny 3.1. Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych;
 - Cel operacyjny 3.3. Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego;
 - Cel operacyjny 3.4. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 jest jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020.

Stanowi jednocześnie instrument realizacji Umowy Partnerstwa, która określa strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych, tj. polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2014-2020. Tym samym Program przyczynia się do realizacji celów Strategii Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz krajowych dokumentów strategicznych.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 jest programem dwufunduszowym, współfinansowanym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obejmuje 32 priorytety inwestycyjne w ramach 9 celów tematycznych, które zostały ujęte w 10 osiach priorytetowych.

Niniejszy dokument wpisuje się w następujące osie priorytetowe i działania:

Os priorytetowa I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu

- Działanie 1.4 Promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa

Oś priorytetowa II: Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa

- Działanie 2.1 Zwiększenie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy.
- Działanie 2.3 Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych.
- Działanie 2.4 Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian.

Oś priorytetowa III: Kompetencje i kwalifikacje

- Działanie 3.2 Kształtowanie i rozwój kompetencji kadr regionu.

Oś priorytetowa VII: Poprawa spójności społecznej

- Działanie 7.1 Rozwój działań aktywnej integracji.
- Działanie 7.2 Rozwój usług społecznych.
- Działanie 7.3 Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego.

Oś priorytetowa VIII: Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej

- Działanie 8.2 Uzupelnienie deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.
- Działanie 8.3 Ochrona dziedzictwa kulturowego.
- Działanie 8.4 Infrastruktura społeczna.
- Działanie 8.5 Rewitalizacja
- Działanie 8.6 Inwestycje na rzecz rozwoju lokalnego.

Oś priorytetowa IX: Rozwój lokalny

- Działanie 9.1 Rewitalizacja społeczna i kształtowanie kapitału społecznego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest instrumentem kreacji polityki przestrzennej samorządu województwa odnoszącym odpowiednie ustalenia dokumentów strategicznych, koncepcyjnych, programowych rządowych i samorządowych do przestrzeni województwa. System celów polityki przestrzennej zagospodarowania województwa obejmuje cel strategiczny i 5 celów cząstkowych stanowiących jego rozwinięcie, odniesionych do kluczowych elementów zagospodarowania województwa, w tym jego obszarów funkcjonalnych.

Cel strategiczny: „Zrównoważone zagospodarowanie przestrzeni województwa podlaskiego, sprzyjające rozwojowi społeczno-gospodarczemu, spójności społecznej i terytorialnej, konkurencyjności oraz wykorzystaniu potencjału przyrodniczego, kulturowego i położenia przygranicznego”.

Zapewnienie realizacji celu strategicznego wymaga skupienia działań podmiotów publicznych na wybranych elementach zagospodarowania i wyodrębnionych terytoriach poprzez cele cząstkowe, do których należą:

- 1) Cel 1. Zwiększenie konkurencyjności miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków – wojewódzkiego Białegostoku, subregionalnych Łomży i Suwałk oraz powiatowych w zakresie jakości: infrastruktury funkcji ponadlokalnych publicznych, potencjału gospodarczego, powiązań funkcjonalnych zewnętrznych i struktur przestrzennych zagospodarowania.
- 2) Cel 2. Wzmocnienie spójności województwa w procesie zrównoważonego terytorialnie rozwoju i modernizacji zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich z wykorzystaniem ich potencjału wewnętrznego, specjalizacji regionalnej i położenia przygranicznego.
- 3) Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej zewnętrznej i wewnętrznej województwa podlaskiego, poprzez rozwój infrastruktury transportowej, ze zmniejszeniem kosztów środowiskowych, oraz telekomunikacyjnej i teleinformatycznej.
- 4) Cel 4. Osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego województwa, w tym sieci ekologicznej, walorów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowych oraz racjonalne użytkowanie ich zasobów.
- 5) Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i bezpieczeństwa energetycznego oraz zdolności obronnych i ochronnych.

Niniejszy Program Rewitalizacji jest zgodny z celem nr 4 Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego.

Strategia Rozwoju Powiatu Grajewskiego

Strategia Rozwoju Powiatu Grajewskiego wytycza kierunki realizowanej przez powiat polityki rozwoju, na którą składa się: 1. tworzenie warunków rozwoju gospodarczego, w tym kreowanie rynku pracy, 2. utrzymanie i rozbudowa infrastruktury społecznej i technicznej o znaczeniu powiatowym, 3. pozyskiwanie i łączenie środków finansowych: publicznych i prywatnych, w celu realizacji zadań z zakresu użyteczności publicznej, 4. wspieranie i prowadzenie działań na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia obywateli, 5. racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, 6. wspieranie rozwoju nauki i współpracy między sferą nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego i innowacji, 7. wspieranie rozwoju kultury oraz ochrona i racjonalne wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego, 8. rozwój turystyki, 9. promocja walorów i możliwości rozwojowych powiatu. W dokumencie sformułowane zostały następujące cele strategiczne:

- 1) Powiat Grajewski regionem sprawnego zarządzania, tworzącego konkurencyjne warunki rozwoju przedsiębiorczości gospodarczej,
- 2) Powiat Grajewski obszarem unowocześniania rolnictwa,
- 3) Powiat Grajewski obszarem ochrony, wzbogacania oraz racjonalnego wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego dla celów rozwoju turystyki,
- 4) Powiat Grajewski obszarem rozwoju infrastruktury społecznej i wielokierunkowej edukacji, stosownej do potrzeb i aspiracji mieszkańców,
- 5) Powiat Grajewski obszarem szerokiej współpracy z regionami innych państw,
- 6) Powiat Grajewski obszarem rozwoju infrastruktury technicznej oraz podniesienia jej funkcjonalności i korzyści dla mieszkańców powiatu.

Niniejszy Program Rewitalizacji jest zgodny z celami nr 3, 4 i 6 Strategii Rozwoju Powiatu Grajewskiego

Program Rozwoju Gminy Rajgród na lata 2016-2022 i Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Rajgród na lata 2017-2020

Podstawowymi dokumentami istotnymi z punktu widzenia opracowania Programu Rewitalizacji w skali lokalnej są: podstawowy dokument strategiczny gminy oraz dokument dotyczący aktywności lokalnych środowisk.

Program Rozwoju Gminy Rajgród na lata 2016-2022 obejmuje realizację szeregu projektów ujętych w ramach 3 celów strategicznych i szeregu celów operacyjnych.

Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Rajgród na lata 2017-2020 obejmuje działania ujęte w ramach celu nadrzędnego oraz celów II rzędu.

Poniżej zaprezentowano cele główne i operacyjne w/w kluczowych dokumentów oraz cele niniejszego dokumentu, pogrubiono cele zbieżne.

Program rewitalizacji wykazuje bardzo dużą zgodność z celami w/w dokumentów.

Program Rozwoju Gminy Rajgród na lata 2016-2022		
Cel strategiczny	Cele operacyjne	Cele i kierunki działań Programu rewitalizacji
Cel strategiczny 1. Wzrost gospodarczej konkurencyjności gminy	1.1 Wzrost atrakcyjności turystycznej 1.2 Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości 1.3 Poprawa warunków do rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego	1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru Kierunek 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności 2. Podniesienie jakości życia mieszkańców Kierunek 2.1. Wzrost dostępu do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i infrastruktury kultury Kierunek 2.2. Wzrost jakości usług oświaty i edukacji Kierunek 2.3. Poprawa dostępności do usług komunalnych i ochrona środowiska Kierunek 2.4. Wzrost integracji i aktywizacji społecznej
Cel strategiczny 2. Poprawa jakości infrastruktury technicznej	2.1. Rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej 2.2. Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej 2.3. Rozwój gospodarki niskoemisyjnej 2.4. Poprawa malej infrastruktury technicznej	1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru Kierunek 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności 2. Podniesienie jakości życia mieszkańców Kierunek 2.1. Wzrost dostępu do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i infrastruktury kultury Kierunek 2.2. Wzrost jakości usług oświaty i edukacji Kierunek 2.3. Poprawa dostępności do usług komunalnych i ochrona środowiska Kierunek 2.4. Wzrost integracji i aktywizacji społecznej
Cel strategiczny 3. Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców gminy	3.1 Wzbogacanie oferty sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej 3.2. Poprawa jakości usług edukacyjnych 3.3. Rozwój form współpracy i komunikacji pomiędzy członkami społeczności lokalnej	1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru Kierunek 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności 2. Podniesienie jakości życia mieszkańców Kierunek 2.1. Wzrost dostępu do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i infrastruktury kultury Kierunek 2.2. Wzrost jakości usług oświaty i edukacji Kierunek 2.3. Poprawa dostępności do usług komunalnych i ochrona środowiska Kierunek 2.4. Wzrost integracji i aktywizacji społecznej
Cel horyzontalny 1: Rewitalizacja społeczno-gospodarcza i techniczna Cel horyzontalny 2: Ochrona środowiska	Wszystkie cele	Cel horyzontalny 1: Rewitalizacja społeczno-gospodarcza i techniczna Cel horyzontalny 2: Ochrona środowiska

Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Rajgród na lata 2017-2020		
Cel strategiczny	Cele operacyjne	Cele i kierunki działań Programu rewitalizacji
Zwiększenie aktywności oraz integracji lokalnej społeczności, ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych i środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym; osiągnięta poprzez eliminację czynników prowadzących do wykluczenia społecznego; nakierowana na rozwiązywanie problemów lokalnych i tym samym przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego	<p>Cel I: Wzrost poziomu integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych a tym samym zmniejszenie obszaru wykluczenia społecznego.</p> <p>Cel II: Aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym we wszystkich obszarach życia społecznego, w tym także rynku pracy oraz zwiększenia ich potencjału rozwojowego.</p> <p>Cel III: Zwiększenie aktywności mieszkańców oraz ich świadomości obywatelskiej, aktywizacja społeczności do samopomocy.</p>	<p>1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej</p> <p>Kierunek 1.1. Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru</p> <p>Kierunek 1.2. Rozwój przedsiębiorczości i kreatywności</p> <p>2. Podniesienie jakości życia mieszkańców</p> <p>Kierunek 2.1. Wzrost dostępu do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i infrastruktury kultury</p> <p>Kierunek 2.2. Wzrost jakości usług oświaty i edukacji</p> <p>Kierunek 2.3. Poprawa dostępności do usług komunalnych i ochrona środowiska</p> <p>Kierunek 2.4. Wzrost integracji i aktywizacji społecznej</p>

14. Załącznik – mapy

1. Mapa gminy – obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji
2. Mapa OR Biebrza
3. Mapa OR Rajgród